

Maatalousalan perustutkinto

Maatalousalan perustutkinto

Maatalous on luonnosta saatavien raaka-aineiden tuottamista ja jalostamista. Kasvin- ja kotieläintuotannon rinnalla alalla harjoitetaan muun muassa maatilamatkailua, koneurakointia, maataloustuotteiden jatkojalostamista ja ympäristön hoitoa sekä palvelemaan loma-asukkaita. Myös turkistalous ja sitä tukeva tuotanto, kuten rehunvalmistus, kuuluvat alaan. Maatalousalan ammatteja ovat maaseutuyrittäjä, maanviljelijä, lomittaja, maataloustarvikemyyjä, maatilamatkailuyrittäjä ja maataloustuotteiden jatkojalostaja. Eläintenhoitajat voivat työskennellä myös lemmikkieläinkaupan tai -hoitolan palveluksessa tai tutkimusavustajina. Myös turkistarhaus tarjoaa työtä alan osaajille. Kasvavana maaseudun palvelutoimintana ovat koneurakointi- ja alihankintatyöt.

Perusteen nimi	Maatalousalan perustutkinto
Määräyksen diaarinumero	OPH-2730-2017
Kouluskoodit	Maatalousalan perustutkinto (361101)
Osaamisalat	Turkistalouden osaamisala (1770) Maatalousteknologian osaamisala (1768) Eläintenhoidon osaamisala (1767) Maatilatalouden osaamisala (1769)
Tutkintonimikkeet	Eläintenhoitaja (10124) Maaseutuyrittäjä (10104) Maaseutuyrittäjä (10104) Turkistarhaaja (10077)
Voimaantulo	01.08.2018

SISÄLTÖ

1. Tutkinnon muodostuminen.	1
2. Tutkinnon osat.	4
2.1. Automaation hyödyntäminen maataloudessa, 20 osp (106067).	4
2.2. Bioenergian tuottaminen, 15 osp (106068).	9
2.3. Eläinlajikohtainen tuotanto tai hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 15 osp (106069).	17
2.4. Eläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 40 osp (106070).	24
2.5. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (400010).	31
2.6. Kasvilajikohtainen tuottaminen, 15 osp (106071).	35
2.7. Luomutuotteiden tuottaminen, 15 osp (106072).	41
2.8. Maan kasvukunnon ja tuotantoympäristön hoitaminen, 40 osp (106073).	47
2.9. Maaseutuyrittäminen, 20 osp (106074).	55
2.10. Maatalous- ja maanrakennuskoneiden hyödyntäminen, 30 osp (106075).	63
2.11. Maatalouskoneiden huoltaminen ja korjaaminen, 20 osp (106076).	69
2.12. Maatalouskoneiden ja -laitteiden käyttäminen, huoltaminen ja korjaaminen, 40 osp (106077).	75
2.13. Maataloustuotteiden jatkojalostus, 15 osp (106078).	81
2.14. Maatilatalouden tuotantoteknologian hallinta, 30 osp (106079).	87
2.15. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013).	92
2.16. Metsien hyödyntäminen, 15 osp (106080).	101
2.17. Palveluiden tuottaminen maaseudulla, 15 osp (106081).	106
2.18. Peltokasvien tuottaminen, 30 osp (106082).	112
2.19. Pieneläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 30 osp (106083).	120
2.20. Rakentaminen maatilalla, 15 osp (106084).	126
2.21. Tarhattavien eläinten kasvattaminen ja hoitaminen, 15 osp (106085).	130
2.22. Tuotantoeläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 30 osp (106086).	137
2.23. Turkiseläinten jalostaminen, 15 osp (106087).	146
2.24. Turkiseläinten kasvattaminen, 40 osp (106088).	153
2.25. Turkiseläinten nahkonta, 15 osp (106089).	160
2.26. Turkiseläinten rehun valmistaminen, 15 osp (106090).	165
2.27. Turve-energian tuottaminen, 15 osp (106091).	171

2.28. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011).	177
2.29. Työskentely maatalousalalla, 15 osp (106092).	180
2.30. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012).	185
2.31. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014).	245
2.32. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009).	268
2.33. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008).	270
3. Arviointiasteikko.	273

1. Tutkinnon muodostuminen

Maatalousalan perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osaamispistettä) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä). Ammatillisista tutkinnon osista pakollisia on 75 osaamispistettä ja valinnaisia 70 osaamispistettä.

Maatalousalan perustutkinnossa on neljä osaamisalaa:

- maatilatalouden osaamisala, maaseutuyrittäjä
- maatalousteknologian osaamisala, maaseutuyrittäjä
- eläinhoidon osaamisala, eläinlääkäri
- turkistalouden osaamisala, turkistarhaaja.

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT   145 OSP
Pakolliset tutkinnon osat   75 osp
Työskentely maatalousalalla, 15 osp, P
Maaseutuyrittäminen, 20 osp, P
Maatilatalouden osaamisala   40 osp
Maan kasvukunnon ja tuotantoympäristön hoitaminen, 40 osp, P
Maatalousteknologian osaamisala   40 osp
Maatalouskoneiden ja -laitteiden käyttäminen, huoltaminen ja korjaaminen, 40 osp, P
Eläinten hoidon osaamisala   40 osp
Eläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 40 osp, P
Turkistalouden osaamisala   40 osp
Turkiseläinten kasvattaminen, 40 osp, P
Valinnaiset tutkinnon osat   70 osp
Peltokasvien tuottaminen, 30 osp
Kasvilajikohtainen tuottaminen, 15 osp <i>Opiskelija voi valita tutkinnon osan useamman kerran kohdennettuna eri kasvilajeihin.</i>
Maatilatalouden tuotantoteknologian hallinta, 30 osp
Maatalous- ja maanrakennuskoneiden hyödyntäminen, 30 osp
Maatalouskoneiden huoltaminen ja korjaaminen, 20 osp
Automaation hyödyntäminen maataloudessa, 20 osp
Tuotantoeläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 30 osp
Pieneläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 30 osp
Eläinlajikohtainen tuotanto tai hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 15 osp <i>Opiskelija voi valita tutkinnon osan useamman kerran kohdennettuna eri eläinlajeihin.</i>
Tarhattavien eläinten kasvattaminen ja hoitaminen, 15 osp
Luomutuotteiden tuottaminen, 15 osp
Palveluiden tuottaminen maaseudulla, 15 osp
Maataloustuotteiden jatkojalostus, 15 osp
Metsien hyödyntäminen, 15 osp
Rakentaminen maatilalla, 15 osp
Bioenergian tuottaminen, 15 osp
Turve-energian tuottaminen, 15 osp
Turkiseläinten rehun valmistaminen, 15 osp
Turkiseläinten jalostaminen, 15 osp
Turkiseläinten nahkonta, 15 osp
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp
Yrityksessä toimiminen, 15 osp

Huippuosajana toimiminen, 15 osp
<p>Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa   5-15 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.</i></p>
<p>Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta   5-15 osp</p> <p><i>Tutkintoon voi sisällyttää tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 15 osaamispistettä.</i></p>
<p>Korkeakouluopinnot   5-15 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i></p>
<p>Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja   1-25 osp</p>
<p>YHTEISET TUTKINNON OSAT   35 OSP</p> <p><i>Viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen laajuus on vähintään 11 osaamispistettä, matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen laajuus on vähintään 6 osaamispistettä ja yhteiskunta- ja työelämäosaamisen laajuus on vähintään 9 osaamispistettä. Lisäksi yhteisiin tutkinnon osiin tulee sisältyä valinnaisia osaamistavoitteita opiskelijan valitsemasta yhdestä tai useammasta yhteisestä tutkinnon osasta ja tutkinnon osan osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että yhteisten tutkinnon osien 35 osaamispisteen laajuus täyttyy.</i></p>
Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp, P
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp, P
Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp, P
<p>Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet   9 osp</p> <p><i>Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla tutkinnon perusteissa määrättyjä tai koulutuksen järjestäjän päättämiä muita valinnaisia osaamistavoitteita, jotka tukevat kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä tavoitteita. Valinnaisiin osaamistavoitteisiin voidaan sisällyttää myös opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä osaamistavoitteita.</i></p>

2. Tutkinnon osat

2.1. Automaation hyödyntäminen maataloudessa, 20 osp (106067)

Ammattitaitovaatimukset

##

Opiskelija osaa

- tunnistaa ja arvioida automaatiotekniikan uusia hyödyntämismahdollisuuksia maataloudessa
- hyödyntää automaattisia työtä helpottavia laitteita (kuten esimerkiksi tuotantorakennusten ilmanvaihto, ruokintalaitteet, lypsyrobotti, tuotoksen mittaus, valvonta, työkoneiden automaatio, täsmäviljely, gps-paikannus – automaattiohjaus, viljankuivaamon automaatio, maatilojen lämpökeskusten automaatio)
- käyttää automaatiota työmenetelmien kehittämisessä
- arvioida työnmenekin muutoksia eri vaihtoehtojen vertailussa
- arvioida, miten laitteen käyttöön aikana automaatioteknologia tulee kehittymään
- käyttää työkoneautomaatiota kasvinviljelyssä
- käyttää tuotannonohjausjärjestelmiä pelto- ja eläintuotannossa
- arvioida tuotantoketjujen energia- ja kustannustehokkuutta ja tehdä ehdotuksia toiminnallisuuden parantamiseksi
- hankkia lähtötietoja tuotantotoiminnasta ja ohjelmoida laitteita niiden mukaan
- testata laitteita ja paikantaa toimintahäiriöitä
- säätää ja huoltaa laitteita

- käyttää korjauksissa tarvittaessa asiantuntija-apua
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden

- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Työtä helpottavan automaatiotekniikan käyttöönoton suunnittelemisen ja hyödyntäminen maataloudessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee työympäristönsä ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee työympäristönsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee itsenäisesti työympäristönsä parannusehdotuksia

Automaation hyödyntäminen maataloudessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna automaatioon perustuvia järjestelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja hyödyntää ohjeiden mukaan toiminnassaan automaatioon perustuvia järjestelmiä taloudellisuuden huomioon ottaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää automaatioon perustuvia järjestelmiä taloudellisuutta arvioiden ja hyödyntää niistä saatavaa tietoa tuotantotoiminnassaan tehokkaasti

Kestävän kehityksen mukainen toiminta automaation hyödyntämisessä maataloudessa (automaation mahdollistamat ympäristökuormituksen väheneminen, automaation vaikutus työnmenekkiin ja työn sisällön muutokseen, automaation vaikutus tilakoon muutokseen tai erilaisten tilojen ja viljelijöiden mahdollisuudet hyödyntää automaatiota maataloudessa)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa joitain tekijöitä, jotka automaation hyödyntämisessä parantavat mahdollisuuksia pienentää maatalouden ympäristökuormitusta • tunnistaa joitain tekijöitä, jotka automaation hyödyntämisessä tuovat taloudellista etua työnmenekin vähenemisenä ja työajan muutoksena • tunnistaa joitain automaation tuomia vaikutuksia tilakoon muutokseen tai erilaisten tilojen ja viljelijöiden mahdollisuuksia hyödyntää automaatiota maataloudessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tekijöitä, jotka automaation hyödyntämisessä parantavat mahdollisuuksia pienentää maatalouden ympäristökuormitusta • tunnistaa tekijöitä, jotka automaation hyödyntämisessä tuovat taloudellista etua työnmenekin vähenemisenä ja työajan muutoksena • tunnistaa automaation tuomia vaikutuksia tilakoon muutokseen tai erilaisten tilojen ja viljelijöiden mahdollisuudet hyödyntää automaatiota maataloudessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tekijöitä, jotka automaation hyödyntämisessä parantavat mahdollisuuksia pienentää maatalouden ympäristökuormitusta sekä osaa perustella näkökantansa • tunnistaa tekijöitä, jotka automaation hyödyntämisessä tuovat taloudellista etua työnmenekin vähenemisenä ja työajan muutoksena sekä osaa perustella näkökantansa • tunnistaa automaation tuomia vaikutuksia tilakoon muutokseen tai erilaisten tilojen ja viljelijöiden mahdollisuudet hyödyntää automaatiota maataloudessa sekä osaa perustella näkökantansa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Automaation käyttäminen (esim. ilmanvaihdon säätöjärjestelmää, päisteautomaatiikkaa tai GPS-paikannukseen perustuvaa ajoopastinta)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna perusautomaatiota
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää automaatiota työssään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää, ohjelmoi ja vertailee laitteita

Tuotannonohjausjärjestelmien käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna tuotannonohjausjärjestelmiä esimerkiksi maitotuotoksien seurannassa ja kiimakiertojen seurannassa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tuotannonohjausjärjestelmiä esimerkiksi maitotuotoksien seurannassa ja kiimakiertojen seurannassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja hyödyntää tuotannonohjausjärjestelmiä toiminnan seurannassa ja kehittämisessä

Tuotannonohjausjärjestelmien ohjelmointi, testaaminen, huoltaminen ja säätäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asiantuntijan avulla hankkii lähtötietoja tuotantotoiminnasta ja ohjelmoi laitteita niiden mukaan • testaa, huoltaa ja säätää tuotannonohjausjärjestelmiä asiantuntijan avulla valmistajan takuuehtoja noudattaen sekä vian ilmetessä tunnistaa sen ja käyttää asiantuntija-apua.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii lähtötietoja tuotantotoiminnasta ja alkuohjauksen jälkeen ohjelmoi laitteita niiden mukaan • testaa, huoltaa ja säätää tuotannonohjausjärjestelmiä alkuohjauksen jälkeen valmistajan takuuehtoja noudattaen sekä vian ilmetessä tunnistaa ja paikantaa sen ja käyttää asiantuntijaapua tarvittaessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii lähtötietoja tuotantotoiminnasta oma-aloitteisesti ja ohjelmoi laitteita niiden mukaan • testaa, huoltaa ja säätää tuotannonohjausjärjestelmiä sujuvasti valmistajan takuuehtoja noudattaen sekä vian ilmetessä tunnistaa ja paikantaa sen ja käyttää asiantuntija-apua tarvittaessa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Tuotantoprosessien vaiheiden tunnistaminen ja tarkastelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tuotannon perusprosesseja ja automaatiotekniikan sovelluksia eri tuotantoprosesseissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon tuotantokokonaisuuden prosessiketjun sekä automatiikan ohjausjärjestelmien kohteita ja toimintamekanismeja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee tuotantokokonaisuuden prosessiketjun sekä automaation käytön perusasiat ja raja-arvot säätökohteille

Automaation seuranta ja kannattavuustekijöiden laskeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää asiantuntijan avulla automaation kannattavuuteen ja energiatehokkuuteen vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee automaation kannattavuuteen ja energiatehokkuuteen vaikuttavia tekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää automaatioista saatavia tuloksia toiminnan kannattavuuden ja energiatehokkuuden arvioinnissa ja suunnittelussa

Kasvien ja eläinten biologisten ominaisuuksien ja rajojen huomioon ottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ohjattuna kasvi- ja eläinmaailman biologiset rajoitukset automaatiolle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee kasvi- ja eläinmaailman biologiset rajoitukset automaatiolle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee, arvioi ja vertailee kasvi- ja eläinmaailman biologiset rajoitukset automaatiolle

**Automaation käyttömahdollisuuksien ja tulevaisuuden
kehityksen hyödyntäminen ja seuraaminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa joitakin automaatiotekniikan käyttömahdollisuuksia tuotantotekniikassa etsii tietoa automaation kehitystarpeista ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää automaatiotekniikan käyttömahdollisuuksia tuotantotekniikassa ja hyödyntää sitä työskentelyssään määrittelee automaation kehitystarpeita ja etsii tietoa automaation soveltuvuudesta tuotantoon.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää automaatiotekniikan käyttömahdollisuuksia tuotantotekniikassa ja hyödyntää sitä maksimaalisesti eri tilanteissa määrittelee automaation kehitystarpeita itsenäisesti ja selvittää automaatioin soveltuvuutta tuotantoon.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa annettuja ohjeita työssään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee havaintoja työtapojen kehittämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee rakentavia ehdotuksia työtapojen kehittämiseksi ja osin ottaa niitä käyttöön

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työryhmän jäsenenä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisena ryhmän jäsenenä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii ryhmän omaaloitteisena ja aktiivisena jäsenenä

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan ja välttää riskejä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa käyttämiensä työvälineiden turvallisuuden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • havaitsee ja ilmoittaa työhön liittyvistä vaaroista ja kehittää työtään turvallisemmaksi.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä kasvinviljely- tai eläintenhoitotöitä maatilalla, jossa on käytössä tuotantoprosesseihin liittyvää automatiikkaa kuten esimerkiksi tuotantorakennusten ilmanvaihto- ja ruokintalaitteita, lypsyrobotti, tuotoksen mittaukseen, valvontaan tai työkoneiden automaatioon liittyviä laitteita, täsmäviljelyyn, gps-paikannus – automaattiohjaukseen, viljankuivaamon automaatioon tai maatalojen lämpökeskusten automaatioon liittyviä laitteita. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

##

2.2. Bioenergian tuottaminen, 15 osp (106068)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- perustaa energiakasvinviljelmän
- käyttää maatalouskoneita peltokasvien energiantuotannossa
- valmistaa ja varastoida bioenergiakomponentteja
- tuottaa raaka-aineita ja toimintaa edistäviä komponentteja
- ohjata energiantuotantoprosessia
- tuotteistaa bioenergiaa ja verkostoitua muiden yrittäjien kanssa
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Energiakasvien viljelyn suunnittelemisen ja kehittämisvalmiuksien arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja arvioi ohjattuna viljelyä ja siihen liittyviä työvaiheita • työskentelee valitun kasvin tuottamiseen liittyvien prosessien mukaisesti asiantuntijan avulla ohjattuna • arvioi ohjattuna työnsä onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja arvioi ohjeistettuna viljelyä ja siihen liittyviä työvaiheita • alkuohjauksen saatuaan työskentelee valitun kasvintuottamiseen liittyvien prosessien mukaisesti • pystyy arvioimaan työn onnistumista ja perustelemaan kulloinkin käytetyt työmenetelmät
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee, arvioi ja kehittää viljelyä ja siihen liittyviä työvaiheita • hallitsee valitun kasvin tuottamiseen liittyvät prosessit ja kehittää työmenetelmiä • tekee havaintoja kasvustoista ja työn laadusta ja tekee johtopäätökset tarvittavista viljelytoimenpiteistä

Energiakasvien tuottaminen kestävän kehityksen toimintaperiaatteita noudattaen (esim. tasapainoinen lannoitus; lajikkeen valinta, kestävyys ja monimuotoisuus; viljelymenetelmät torjunta-aineiden käyttö määrää vähentävät toimenpiteet ja koneiden yhteiskäyttö)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla huomioi ohjattuna tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan mm. syntyviä kemikaaleja ja muovia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä lajittelee ja kierrättää mm. syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työkokonaisuuksissa vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan lajittelee ja kierrättää mm. syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan

Bioenergian raaka-aineiden tuottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ohjattuna bioenergian raaka-aineiden tuotantoa osallistuu bioenergian raaka-aineen tuotantoprosessiin avustavana jäsenenä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee bioenergian raaka-aineiden tuotantoa tekee bioenergian raaka-aineen tuotantoprosessintyövaiheet asianmukaisessa järjestyksessä turvallisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee bioenergian raaka-aineiden tuotantoa itsenäisesti tekee oma-aloitteisesti ja joutuisasti bioenergian raaka-aineen tuotantoprosessin työvaiheet oikea-aikaisesti turvallisuusriskejä ennakoiden ja huolellisesti

Bioenergian tuottaminen kestäväällä tavalla (esim. miten eri bioenergian tuotantomuodot tukevat uusiutumattomien luonnonvarojen säästötavoitteita)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa joitain eri bioenergiamuotojen tuottamiseen liittyviä kestäväen kehityksen eroja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> vertailee asiantuntijan avulla eri bioenergiamuotojen tuottamiseen liittyviä kestäväen kehityksen eroja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee eri bioenergiamuotojen tuottamiseen liittyviä kestäväen kehityksen eroja ja on kiinnostunut pohtimaan omia mahdollisuuksiaan ja valintojaan bioenergian tuottajana.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kasvinviljelytöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna energiakasvien viljelytöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee energiakasvien viljelytöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee energiakasvien viljelytöitä itsenäisesti

Tuotantoon liittyvien koneiden ja laitteiden käyttäminen sekä huoltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjattuna tuotantoketjuun kuuluvia koneita ja laitteita turvallisesti tekee ohjattuna koneiden päivittäiset huoltotyöt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjeistettuna tuotantoketjuun kuuluvia koneita ja laitteita tekee ohjeiden mukaan koneiden päivittäiset huoltotarkistukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää itsenäisesti tuotantoketjuun kuuluvia koneita ja laitteita tekee itsenäisesti koneiden päivittäiset huollot ja huoltotarkistukset huoltokirjojen ohjeita noudattaen

Tuotteiden varastointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> varastoi tuotteet jatkokuljetuskelpoisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> varastoi tuotteet niin, että niiden jatkokuljetus ja jatkokäsittely on mahdollista ja tuote säilyy laadukkaana
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> varastoi tuotteet niin, että niiden jatkokuljetus ja tehokas jatkokäsittely on mahdollista ja niin, että tuote säilyy laadukkaana sekä kehittää varastointiin liittyvää logistiikkaa

Bioenergialaitoksen käyttäminen ja hoitaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjattuna bioenergian tuotantolaitosta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ja hoitaa bioenergian tuotantolaitosta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ja hoitaa itsenäisesti bioenergian tuotantolaitosta

Palvelujen tuotteistaminen ja hinnoittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa ohjatusti maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita tuntee palvelun hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita tietää hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ja hinnoittelee ohjatusti palvelun laatii laskun ja tarjouksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita ja arvioida niiden tulevaisuutta tietää hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ja hinnoittelee palvelun laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Markkinointi ja verkostoituminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu yrityksen markkinointiin sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> markkinoi yrityksen palveluja sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> markkinoi yrityksen palveluja ja kehittää markkinointia edelleen sekä verkostoituu aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Peltoenergiakasvien tunnistaminen ja viljelytekniikan määrittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa energiantuotantoon soveltuvat peltokasvit ja selvittää asiantuntijan avulla niille soveltuvan viljelytekniikan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa energiantuotantoon soveltuvat peltokasvit ja ottaa työskentelyssään huomioon niiden viljelypaikkavaatimukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa energiantuotantoon soveltuvat peltokasvit ja ottaa työskentelyssään huomioon niiden viljelypaikkavaatimukset ja korjuumenetelmät

Biokaasutuotannon periaatteiden tarkastelu ja menetelmien vertailu (esim. lannasta, oljesta, metsäjätteistä, energiakasveista, yhdyskuntien biojätteestä, jätevedenpuhdistamon lietteestä ja eläinperäisistä aineksesta)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää biokaasutuotannon vaatimuksia ja tunnistaa yleisempiä bioenergiakomponentteja selvittää pääpiirteissään biokaasutuotannon laitteiston toimintaperiaatteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja vertailee biokaasutuotannon vaatimuksia ja tunnistaa tuotannossa käytettävät materiaalit selvittää biokaasutuotannon laitteiston toimintaperiaatteita ja keskeisiä teknisiä ominaisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja vertailee biokaasutuotannon vaatimukset ja käytettävien materiaalien vaikutukset prosessin toiminnalle selvittää ja vertailee biokaasutuotannon laitteiston toimintaperiaatteita ja keskeisiä teknisiä ominaisuuksia sekä omaa valmiuksia kehittää toimintaa

Kestävän kehityksen edistäminen arviointi bioenergian tuottamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi asiantuntijan avulla bioenergian tuotannon ympäristövaikutuksia.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja arvioi bioenergian tuotannon ympäristövaikutuksia.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja arvioi bioenergian tuotannon ympäristövaikutuksia ja etsii aiheesta karttuvaa tietoa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa toimintaansa ja edistymistään • tuntee toimintaympäristön muutoksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa toimintaansa, oppii toisilta ja hakee asiantuntijan apua • tuntee muuttuvan toimintaympäristön ja seuraa muutoksia aktiivisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan itsearvioinnin, vertaisoppimisen ja asiantuntijoiden avulla • tuntee muuttuvan toimintaympäristön sekä seuraa muutoksia aktiivisesti ja tarvittaessa reagoida muutokseen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kannustettuna kertoo omista onnistumisistaan ja rohkaistuu kuulemaan ryhmän muiden jäsenten kokemuksia • verkostoituu muiden yrittäjien kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • on valmis kertomaan myönteiset ja kielteiset onnistumiset sekä huomioi muidenkin kokemukset ongelmanratkaisutilanteissa • verkostoituu muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on aktiivinen osallistuja kokemusten vaihdossa ja ratkaisujen löytämisessä ja ideoiden kehittämisessä • verkostoituu aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan raaka-aineita bioenergiatuotantoon toimii työssään suvaitsevaisesti arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä tiedostaa joitain eri bioenergian tuottamisen menetelmiin liittyviä ongelmia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan raaka-aineita bioenergiatuotantoon sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään kunnioittaa kanssaihmiesten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia toimii sitoutuneesti ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä tiedostaa eri bioenergian tuottamisen menetelmiin liittyviä ongelmia ja pohtii esim. ruokaraaka-aineiden käyttöä polttoaineena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä perustaa toimintansa avoimuuteen, rehellisyyteen, vastuuseen tuottaessaan raaka-aineita bioenergiatuotantoon sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään kunnioittaa kanssaihmiesten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita toimii sitoutuneesti ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistäjänä on kiinnostunut pohtimaan eri bioenergian tuottamisen menetelmiin liittyviä ongelmia esim. mitkä energialähteet ovat myös maailmanlaajuisesti kestäviä, kuinka uusiutuvista energialähteistä bioenergian tuotannossa on kysymys

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja turvavarusteita ja työskentelee bioenergian tuotannossa ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja turvavarusteita ja pyrkii työskentelemään ergonomisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tilannekohtaisesti suojaimia ja suojavaatetusta ja työskentelee ergonomisesti sekä kiinnittää erityistä huomiota vahinkojen ennaltaehkäisyyn.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimimalla työyhteisön jäsenenä bioenergian tuotantoa harjoittavassa maaseutuyrityksessä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.3. Eläinlajikohtainen tuotanto tai hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 15 osp (106069)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- hoitaa, ruokkia ja käsitellä valittua eläinlajia lisääntymiskierron kaikissa vaiheissa
- suunnitella rehu- ja lajitietojen perusteella lajinmukaisen ruokinnan
- ennaltaehkäistä eläintauteja ja -sairauksia
- käyttää ja huoltaa valitsemansa eläinlajin hoitoon tarvittavia koneita ja laitteita
- tehdä tarvittavia huolto- ja korjaustoimenpiteitä ja yksinkertaisia rakennustöitä
- toimia laatutavoitteiden ja -järjestelmien edellyttämällä tavalla ja käyttää laatujärjestelmän tuottamia tietoja toimintansa kehittämiseen
- hyödyntää tietotekniikkaa toiminnassaan
- hakea tietoa sekä seurata alansa kehitystä ja yhteistyömahdollisuuksia
- laskea ja arvioida tuotannon kannattavuutta
- ottaa työssään huomioon toiminnan vastuullisuuden hoitaessaan eläimiä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja ja ottaa huomioon työturvallisuuskohdat
- ottaa huomioon tarkoituksenmukaisen työergonomian eläintenhoitotilanteissa ja -ympäristöissä
- arvioida tuotannosta aiheutuvia ympäristövaikutuksia ja huomioida ne toiminnassaan
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Eläinten hoitotöiden suunnitteleminen ja suunnitelmallinen tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä työpäiväksi • tekee työvaiheet asianmukaisessa järjestyksessä ja suhtautuu työhönsä vastuuntuntoisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää tuotannosta saatavia tietoja tai toimintaohjeita suunnitellessaan omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä • tekee työvaiheet asianmukaisessa järjestyksessä sitoutuneesti ja innostuneesti omaa työtään arvostaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää tuotannosta saatuja tietoja tai toimintaohjeita suunnitellessaan eläinyksikön toiminnan • tekee työvaiheet asianmukaisessa järjestyksessä, työskentelee sitoutuneesti, innostuneesti ja aloitteellisesti omaa työtään arvostaen

Kestävällä tavalla toimiminen valitun eläimen hoitotöissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen hoitamiseen • kiinnittää huomioita ruokinnan tarkkuuteen ja eläinhoidossa käytettävien hoitomateriaalien kulutukseen • lajittelee, säilyttää ja kierrättää ohjeiden mukaan mm syntyviä kemikaaleja ja muovia • toimii ohjeiden mukaan eläinraatojen hävittämiseksi • eläintilojen puhdistustöissä noudattaa annettuja ohjeita ja käyttää vettä säästäväisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmissa töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotöissä • edellisten lisäksi kiinnostuu asiantuntijan avulla pohtimaan ruokinnan ravinnetasapainoa (esim. ruokinnan typpi- ja fosforin kulutus) • lajittelee, säilyttää ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä • eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin • eläintilojen puhdistustöissä valitsee tarkoituksen mukaiset pesuaineet sekä työskentelee vettä säästäen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee eläinten lajityypillisen käyttäytymisen huomioiden ja eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläinhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen • edellisten lisäksi pystyy tekemään havaintoja eläinten ruokinnan ravinnetasapainon tarkistamisesta ympäristöystävällisempään suuntaan • lajittelee, säilyttää ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan • eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin sekä toimii ko. tilanteessa tiedostaen eläinten hävittämiseen liittyvät riskit • eläintilojen puhdistustöissä valitsee tarkoituksen mukaiset pesuaineet sekä työskentelee vettä ja energiaa säästäen.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Valitun eläinlajin käsittely ja hoitaminen tuotanto- ja lisääntymiskierron eri vaiheissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä ohjattuna niiden tuotantovaiheen vaatimusten mukaan ja tekee tarvittavat muistiinpanot pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä tunnistaa sairaan eläimen sekä tilaa eläinlääkärin tarvittaessa tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa ohjattuna ohjattuna avustaa synnytyksessä ja vastasyntyneiden hoidossa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä niiden tuotantovaiheen mukaan saamiensa ohjeiden perusteella ja tekee tarvittavat muistiinpanot pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten terveyttä ja hyvinvointia tunnistaa sairaan eläimen, tilaa eläinlääkärin tarvittaessa sekä omaa valmiudet antaa ensiavun ja hoitaa eläintä ohjeiden mukaan tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa ohjeiden mukaan ja tunnistaa pariumiskelpoisen eläimen avustaa synnytyksessä ja hoitaa vastasyntyneitä ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä niiden tuotantovaiheen mukaan huomioiden niiden erityistarpeet ja ylläpitää laatu järjestelmän edellyttämää kirjanpitoa pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten hyvinvointia sekä työskentelyn turvallisuutta että sujuvuutta tunnistaa sairaan eläimen, tilaa eläinlääkärin tarvittaessa, omaa valmiudet ensiavun antamiseen ja hoitaa eläintä ohjeiden mukaan sekä ennaltaehkäisee toiminnallaan eläinten sairauksia tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa ja tunnistaa lisääntymiskierron eri vaiheet toimii tilanteen vaatimalla tavalla synnytyksen avustamisessa ja vastasyntyneiden hoidossa

Eläinten ruokinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ruokkii eläimet rehunjakolistan mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ruokkii eläimet rehunjakolistan mukaan terveydelliset seikat huomioiden sekä arvioi rehujen laatua aistinvaraisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ruokkii eläimet ruokintasuunnitelman mukaisesti huomioiden eläinten iän ja tuotantovaiheen erityispiirteet ja terveydelliset seikat

Eläinten hoidossa tarvittavien koneiden ja laitteiden käyttäminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alkuohjauksen jälkeen eläinten hoidossa, ruokinnassa ja käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia eläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja tekee päivittäiset huollot ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita, seuraa niiden käyttökuntoisuutta, huomaa poikkeamat ja tekee päivittäiset huollot

Tuotantorakennusten olosuhteiden arvioiminen ja kunnossapito

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna tuotantorakennuksen ja rakenteiden pienimuotoisia huolto- ja korjaustöitä • arvioi ohjattuna aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan tuotantorakennuksen ja rakenteiden huolto- ja korjaustöitä • seuraa aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita ja huomaa poikkeamat.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja korjaa tuotantorakennusta ja rakenteita havaitsemiensa tarpeiden mukaan • arvioi aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita eläinten hyvinvoinnin kannalta ja työympäristönä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta**Valitun eläinlajin hyvinvoinnin ja käyttäytymisen huomioon ottaminen eläinten hoitotyössä**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa valitun eläinlajin olosuhdevaatimuksia ja lajityypillistä käyttäytymistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa valitun eläinlajin olosuhdevaatimukset ja lajityypillisen käyttäytymisen, jotta osaa hoitaa eläimiä niiden hyvinvointia edistävästi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi valitun eläinlajin olosuhdevaatimukset ja lajityypillisen käyttäytymisen, jotta osaa järjestää eläimille tuotantoympäristön, joka toteuttaa valitun eläinlajin anatomian, fysiologian ja käyttäytymisen asettamat tarpeet

Valitun eläinlajin anatomian ja fysiologian perusasioiden huomioon ottaminen eläinten ruokinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa eläinten ruokinnassa huomioon valitun eläinlajin ruuansulatus- ja lisääntymisfysiologiaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa eläinten ruokinnassa huomioon valitun eläinlajin ravitsemuksen, lisääntymisen ja hyvinvoinnin kannalta keskeiset elintoiminnot
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa eläinten ruokinnassa huomioon valitun eläinlajin keskeiset elintoiminnot ja soveltaa tietoa eläinten ravitsemuksessa, lisääntymisessä ja hyvinvoinnissa

Valitun eläinlajin rehujen ominaisuuksien huomioon ottaminen eläinten ruokinnassa ja ruokinnan suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää asiantuntijan avulla yleisempien rehujen käyttökelpoisuuden valitulle eläinlajille selvittää ruokinnan suunnittelun merkityksen ja suunnittelussa käytettävät asiantuntijapalvelut tulkitsen ohjattuna ruokintasuunnitelmaa ja suunnittelee siihen pohjautuen eläimen päivittäisen ruokinnan ja rehunjaon
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää valitulle eläinlajille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatuksen erityispiirteisiin ottaa työskentelyssään huomioon ruokinnan suunnittelun peruserätykset ja ruokinnan järjestämistavat laatii ruokintasuunnitelmaan perustuvan rehunjakolistan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja vertailee valitulle eläinlajille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatuksen erityispiirteisiin ja tuotantovaiheeseen pyrkii ruokinnan suunnittelussa terveelliseen, taloudelliseen ja ympäristöystävälliseen ruokintaan ja rehuvalikoimaan ja pystyy arvioimaan valmista ruokintasuunnitelmaa näillä perusteilla soveltaa ruokintasuunnitelmaa ja seuraa ja arvioi ruokinnan onnistumista käyttäen erilaisia mittareita

Valitun eläinlajin jalostustyön hyödyntäminen eläinten valinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiantuntijan avulla jalostustyön merkityksen eläinten valintaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteita ja jalostusorganisaatioiden palvelut
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteet, eläimen jalostuksellisen arvon ja jalostusvalintojen merkityksen tuotantoyksikkökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseksi

Toiminnan seurannan mittareiden ja keskeisten kannattavuustekijöiden huomioon ottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee ohjattuna yritysten kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä sekä laskee kannattavuuslaskelmia asiantuntijan avulla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee yritysten kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä sekä laskee ja vertailee kannattavuuslaskelmia asiantuntijan avulla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää toiminnasta ja kannattavuudesta saatavia tuloksia toiminnan arvioinnissa ja suunnittelussa sekä kartoittaa ja vertailee tuotantoa kannattavuuslaskelmien avulla.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ongelmatilanteissa hän kysyy omatoimisesti neuvoa kokeneemmalta • hakee ohjattuna tietoa alan kehityksestä ja alan toimijoista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja hakee tarvittaessa asiantuntija- apua • hakea tietoa alan kehityksestä ja alan toimijoista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatuksiteerit • etsii aktiivisesti tietoa alasta ja alan toimijoista

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee ja kuuntelee asianmukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hänen työskentelynsä on yhteistyöhakuista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee, kuuntelee ja huomioi toisten mielipiteet yhteistyön tiivistämisessä

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. eläinten lääkitsemiseen liittyvien antibioottien varoajat, tarttuvat eläintaudit)
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. eläinten lääkitsemiseen liittyvien antibioottien varoajat, tarttuvat eläintaudit) ja ottaa opikseen tapahtuneesta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. eläinten lääkitsemiseen liittyvien antibioottien varoajat, tarttuvat eläintaudit) ja kantaa vastuun tapahtuneesta olemalla avoin työyhteisössä niin, ettei tapahtuma pääse toistumaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta ohjeiden mukaisesti sekä tunnistaa työergonomiaan vaikuttavia tekijöitä • työskentelee eläinten hoitotoissa ohjeistettuna työturvallisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ruokkii ja hoitaa eläimiä harkitusti, käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta sekä ottaa huomioon työergonomiaa parantavia tekijöitä • noudattaa harkittua varovaisuutta eläinten hoitotoissa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tilannekohtaisesti suojaimia ja suojavaatetusta ja työskentelee ergonomisesti • pyrkii työskentelemään ergonomisesti ja kiinnittää erityistä huomiota vahinkojen ennaltaehkäisyyn.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä hoitamalla ja ruokkimalla eläimiä niiden iän ja tuotantokierron vaiheen mukaisesti tuotantoeläintilalla tai eläinalan yrityksessä. Hän laatii suunnitelman yksikön toiminnan tietyille ajanjaksoille sekä siihen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.4. Eläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 40 osp (106070)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- hoitaa ja ruokkii eläimiä tuotantoeläin- ja pieneläintiloissa
- käsitellä eläimiä
- pitää eläintilat siisteinä
- tunnistaa poikkeavasti käyttäytyvän eläimen ja hakea apua
- ennaltaehkäistä työssään tarttuvien eläintautien leviämistä
- tehdä viikoittaiset eläinten kirjanpitoon (esim. eläinten merkintä ja rekisteröinti) ja hoitoon (esim. tuotosmäärät, ruokinnan ja lisääntymistoimintojen seuranta) liittyvät kirjaukset
- ottaa työssään huomioon eläinten käsittelyyn liittyvät voimassa olevat säädökset
  - eläinkuljettajan tutkinnon suorittamiseen vaadittavat valmiudet ja eläinten lopetukseen liittyvän lainsäädännön hallitseminen
- tehdä pieniä eläintilojen kunnostus- ja korjaustöitä
- käyttää ja huoltaa päivittäisissä hoitotoissa tarvittavia koneita ja laitteita
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- hyödyntää tietotekniikkaa työssään ja tiedon etsinnässä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
  - tiedollisesti ja taidollisesti EA1 vastaavat taidot
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Eläintilan työjärjestyksen mukainen toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu alkuohjauksen saatuaan yksittäisistä töistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu eläintilan työjärjestyksen mukaisista töistä ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu eläintilan työjärjestyksen mukaisista töistä itsenäisesti työjärjestyksen mukaan

Kestävän kehityksen mukainen toiminta eläinten hoitotoissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen hoitamiseen • välttää veden turhaa kuluttamista eläintenhoitotoissa • kiinnittää huomioita ruokinnan tarkkuuteen ja eläintenhoitossa käytettävien hoitomateriaalien valintaa ja kulutukseen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmista töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotoissa • välttää veden turhaa kuluttamista eläintenhoitotoissa ja kiinnittää huomiota pesuaineiden ympäristöystävällisiin valintoihin • edellisten lisäksi kiinnostuu asiantuntijan avulla pohtimaan ruokinnan ravinnetasapainosta (esim. ruokinnan typpi- ja fosforin kulutus).
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee eläinten lajityypillisen käyttäytymisen huomioon ottaen ja eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläintenhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen • työskentelee vettä ja energiaa säästäen sekä ottaen huomioon pesuaineiden annostelun ja ympäristöystävällisyyden • edellisten lisäksi pystyy tekemään havaintoja eläinten ruokinnan ravinnetasapainon tarkistamisesta ympäristöystävällisempään suuntaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Eläinten hoitaminen ja ruokkiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä turvallisesti tunnistaa pilaantuneen rehun ja jakaa rehut ohjattuna osallistuu eläinten hoitoon liittyvien kirjausten tekemiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä lajinmukaisesti ja turvallisesti ohjeiden mukaan sekä tunnistaa poikkeavasti käyttäytyvän eläimen tunnistaa rehut ja niiden käyttökelpoisuuden ja jakaa rehut ruokintaohjeiden mukaan tekee ohjattuna eläinten hoitoon liittyvät kirjaukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä turvallisesti ja tunnistaa sairaan ja poikkeavasti käyttäytyvän eläimen tunnistaa rehut ja niiden käyttökelpoisuuden sekä käyttää niitä ruokintaohjeen, tuotantovaiheen ja iän mukaan tekee hoitoon liittyvät kirjaukset

Eläintilojen siisteydestä ja kunnosta huolehtiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää työympäristönsä siisteyttä sekä osallistuu tarttuvien tautien ennaltaehkäisyyn tekee ohjattuna yksinkertaisimpia eläintilojen kunnossapitotoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää työympäristönsä ja eläintilojen siisteyttä ja huolehtii tarttuvien tautien ennaltaehkäisystä tekee ohjattuna eläintilojen kunnossapitotoita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii itsenäisesti työympäristönsä ja eläintilojen siisteydestä ja huolehtii omatoimisesti tarttuvien tautien ennaltaehkäisystä tekee eläintilojen kunnossapitotoita

Eläinten hoitotöissä tarvittavien koneiden ja laitteiden käyttäminen ja huoltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ja huoltaa ohjattuna eläintenhoitotöissä tarvittavia yleisimpiä koneita ja laitteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ja huoltaa ohjeiden mukaan eläintenhoitotöissä tarvittavia yleisimpiä koneita ja laitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ja huoltaa eläintenhoitotöissä tarvittavia yleisimpiä koneita ja laitteita

Asiakkaiden palveleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu tavallisimmista asiakaspalvelutilanteista.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu asiakaspalvelutilanteista.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu asiakaspalvelutilanteista luontevasti ja itsenäisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Eläinten hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa eläintenpitoon liittyviä säännöksiä työtehtävissään • tunnistaa yleisimpien eläimen lajinmukaisen käyttäytymisen piirteitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa eläintenpitoon liittyviä säännöksiä käytännön työtehtävissä ja tunnistaa mahdollisia epäkohtia • hyödyntää eri eläinlajien lajityypillistä käyttäytymistä eläinten hoitotyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ja soveltaa eläintenpitoon liittyviä säännöksiä käytännön työtehtävissä ja tunnistaa epäkohdat • hyödyntää monipuolisesti eri eläinlajien lajityypillistä käyttäytymistä eläinten hoitotyössä

Eläinlajien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat tuotanto-, harraste- ja seuraeläinlajit
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat tuotanto-, harraste- ja seuraeläinlajit sekä tuntee niiden hoidon perusasioita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat tuotanto-, harraste- ja seuraeläinlajit ja tietää niiden hoidon perusasiat

Eläinten anatomian ja fysiologian perusasioiden huomioon ottaminen eläinten ruokinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää perusasioita eläinlajien ruuansulatuksesta ja lisääntymisfysiologiasta sekä eri selkärangkaisryhmien perusrakenteen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää lisääntymisen ja hyvinvoinnin kannalta keskeiset elintoiminnot sekä eri selkärangkaisryhmien perusrakenteen ja toiminnan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja vertailee eläinten keskeiset elintoiminnot sekä eri selkärangkaisryhmien perusrakenteen ja toiminnan ja soveltaa tietoa eläinten ravitsemuksessa, lisääntymisessä ja hyvinvoinnissa

Eläinten ravintoaineiden ja rehujen koostumuksen huomioon ottaminen eläinten ruokinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää asiantuntijan avustamana ravintoaineiden merkityksen eläinten ruokinnassa • ottaa työskentelyssään huomioon tavallisimpien rehujen koostumuksen sekä soveltuvuuden yleisimmille tuotantoeläimille
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää ravintoaineiden merkityksen eläinten ruokinnassa ja hyödyntää tietoa eläinten ruokkimisessa • ottaa työskentelyssään huomioon tavallisimpien rehujen koostumuksen sekä soveltuvuuden yleisimmille tuotanto-, harraste- ja seuraeläinlajeille
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää ravintoaineiden merkityksen eläinten hyvinvoinnille, terveydelle ja tuotannolle ja soveltaa tietoa eläinten ruokkimisessa • ottaa työskentelyssään huomioon tavallisimpien rehujen koostumuksen ja omaa valmiudet käyttää niitä eläimen eri elinkaaren vaiheessa yleisimmille tuotanto-, harraste- ja seuraeläinlajeille

Eläinten terveydenhoidon edistäminen ja tarttuvien tautien ennaltaehkäiseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimpia taudinaiheuttajia ja sairauksia ottaa työskentelyssään huomioon joitakin tarttuvien tautien ennaltaehkäisyyn vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimmat taudinaiheuttajat ja sairaudet ottaa työskentelyssään huomioon tarttuvien tautien ennaltaehkäisyyn vaikuttavia tekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimmat taudinaiheuttajat ja sairaudet sekä ymmärtää eläimen vastustuskykyyn vaikuttavat tekijät ottaa työskentelyssään huomioon keskeisimmät tarttuvien tautien ja sairauksien ennaltaehkäisyn periaatteet ja ymmärtää niiden merkityksen

Perinnöllisyyden perusasioiden hyödyntäminen ja jalostustyön soveltaminen eläinten valinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon jalostustyön merkityksen eläinlääkintötyössä ja tekee asiantuntijan avulla eläinten valintaa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää tietopohjaa perinnöllisyyden ja jalostuksen perusasioista ja tekee jalostussuunnitelman mukaista eläinvalintaa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa tietopohjaa perinnöllisyyden perusasioista, hyödyntää eläinjalostusta eläinten valitsemisessa ottaen huomioon mahdolliset riskit ja eettiset kysymykset.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmaratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään tunnistaa työssään tietopohjaan perustuvia ratkaisuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista (esim eläinten sairastuessa tai eläinten siirtotilanteissa) neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa soveltaa asiantuntijan avulla työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja soveltaa työssään laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa • pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa • toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä • keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet • tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän • keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan, sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä • asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. antibioottimaito, tarttuvat eläintaudit)
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä • asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. antibioottimaito, tarttuvat eläintaudit) ja ottaa opikseen tapahtuneesta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen • asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. antibioottimaito, tarttuvat eläintaudit) ja kantaa vastuun tapahtuneesta olemalla avoin työyhteisössä niin, ettei tapahtuma pääse toistumaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työhönsä liittyviä vaaratekijöitä, kuten melun, värinän, sähköiskun vaaran, vaaralliset aineet ja kaasut sekä biologiset vaarat ja pölyn tiedostaa eläinten siirtolanteisiin tai sairaan eläimen käyttäytymisen muutokseen liittyvät vaaratekijät ja hallitsee EA1 taidot huolehtii ohjattuna ergonomiasta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suojautuu työhönsä liittyviltä vaaratekijöiltä tarkoituksenmukaisesti suunnittelee eläimen siirtolanteet etukäteen niin, että tapaturmariski minimoituu sekä ennakoii sairaan eläimen käyttäytymiseen liittyvät muutokset käsitellessään niitä ja hallitsee EA1 taidot toimii ergonomisesti ja huolehtii toimintakyvystään.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon työssään edellä kuvattujen vaaratekijöiden lisäksi myös henkisen ja fyysisen kuormittavuuden suunnittelee ja ennakoii eläimen siirtolanteet etukäteen niin, että tapaturmariski minimoituu sekä ennakoii sairaan eläimen käyttäytymiseen liittyvät muutokset ja käyttäytyy rauhallisesti ja harkitusti käsitellessään niitä ja hallitsee EA1 taidot huolehtii toimintakyvystään ja kehittää omia työtapojaan ergonomisempaan suuntaan.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä tekemällä eläinten hoitotöitä esimerkiksi maatilalla, kotieläintutkimustilalla, kotieläinpuistossa, eläinkaupassa, eläinhoitolassa tai eläintarhassa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.5. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (400010)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään
- työskennellä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
- huomioida huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset
- toimia alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Arviointi

Opiskelija arvioi ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan • kehittää osaamistaan ja työtapojaan • laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman • sopeutuu muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti huippuosaamista vaativissa työtehtävissä • kehittää työympäristöään yhdessä muiden kanssa • toimii luontevasti osana tiimiä ja sopeutuu työyhteisöön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan • laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • sopeutuu nopeasti muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittäen huippuosaamista vaativissa työtehtävissä • tukee yhdessä muiden kanssa työympäristön kehittämistä huippuosaamisen vaatimalle tasolle • toimii aktiivisesti osana tiimiä ja sopeutuu hyvin työyhteisöön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan ja määrittelee kehittämistarpeitaan • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan haastavien työtehtävien tasolle • uudistaa aktiivisesti omaa osaamistaan niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • ennakoii muutoksia, jotta voi helpommin sopeutua niihin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään itseään kehittäen huippuosaamista vaativissa tehtävissä • arvioi työympäristöään ja antaa siihen kehitysehdotuksia ja palautetta • toimii huippuammattilaisena tiimissä ja jakaa aktiivisesti osaamistaan muille.

Opiskelija työskentelee alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja • työskentelee huolellisesti • hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja kysyy tarvittaessa neuvoa • toimii aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti • toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja noudattaa alan ammattieettisiä periaatteita • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden ohjeiden mukaan • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee omatoimisesti työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa • työskentelee huolellisesti, luovasti ja innovatiivisesti • hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja pystyy ratkomaan ongelmatilanteita yhdessä muiden kanssa • toimii oma-aloitteisesti aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • edistää aktiivisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja oma-aloitteisesti alan ammattieettisten periaatteiden mukaan • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja havaitsee ja ilmoittaa työhönsä liittyvät vaarat sekä noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden itsenäisesti • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee rohkeasti uusiakin työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja sekä käyttää niitä sujuvasti muuttuvissa tilanteissa • työskentelee järjestelmällisesti, tarkasti ja varmasti sekä luovasti ja innovatiivisesti • hankkii ja soveltaa itsenäisesti työssä tarvittavaa tietoa vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta • työskentelee yrittäjämäisellä asenteella huomioiden ajan ja muut käytettävissä olevat resurssit kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • edistää itsenäisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita

	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • on ylpeä ammatistaan ja osaamisestaan, toimii vastuullisesti ja kehittää työtään alan ammattieettisten periaatteiden mukaan • ottaa vastuun oman ja työtiimin toiminnan työturvallisuudesta, noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita sekä havaitsee ja ilmoittaa työhönsä liittyvät vaarat • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden aktiivisesti ja muuttuvissa tilanteissa • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa ja osallistuu työolosuhteiden kehittämiseen.
--	--

Opiskelija huomioi huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • havaitsee poikkeamia • selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista oppimateriaaleja ja ohjekirjoja hyödyntäen • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi huomioiden korkeat laatuvaatimukset • toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset • toimii aktiivisesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja havaitsee kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille sekä korjaa toimintaa sovittujen ratkaisujen mukaan • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista ja pystyy perustelemaan valintansa • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja aikataulun realistiseksi ja vaiheiltaan toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset ja kykenee tarvittaessa muuttamaan suunnitelmaa • toimii sitoutuneesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti sekä kehittää toimintamalleja näiden tavoitteiden aikaansaamiseksi.

Opiskelija toimii alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä välttävästi vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset verkostot ja tutustuu alansa toimijoihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja tutustuu alansa toimijoihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi sujuvasti asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä sujuvasti yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja osaa hyödyntää verkostoja työssään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtehtävissä. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.6. Kasvilajikohtainen tuottaminen, 15 osp (106071)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella valitun kasvilajin kasvituotannon tuotantoprosessit
- tehdä viljely-, varastointi-, kauppakunnostus- tai jatkojalostustöitä
- huoltaa ja käyttää tuotantoketjun koneita ja laitteita
- tehdä muistiinpanot viljelytoimenpiteistään
- noudattaa tuotannon laatujärjestelmää
- vertailla eri viljelymenetelmiä ja niiden kannattavuutta
- markkinoida sadon
- seurata alansa kehitystä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- tehdä yhteistyötä alan muiden toimijoiden kanssa
- edistää kestävästä kehityksestä toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Valitun kasvin viljelyn suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja arvioi ohjattuna viljelyä ja siihen liittyviä työvaiheita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja arvioi ohjeistettuna viljelyä ja siihen liittyviä työvaiheita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee, arvioi ja kehittää viljelyä ja siihen liittyviä työvaiheita

Valitun kasvin tuottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee valitun kasvin tuottamiseen liittyvien prosessien mukaisesti asiantuntijan avulla ohjattuna suorituu ohjattuna yksittäisistä töistä arvioi ohjattuna työnsä onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> alkuohjauksen saatuaan työskentelee valitun kasvintuottamiseen liittyvien prosessien mukaisesti tekee ohjeistettuna viljelytöitä pystyy arvioimaan työn onnistumista ja perustelemaan kulloinkin käytetyt työmenetelmät
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee valitun kasvin tuottamiseen liittyvät prosessit ja kehittää työmenetelmiä tekee itsenäisesti viljelytöitä tekee havaintoja kasvustoista ja työn laadusta ja tekee johtopäätökset tarvittavista viljelytoimenpiteistä

Valitun kasvien tuottaminen kestävän kehityksen mukaisesti (esim. tasapainoinen lannoitus; lajikkeen valinta, kestävyys ja monimuotoisuus; viljelymenetelmät torjunta-aineiden käyttömäärää vähentävät toimenpiteet ja koneiden yhteiskäyttö)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla ottaa huomioon ohjattuna tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan mm. syntyviä kemikaaleja ja muovia.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työkokonaisuuksissa vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Valitun kasvin viljelysuunnitelman laatiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjattuna viljeltävän kasvin viljelysuunnitelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjeiden mukaan viljeltävän kasvin viljelysuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laatii itsenäisesti viljeltävän kasvin viljelysuunnitelman

Viljely-/ varastointi-/ kauppakunnostus-/ tai jatkojalostustöiden tekeminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee työt ja työhön liittyvät kirjaukset ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee työvaiheet ja tarvittavat kirjaukset oikeassa järjestyksessä ja on työssään huolellinen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee työvaiheet ja tarvittavat kirjaukset oikein ja työskentelee sujuvasti, omatoimisesti sekä huolellisesti

Tuotantoon liittyvien koneiden ja laitteiden käyttäminen sekä huoltaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjattuna tuotantoketjuun kuuluvia koneita ja laitteita turvallisesti tekee ohjeiden mukaan koneiden päivittäiset huoltotyöt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjeistettuna tuotantoketjuun kuuluvia koneita ja laitteita tekee koneiden päivittäiset huoltotarkistukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää itsenäisesti tuotantoketjuun kuuluvia koneita ja laitteita tekee itsenäisesti koneiden päivittäiset huollot ja huoltotarkistukset huoltokirjojen ohjeita noudattaen

Laatujärjestelmän mukainen toiminta

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna noudattaa omavalvonta- tai laatujärjestelmän sääntöjä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tilan laatujärjestelmän ohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii omavalvontasääntöjen ja/tai laatujärjestelmän edellyttämällä tavalla

Tuotteiden markkinointi

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> markkinoi sadon asiantuntijan avulla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee tuotteille sopivan markkinointitavan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee eri markkinointitapoja ja valitsee tuotteille sopivimman markkinointitavan.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Valitun kasvin viljelytekniikan valitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon viljelykasvin viljelyominaisuuksia ja valitsee soveltuvan viljelytekniikan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon viljelykasvin viljelyominaisuudet sekä vertailee ja valitsee soveltuvan viljelytekniikan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon viljelykasvin viljelyominaisuudet ja ymmärtää niiden vaikutuksen sadonmuodostukseen sekä valitsee soveltuvan viljelytekniikan

Viljelysopimusten periaatteiden ja laatuhinnoittelujärjestelmän huomioon ottaminen valitun kasvin viljelyssä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää pääpiirteissään viljelysopimusten ehdot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää laatuhinnoittelun ja viljelysopimusten ehdot
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää laatuhinnoittelun ja viljelysopimusten ehdot ja merkityksen viljelyssä

Kasvin / tuotteen kannattavuustekijöiden vertailu kasvin viljelyssä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja laskee keskeiset tuotannon kannattavuuteen vaikuttavat tekijät.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja laskee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavat tekijät ja etsii keskeiset markkinointikanavat.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vastuullisesti yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu työpaikan viljelyn, sadonkäsittelyn/jatkojalostuksen käytänteet hakee omaa alaa koskevaa tietoa ja hyödyntää sitä toiminnassaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee havaintoja prosessien toimivuudesta, kokeilee ja tarvittaessa toteuttaa joitakin asioita uudella tavalla hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön sääntöjen mukaan ja kysyy ongelmatilanteissa neuvoa kokeneemmalta hakee asiantuntija-apua tarvittaessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kysyy ongelmatilanteissa rohkeasti neuvoja ja osallistuu aktiivisesti ryhmän työskentelyyn hakee asiantuntija-apua ja tietoa päätöksensä tueksi tarvittaessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aktiivinen osallistuja ryhmän toiminnassa ja ottaa kiinnostuneena ohjeita vastaan hakee itsenäisesti asiantuntija- apua tarvittaessa ja etsii aktiivisesti tietoa sekä tekee yhteistyötä alan muiden toimijoiden kanssa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjattuna laatujärjestelmän tai muiden sovittujen käytänteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii laatujärjestelmän tai muiden sovittujen käytänteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa laatujärjestelmää tai muita sovittuja periaatteita sekä arvostaa omaa työtään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta pitää oman työympäristönsä siistinä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta pitää työympäristönsä siistinä ja ylläpitää omalla toiminnallaan hyvää siisteyttä ja järjestystä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tilannekohtaisesti työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta sekä huolehtii työergonomiasta ylläpitää ja kehittää työympäristön toimivuutta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnittelemalla ja tekemällä ajankohtaisia kasvin viljelyyn, sadon käsittelyyn/jatkojalostukseen liittyviä töitä, tilojen puhtaana- ja kunnossapitotöitä sekä mahdollisesti asiakaspalveluun liittyviä tehtäviä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.7. Luomutuotteiden tuottaminen, 15 osp (106072)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- laatia luomutuotannon suunnitelman
- tehdä peltoviljelytöitä luomutilalla
- hoitaa luomukotieläimiä
- tehdä viljelymuistiinpanot, luomuvalvonnan ja laatujärjestelmien edellyttämät dokumentoinnit
- markkinoida luomutuotteita
- hankkia tietoa luomusta ja uusista tutkimustuloksista sekä työmenetelmistä
- seurata alan kehitystä ja verkostoitua muiden yrittäjien kanssa
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan vastuullisuuden tuottaessaan luomutuotteita
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Viljelysuunnitelmien laatiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna luomutilalle viljelysuunnitelmaa ja viljelymuistiinpanot
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjeiden mukaan luomutilalle viljelysuunnitelman ja viljelymuistiinpanot
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti luomutilalle viljelysuunnitelman ja viljelymuistiinpanot

Töiden suunnitteleminen ja tekeminen luomutilalla	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ohjattuna luomutilan ajankohtaisen kasvi- tai kotieläintyön tekee luomutilan töitä ja on vastuullinen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee luomutilan ajankohtaisen kasvi- tai kotieläintyön tekee luomutilan töitä suunnitelmallisesti ja sitoutuneesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee itsenäisesti luomutilan ajankohtaisen kasvi- tai kotieläintyön tekee luomutilan töitä suunnitelmallisesti olosuhteet huomioon ottaen aloitteellisesti ja kustannustietoisesti

Työtehtävän kehittämisvalmiuksien arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pystyy arvioimaan työn onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> pystyy arvioimaan työn onnistumista ja perustelemaan kulloinkin käytetyt työmenetelmät
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee havaintoja työn laadusta, kasvustoista tai eläimistä ja tekee johtopäätökset tarvittavista toimenpiteistä

Kestävän kehityksen mukainen toiminta luomutuotannossa (esim. peltoviljely: maan hoitaminen, eloperäinen ja viherlannoitus, biologisen typensidonnan hyväksikäyttö, kasvilajien valinta, viljelykierto; esim. kotieläintuotanto: eläinten alkuperä, lajinmukainen käyttäytyminen, ruokinta, ulkoilu ja tuotantotilat)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa omavalvonta- tai laatujärjestelmän sääntöjä ohjattuna • työskentelee luomuviljelyä ohjaavien ohjeiden mukaisesti ja kysyy neuvoa asiantuntijalta tarvittaessa • kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen hoitamiseen sekä työskentelee luomukotieläintuotantoa ohjaavien ohjeiden mukaisesti ja kysyy neuvoa asiantuntijalta tarvittaessa • välttää veden turhaa kuluttamista eläintenhoitotöissä • kiinnittää huomioita ruokinnan tarkkuuteen ja eläintenhoitossa käytettävien hoitomateriaalien valintaa ja kulutukseen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa omavalvonta- tai laatujärjestelmän sääntöjä • huomioi työskentelyssään peltoliikenteen optimoimisen ja noudattaa työskentelyssään luomuviljelyä ohjaavia ohjeita sekä omaa valmiudet tehdä valintoja tai ehdotuksia, jotka tähtäävät ravinteiden huuhtoutumisen vähenemiseen toimii niin, että ympäristö kuormittuu mahdollisimman vähän • työskentelee luomukotieläintuotantoa ohjaavien ohjeiden mukaisesti ja ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmista töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotöissä • välttää veden turhaa kuluttamista eläintenhoitotöissä ja kiinnittää huomiota pesuaineiden ympäristöystävällisiin valintoihin • edellisten lisäksi kiinnostuu asiantuntijan avulla pohtimaan ruokinnan ravinnetasapainoa (esim. ruokinnan typpi- ja fosforin kulutus).
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii esimerkillisesti omavalvontasääntöjen tai laatujärjestelmän edellyttämällä tavalla • huomioi työskentelyssään peltoliikenteen optimoimisen ja noudattaa työskentelyssään luomuviljelyä ohjaavia ohjeita sekä omaa valmiudet tehdä valintoja tai ehdotuksia, jotka tähtäävät ravinteiden huuhtoutumisen vähenemiseen sekä toimii niin, että ympäristö kuormittuu mahdollisimman vähän ja käyttää ensisijaisesti uusiutuvia luonnonvaroja • työskentelee luomukotieläintuotantoa ohjaavien ohjeiden mukaisesti ja eläinten lajityypillisen käyttäytymisen huomioiden sekä eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläintenhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen • työskentelee vettä ja energiaa säästäen sekä huomioiden pesuaineiden annostelun ja ympäristöystävällisyyden • edellisten lisäksi pystyy tekemään havaintoja eläinten ruokinnan ravinnetasapainon tarkistamisesta ympäristöystävällisempään suuntaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Peltoviljelytöiden (muokkaus-, lannoitus-, kylvö- kasvinsuojelu-, sadonkorjuu- ja varastointityöt) ja luomumuistiinpanojen tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna luomutilan peltoviljelytöitä ja luomumuistiinpanoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee alkuopastuksen jälkeen luomutilan viljelytöitä ja luomumuistiinpanoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti luomutilan viljely- ja sadonkorjuutöitä ja luomumuistiinpanot

Luomukotieläinten hoitaminen (eläinten lajinmukainen hoitaminen ja ruokinta, eläintilojen siisteydestä ja kunnosta huolehtiminen, eläinten hoitotöissä tarvittavien koneiden ja laitteiden käyttäminen ja huoltaminen) ja luomumuistiinpanojen tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee luomutilan kotieläinten päivittäisiä hoitotöitä ja luomumuistiinpanoja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä luomutilan kotieläinten päivittäiset hoitotyöt ja luomumuistiinpanot.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä suunnitelmallisesti luomutilan kotieläinten hoitotyöt ja luomumuistiinpanot.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Maan viljavuuteen vaikuttavien tekijöiden huomioon ottaminen ja ravinnehuolto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää maan viljavuuteen vaikuttavia tekijöitä käyttää tavallisimpia luomutuotantoon soveltuvia lannoitus- ja maanparannusaineita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää maan viljavuuteen vaikuttavat tekijät vertailee ja valitsee luomutuotantoon soveltuvia lannoitus- ja maanparannusaineita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää, miten maan viljavuutta parannetaan vertailee ja valitsee luomutuotantoon soveltuvat lannoitus- ja maanparannusaineet ja perustelee valintansa

Kasvinsuojelun menetelmien tarkastelu ja valinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee asiantuntijan avulla sopivan kasvinsuojelumenetelmän luomutuotantoon
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee sopivan kasvinsuojelumenetelmän luomutuotantoon
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee luomutuotannon kasvinsuojeluperiaatteet niin, että vertailee ja valitsee sopivan kasvinsuojelumenetelmän luomutuotantoon

Luomutuotannon ohjeiden noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa luomutuotannon keskeisiä ohjeita ja kysyy tarvittaessa neuvoa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa luomutuotannon keskeisiä ohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee luomutuotannon ohjeet, noudattaa niitä ja seuraa ohjeistuksien muutoksia aktiivisesti

Luonnonmukaisen kotieläintuotannon ravitsemuksen tarkastelu ja ruokinnansuunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon asiantuntijan avulla keskeisiä asioita luomukotieläinten ravitsemuksesta ja hoidosta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon keskeiset asiat luomukotieläinten ravitsemuksesta ja hoidosta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee luomukotieläinten ravitsemuksen ja hoidon perusasiat ja ottaa ne työskentelyssään huomioon

Luonnonmukaisen tuotannon kannattavuustekijöiden laskeminen ja markkinointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee asiantuntijan avulla luomutuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä sekä selvittää yleisimpiä luomutuotteiden markkinointitapoja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee keskeisimmät luomutuotannon kannattavuuteen vaikuttavat tekijät sekä selvittää yleisimmät luomutuotteiden markkinointitavat.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laskee luomutuotannon kannattavuuteen vaikuttavat tekijät sekä selvittää ja valitsee luomutuotteiden markkinointikanavat ja -tavat.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa vastuullisesti tilan toiminnan laatukriteereitä ja hakee omatoimisesti ohjeita ongelmatilanteisiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa ohjattuna aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman, soveltaa aiemmin oppimaansa ja pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja yhdistää aiemmin oppimansa tilan käytänteisiin niin, että työn lopputulos on kaikilta osin mallikelpoinen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kannustettuna kertoo omista onnistumisistaan ja rohkaistuu kuulemaan ryhmän muiden jäsenten kokemuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> on valmis kertomaan myönteiset ja kielteiset onnistumiset sekä huomioi muidenkin mielipiteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aktiivinen osallistuja kokemusten vaihdossa ja ratkaisujen löytämisessä ja ideoiden kehittämisessä

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä • asettaa luomutuotantoon liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. antibioottimaito, tarttuvat eläintaudit)
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä • asettaa luomutuotantoon liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. antibioottimaito, tarttuvat eläintaudit) ja ottaa opikseen tapahtuneesta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen • asettaa luomutuotantoon liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. antibioottimaito, tarttuvat eläintaudit) ja kantaa vastuun tapahtuneesta olemalla avoin työyhteisössä niin, ettei tapahtuma pääse toistumaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatteita ohjeiden mukaan • siistii ohjattuna työympäristönsä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaateetusta • pitää työympäristönsä siistinä ja pyrkii työskentelemään ergonomisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tilannekohtaisesti suojaimia ja suojavaateetusta • pitää työympäristönsä siistinä ja hänen työergonomiansa on esimerkillistä • kiinnittää huomiota vahinkojen ennaltaehkäisyyn.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä ajankohtaisia luomutilan peltoviljelyitä tai vaihtoehtoisesti kotieläinten hoito- ja ruokintatöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.8. Maan kasvukunnan ja tuotantoympäristön hoitaminen, 40 osp (106073)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- ylläpitää pelto- ja metsämaan kasvukuntoa ja maan rakennetta
- vaikuttaa kasvien kasvutekijöihin
- suunnitella oman työnsä ohjeiden, suunnitelmien ja sääolosuhteet huomioon ottaen
- tehdä muokkaus-, kylvö- ja sadonkorjuutöitä
- viljellä alueellisesti tärkeimpiä viljelykasveja
- käyttää ja huoltaa yleisimpiä maatalouden koneita ja laitteita
- hyödyntää maatalan rakennuksia tuotannossa sekä ylläpitää maatalan rakennusten kuntoa
- tehdä metsän hoitotöitä (uudistustyöt, nuoren metsän hoitaminen)
- hoitaa pelto- ja metsämaisemaa
- toimia muuttuvissa olosuhteissa
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
  - tiedollisesti ja taidollisesti EA1 vastaavat taidot
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja
- verkostoitua alan muiden toimijoiden kanssa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Pelto- ja metsätöiden suunnitteleminen ja tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja arvioi ohjattuna omaa työtään viljelysuunnitelmaan perustuen • tekee ohjattuna yksittäisiä töitä, mutta tarvitsee ohjausta siirryttäessä työvaiheesta toiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja arvioi annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä viljelysuunnitelmaan perustuen • tekee työvaiheet asianmukaisessa järjestyksessä ja työskentelee turvallisesti ja huolellisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman itsenäisesti viljelysuunnitelmaan perustuen ja arvioi sen toteutumista • tekee työvaiheet oikea-aikaisesti, työskentelee turvallisesti, joutuisasti ja huolellisesti

Kestävän kehityksen mukainen toiminta pelto- ja metsätöissä (esim. ravinteiden huuhtoutumista vähentävät ja maan kuntoa parantavat toimenpiteet, monimuotoisuutta lisäävät toimenpiteet ja torjunta-aineiden käyttömäärää vähentävät toimenpiteet)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee peltoviljelyä ohjaavien ympäristösäädösten mukaisesti tekee ohjattuna yksittäisiä maisenmaisemanhoitotoimenpiteitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon työskentelyssään peltoliikenteen optimoimisen ja noudattaa työskentelyssään peltoviljelyä ohjaavien ympäristösäädösten ohjeita tekee yksittäisiä maisemanhoitotoimenpiteitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon työskentelyssään peltoliikenteen optimoimisen ja noudattaa työskentelyssään peltoviljelyä ohjaavien ympäristösäädösten ohjeita sekä omaa valmiudet valintojen tekemiseen tai tekee ehdotuksia, jotka tähtäävät ravinteiden huuhtoutumisen vähenemiseen tekee ehdotuksia maisemanhoitotoimenpiteiksi ja toteuttaa yksittäisiä toimenpiteitä itsenäisesti

Ympäristöhaittojen arviointi ja vähentäminen kasvinviljelyssä (esim. maan rakenteeseen vaikuttavat toimenpiteet ja niiden ajoitus, esimerkiksi muokkaus ja suorakylvö, luomuviljely, geenimuunneltujen lajikkeiden haitat ja riskit, ympäristöä säästävä kasvinsuojelun ruiskutustekniikka)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa ympäristöhaittojen hallintaan ja vähentämiseen kasvinviljelyssä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa ympäristöhaittojen hallintaan ja vähentämiseen kasvinviljelyssä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työkokonaisuuksissa vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa ympäristöhaittojen hallintaan ja vähentämiseen kasvinviljelyssä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Maan viljelykunnan arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa maanäytteet viljavuusanalyysiä varten ja tekee ohjattuna lapiodiagnoosin tekee ohjattuna viljelynsuunnittelua ja lohkokirjanpitoa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa maanäytteet viljavuusanalyysiä varten ja tekee lapiodiagnoosin tekee ohjeiden mukaan viljelynsuunnittelua ja lohkokirjanpitoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa maanäytteet viljavuusanalyysiä varten ja tekee lapiodiagnoosin sekä arvioida silmämääräisesti pellon viljelykuntoa tekee itsenäisesti viljelynsuunnittelun ja lohkokirjanpidon

Maan vesitaloudesta huolehtiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lukee asiantuntijan avulla salaojakarttaa ja tekee yksinkertaisen ojituksen huoltotoimenpiteen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee salaojakarttaa ja kunnossapitää ojitusjärjestelmiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee salaojakarttaa ja omaa valmiudet arvioida ojaston täydennys- ja kunnossapitotarvetta sekä tehdä tarvittavia toimenpiteitä

Kasvinviljelytöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee turvallisesti kasvinviljelytöitä ohjattuna sekä käyttää työhön kuuluvia suojaimia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee kasvinviljelytöitä annettujen ohjeiden mukaisesti sekä käyttää työhön kuuluvia suojaimia ja varmistaa työvälineiden turvallisuuden ennen työskentelyä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee kasvinviljelytöitä annettujen ohjeiden mukaisesti itsenäisesti, muuttaa työtehtävien järjestystä tilanteen niin vaatiessa sekä käyttää työhön kuuluvia suojaimia ja varmistaa työvälineiden turvallisuuden ennen työskentelyä ja huolehtii viallisten työvälineiden huoltamisen

Maatilan rakennusten, koneiden ja laitteiden käyttäminen ja huoltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja huoltaa ohjattuna yleisimpiä maatilan rakennuksia, koneita ja laitteita turvallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja huoltaa ohjeiden mukaan yleisimpiä maatilan rakennuksia, koneita ja laitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja huoltaa itsenäisesti yleisimpiä maatilan rakennuksia, koneita ja laitteita

Metsän hoitotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna metsänhoitoon tarvittavia työvälineitä turvallisesti • tehdä ohjattuna metsän uudistustöitä sekä nuoren metsän hoitotöitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää metsänhoitoon tarvittavia työvälineitä turvallisesti ohjeiden mukaan • tehdä ohjeiden mukaan metsän uudistustöitä sekä nuoren metsän hoitotöitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja huoltaa metsänhoitoon tarvittavia työvälineitä • tehdä itsenäisesti metsän uudistustöitä sekä nuoren metsän hoitotöitä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kasvien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat viljelykasvit ja puulajit
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimpiä viljely- ja metsäkasveja, rikkakasveja, kasvitauteja ja -tuholaisia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät viljely- ja metsäkasvit, metsän opaskasvit ja yleisimmät rikkakasvit, kasvitaudit ja -tuholaiset

Ilmastollisten kasvutekijöiden ja kasvifysiologian huomioon ottaminen kasvinviljelytöissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna ilmastollisia kasvutekijöitä ja kasvien kehitysvaiheita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää keskeisimmät ilmastolliset kasvutekijät ja kasvien kehitysvaiheet ja ottaa huomioon niiden merkityksen viljelytöiden ajoittamisessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää keskeisimmät ilmastolliset kasvutekijät ja kasvien kehitysvaiheet ja omaa valmiudet ajoittaa viljelytoimet sadon optimoinnin kannalta oikein

Elävän maan rakenteen muodostuminen ja hoitaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjattuna maan rakenteeseen vaikuttavia tekijöitä • tunnistaa joitakin menetelmiä, joilla voidaan vaikuttaa maan rakenteeseen ja kasvukuntoon
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja vertailee maan rakenteeseen vaikuttavia biologisia, kemiallisia ja fysikaalisia tekijöitä • ottaa työskentelyssään huomioon menetelmiä, joilla voidaan vaikuttaa maan rakenteeseen ja kasvukuntoon
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja vertailee maan rakenteeseen vaikuttavia biologisia, kemiallisia ja fysikaalisia tekijöitä ja omaa valmiudet hyödyntää niitä maan kasvukunnon varmistamiseksi • ottaa työskentelyssään huomioon vaihtoehtoisia menetelmiä, joilla voidaan vaikuttaa maan rakenteeseen ja kasvukuntoon ja omaa valmiudet hyödyntää niitä toiminnassaan

Maalajien viljelyominaisuuksien tunnistaminen ja viljavuustutkimuksen tulkitseminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät maalajit ja tulkitsee viljavuustutkimusta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eri maalajien viljelyominaisuudet ja viljavuustutkimuksen mukaiset ravinnetarpeet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eri maalajien viljelyominaisuudet ja omaa valmiudet määrittää peltolohkojen lannoituksen ja kalkituksen viljavuustutkimuksen perusteella

Kasvien vesitalouden perusasioiden huomioon ottaminen peltoviljelytöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon ojituksen merkityksen vesitalouteen arvioi yleisimpien kastelujärjestelmien käyttömahdollisuuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon ojituksen merkityksen vesitalouteen ja ojitustavat vertailee yleisimpiä kastelujärjestelmiä ja omaa valmiudet arvioida kasvien kastelutarpeen eri kasvuvaiheissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon ojituksen merkityksen vesitalouteen ja osaa valita ojitustavat sekä omaa valmiudet tehdä ojaston vaatimat huoltotoimenpiteet vertailee kastelujärjestelmiä, omaa valmiudet arvioida kasvien kastelutarpeen eri kasvuvaiheissa sekä kastelun taloudellisia vaikutuksia tuotannolle

Alueellisesti tärkeiden viljelykasvien viljelytekniikan hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alueellisesti tärkeitä viljelykasveja ja hallitsee niiden viljelytekniikoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alueellisesti tärkeät viljelykasvit ja hallitsee niiden viljelytekniikat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alueellisesti tärkeät viljelykasvit ja hallitsee niiden viljelytekniikat sekä hakee tietoa alan kehittymisestä

Metsämaan hoitaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa metsänhoidon vaikutuksia maan kasvukykyyn ja metsien terveyden ylläpitoon sekä ymmärtää metsätaloussuunnitelman merkityksen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa metsänhoidon vaikutukset maan kasvukykyyn ja metsien terveyden ylläpitämiseen sekä omaa valmiudet arvioida hoitotarvetta metsätaloussuunnitelmaa hyödyntäen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa metsänhoidon vaikutukset maan kasvukykyyn ja metsien terveyden ylläpitämiseen sekä omaa valmiudet itsenäisesti arvioida hoitotarvetta metsätaloussuunnitelmaa hyödyntäen.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmaratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään tunnistaa työssään tietopohjaan perustuvia ratkaisuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista (esim. sääolosuhteet) neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa soveltaa asiantuntijan avulla työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja soveltaa työssään laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan, sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> välttää omia ja työkavereiden tapaturmavaaroja ja hallitsee EA1 taidot käyttää ohjeiden mukaisia suojaimia.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa vaaratekijöitä ja hallitsee EA1-taidot tarkistaa suojainten kunnon ennen työvaihetta ja tarvittaessa huoltaa tai uusii rikkoutuneet suojaimet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ennakoi mahdollisen vaaran olemassaolon ja tuntee ammattitautivaarat ja hallitsee EA1- taidot sekä ergonomian merkityksen elinikäiseen työkykyyn käyttää tarkoituksenmukaisia ja kunnossa olevia suojaimia sekä tarkistaa myös käytettävään koneeseen liittyvien suojarustuksen kunnon.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä ajankohtaisia kasvukauteen liittyviä kasvinviljelytyöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.9. Maaseutuyrittäminen, 20 osp (106074)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- ottaa huomioon toiminnan vastuullisuuden tuottaessaan maataloustuotteita elintarvikkeiksi tai tarjotessaan maaseutupalveluja
- arvostaa ammattiaan sekä maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistämistä
- kehittää liikeideoita ja perustaa yrityksen
- hakea tietoa alalta ja elinkeinoaan koskevista määräyksistä ja lainsäädännöstä
- suunnitella tuotannon ja toiminnan kannattavuutta
- järjestää rahoituksen ja vertailla investointien kannattavuutta
- huolehtia maatalan tuotantotukien hausta
- laatia maatalan veroilmoituksen
- kilpailuttaa ja laatia tarjouksia
- markkinoida ja hinnoitella tuotteita ja palveluja
- ottaa huomioon yrittämiseen liittyviä riskejä
- toimia työnantajana tai työntekijänä

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Maaseutuyrityksen toiminnan suunnitteleminen ja johtaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee maaseutuyrityksen toimintaa ja kehittämismahdollisuuksia asiantuntijan avulla • arvioi opastettuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita • hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa sekä ohjattuna käyttää keskeisimpiä ohjelmia ja sovellutuksia • asiantuntijan avulla kehittää tilan toimintaa rationaaliseen suuntaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee maaseutuyrityksen toimintaa ja ohjeiden mukaan ja hakee tarvittaessa asiantuntija-apua toiminnan kehittämiseen • arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia maaseutuyrittäjänä ammattialallaan • hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa sekä käyttää ohjeiden mukaan keskeisimpiä ohjelmia ja sovellutuksia suunnittelun tukena • ohjeet saatuaan kehittää tilan toimintaa rationaaliseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee maaseutuyrityksen toimintaa itsenäisesti ja hakee tarvittaessa asiantuntija- apua toiminnan kehittämiseen • arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialallaan sekä asettaa yrittäjyysosaamiselleen tavoitteita • hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa sekä käyttää itsenäisesti keskeisimpiä ohjelmia ja sovellutuksia suunnittelun tukena • kehittää tilan toimintaa rationaaliseksi

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta maatalan tai maaseutuyrityksen toiminnan suunnitteleminensa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiantuntijan avulla työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi opastettuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ja ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Yrityksen perustaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan sekä kehittää ohjatusti oman alansa liikeideoita omaa valmiudet asiantuntijan avulla perustaa yrityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa omat vahvuudet ja heikkoudet sekä kehittää liikeideoita omalle alalle ja suunnittelee ohjatusti yrityksen toimintaa liikeidean pohjalta omaa valmiudet ohjeiden avulla perustaa yrityksen ja vertailla yritysmuotoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee ja ottaa huomioon omat vahvuutensa ja heikkoutensa sekä kehittää toimivia liikeideoita omalle alalle ja suunnittelee yrityksen toimintaa liikeidean pohjalta omaa valmiudet perustaa yrityksen ja vertailla yritysmuotoja ja valita itselleen sopivimman

Tuotannon suunnittelun ja kustannustehokkaan toiminnan arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa eri rahoitusvaihtoehtoja ohjatusti täyttää asiantuntijan avulla maatalan tuotantotukihakemuksia käyttää asiantuntijan avulla maatalan taloussuunnittelun ohjelmia ja sovellutuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa eri rahoitusvaihtoehtoja ohjeiden mukaan täyttää ohjeiden mukaan maatalan tuotantotukihakemuksia käyttää ohjeiden mukaan maatalan taloussuunnittelun ohjelmia ja sovellutuksia ja analysoi asiantuntijan avulla tuloksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee investointien kannattavuutta itsenäisesti sekä kartoittaa ja vertailee eri rahoitusvaihtoehtoja hyödyntää maatalan tuotantotukijärjestelmää monipuolisesti käyttää maatalan taloussuunnittelun ohjelmia ja sovellutuksia ja analysoi tuloksia tekee johtopäätöksiä laskelmista ja käyttää niistä saatuja tietoja toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen

Tuotteen tai palvelun hinnoittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tuotteen tai palvelun hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hinnoittelee ohjatusti tuotteen tai palvelun laatii laskun ja tarjouksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hinnoittelee itsenäisesti tuotteen tai palvelun laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Yrityksen tuotteiden markkinoinnin suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii asiantuntijan avulla markkinointisuunnitelman yritykselle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjeiden mukaan markkinointisuunnitelman yritykselle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laatii markkinointisuunnitelman yritykselle

Yrityksen toiminnan riskien arviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä asiantuntijan avulla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä ja tekee sen perusteella riskianalyysin.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä ja tekee sen perusteella riskianalyysin tekee riskianalyysin pohjalta ehdotuksia toiminnan muuttamiseksi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Maatilan sukupolvenvaihdosta tai maaseutuyrityksen perustamista koskevien säädöksiä noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiantuntijan avulla maatilan sukupolvenvaihdokseen tai maaseutuyrityksen perustamiseen liittyvän prosessin ja asiakirjat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää maatilan sukupolvenvaihdokseen tai maaseutuyrityksen perustamiseen liittyvän prosessin ja asiakirjat sekä pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää maatilan sukupolvenvaihdokseen tai maaseutuyrityksen perustamiseen liittyvän prosessin ja asiakirjat sekä pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua sekä ottaa päätöksenteossaan huomioon muut perheen jäsenet, kuten vanhemmat ja sisaret

Kirjanpitoa ja verotusta koskevan lainsäädännön ja ohjeistuksien noudattaminen sekä verosuunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii asiantuntijan avulla kirjanpidon sekä henkilö-, yritys- ja maatilaverotuksen pääperiaatteiden noudattamisesta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa kirjanpidon ja henkilö-, yritys- ja maatilaverotuksen periaatteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa kirjanpidon henkilö-, yritys- ja maatilaverotuksen periaatteita ja omaa valmiudet vaikuttaa maksettavan veron määrään ottamalla huomioon pitkän aikavälin verosuunnittelun vaikutuksen maatilan kannattavuuteen

Kannattavuuslaskennan hyödyntäminen maaseutuyrityksen toiminnan suunnittelussa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä asiantuntijan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kustannus- ja kannattavuuslaskennan perusasiat ja osaa pyytää tarvittaessa asiantuntijaapua kannattavuuden parantamiseen • tuntee tuotantotukijärjestelmää ja tietää mistä saa apua tuotantotukien hakuun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja vertailee kustannus- ja kannattavuuslaskennan perustekijöitä ja löytää kannattavuuden parantamiseen vaikuttavia tekijöitä • tuntee tuotantotukijärjestelmän pääpiirteet ja osaa hakea tarvittaessa apua

Työnantajan ja työntekijän velvollisuuksia käsittelevän lainsäädännön noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän keskeisimmät velvollisuudet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän velvollisuudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän velvollisuudet ja omaa valmiudet laskea työntekijän palkan ohjeiden mukaan

Markkinointi ja markkinaosaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon markkinoinnin merkityksen yrityksen toiminnalle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon markkinoinnin periaatteita ja sen merkityksen yrityksen toiminnalle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon markkinoinnin periaatteet ja ymmärtää markkinoinnin merkityksen osana kannattavan yrityksen toimintaa

Maaseutualan keskeisen työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvän lainsäädännön ja ohjeiden noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon velvollisuutensa työturvallisuudessa ja käyttää työterveyshuollon palveluja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon työsuojeluvastuun maaseutuyrityksessä ja määräykset sekä hyödyntää työterveyshuollon palveluja myös työssäjaksamisen näkökulmasta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomiota työnantajan työsuojeluvastuun maaseutuyrityksessä, toimii omassa tehtävässään määräysten mukaisesti ja perustelee toimintaansa sekä hyödyntää työterveyshuollon palveluja toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa ja edistymistään seuraa toimintaympäristön muutoksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa, oppii toisilta ja omaa valmiudet hakea asiantuntijan apua omaa valmiudet reagoida muuttuvaan toimintaympäristöön ja seuraa muutoksia aktiivisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan itsearvioinnin, vertaisoppimisen ja asiantuntijoiden myötävaikutuksella seuraa ja pohtii aktiivisesti muuttuvan toimintaympäristön vaikutuksia maaseutuyrittämiseen ja reagoi tarvittaessa muutokseen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kannustettuna kertoo omista onnistumisistaan ja rohkaistuu kuulemaan työyhteisön jäsenten tai muiden yrittäjien kokemuksia verkostoituu muiden yrittäjien kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> on valmis kertomaan myönteiset ja kielteiset onnistumiset sekä ottaa huomioon muidenkin kokemukset ongelmanratkaisutilanteissa verkostoituu muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aktiivinen osallistuja kokemusten vaihdossa ja ratkaisujen löytämisessä ja ideoiden kehittämisessä verkostoituu aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan maataloustuotteita tai palveluja toimii työssään suvaitsevaisesti arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä suhtautuu maaseutukulttuuriin myönteisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan maataloustuotteita tai palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään kunnioittaa kanssaihmisten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia toimii sitoutuneesti ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä kokee maaseutukulttuurin positiivisena voimavarana.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä perustaa toimintansa avoimuuteen, rehellisyyteen, vastuuseen tuottaessaan maataloustuotteita tai palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään kunnioittaa kanssaihmisten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita toimii sitoutuneesti ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden ja paikalliskulttuurin edistäjänä ottaa työssään huomioon paikallisen maaseutukulttuurin edistämisen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä maatalan, maaseutuyrityksen tai muun yrityksen kehittämis- tai liiketoimintasuunnitelman. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.10. Maatalous- ja maanrakennuskoneiden hyödyntäminen, 30 osp (106075)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- laatia koneellistamissuunnitelman
- käyttää, hoitaa, huoltaa ja korjata alueellisesti merkittäviä maatalouden urakointikoneita ja -laitteita
- käyttää koneurakoinnissa maatalouskoneita ja niiden yhdistelmiä
- ottaa työskentelyssään huomioon tehokkuuden ja taloudellisuuden
- seurata koneiden toimivuutta ja tunnistaa ongelmakohdat
- määrittää koneiden huolto- ja korjaustarpeen
- tehdä huolto-, korjaus-, ja metallitöitä
- tehdä koneysteistöjä muiden yrittäjien kanssa
- markkinoida kone-, huolto-, korjaus- ja metallipalveluja ja tuottaa niitä tarpeiden mukaisesti
- palvella asiakkaita
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Koneurakointi-palvelun suunnitteleminen ja toteutus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ohjattuna suunnittelee ja tekee töitä osana kone- ja urakointiketjua • ottaa vastaan työtilauksia ja toimii asiakkaan esittämien ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee pääsääntöisesti itse työsuunnitelmia ja työtehtäviä • työskentelee asiakaslähtöisesti tehden asiakkaan kanssa sovitut tehtävät
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa itsenäisesti koneurakointipalveluun liittyvän työtehtävän • toimii luotettavasti ja joustavasti ja luo toiminnallaan pysyvän asiakassuhteen edellytyksiä

Maatalouskaupassa toimiminen ja asiakkaiden palvelu

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa maatalouskaupassa ohjeiden mukaan • toimii ohjeiden mukaan asiakaspalvelutilanteessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii maatalouskaupassa kokeneemman kollegan kanssa • toimii luontevasti asiakaspalvelutilanteessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa maatalouskaupassa tehtäviä töitä oma-aloitteisesti • toimii luontevasti ja asiakaslähtöisesti asiakaspalvelutilanteissa

Kestävällä tavalla toiminen koneurakoinnissa tai maatalouskaupan palveluksessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asiantuntijan avulla tutustuu maatalouden alan palvelu- ja asiantuntijaorganisaatioihin, joilta saa tukea ympäristöasioiden huomioon ottamiseen yrityksen toiminnassa • maatalouskaupan palveluksessa ottaa esiin joidenkin tuotteiden ympäristöystävällisyyden asiakaspalvelutilanteissa • koneurakoitsijana huoltaa kalustoa säännöllisesti • koneurakoitsijana kiinnittää huomiota energiatehokkaaseen koneen ajotapaan • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan mm syntyviä kemikaaleja ja muovia.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tutustuu maatalouden alan palvelu- ja asiantuntijaorganisaatioihin, joilta saa tukea ympäristöasioiden huomioon ottamiseen yrityksen toiminnassa ja pohtii niiden hyödyntämistä maatalouskaupan palveluksessa tai koneurakoitsijana • maatalouskaupan palveluksessa tarjoaa vaihtoehdoksi tuotteiden esittelyssä myös ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja • koneurakoitsijana ymmärtää säännöllisen huollon merkityksen kaluston elinkaaren pidentämisessä • koneurakoitsijana suunnittelee koneen käyttöä suhteessa ajotapaan sekä mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään • lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnostuu maatalouden alan palvelu- ja asiantuntijaorganisaatioista, joilta saa tukea ympäristöasioiden huomioon ottamiseen yrityksen toiminnassa ja pohtii niiden hyödyntämistä kilpailutekijänä maatalouskaupan palveluksessa tai koneurakoitsijana toimiessaan • maatalouskaupan palveluksessa esittelee ympäristöystävällisiä, kestäviä tai kierrätettäviä vaihtoehtoja • koneurakoitsijana ymmärtää säännöllisen huollon merkityksen kaluston elinkaaren pidentämisessä ja valitsee kaluston suoritustehoon, kestävyyteen ja korjattavuuteen perustuen • koneurakoitsijana ajaa taloudellisesti välttämättä turhaa käyttöä ja mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään sekä vertailee vaihtoehtoja laitteen tehokkaalle käytölle • lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kasvinviljelytöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjatusti alueellisesti merkittävät työt kuten perusmuokkaus-, kylvömuokkaus- ja kylvötöitä, lannanlevitystöitä, perunanviljelytöitä/ kauppakunnostus kasvinsuojelutöitä tai sadonkorjuu säilörehun korjuu, puinti/ viljankäsittely/ varastointi/ viljan lajittelu töitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee pääsääntöisesti itse alueellisesti merkittävät työt kuten perusmuokkaus-, kylvömuokkaus- ja kylvötöitä, lannanlevitystöitä, perunanviljelytöitä/kauppakunnostus kasvinsuojelutöitä tai sadonkorjuu säilörehun korjuu, puinti/ viljankäsittely/varastointi/ viljan lajittelutöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee oma-aloitteisesti alueellisesti merkittävät työt kuten perusmuokkaus-, kylvömuokkaus- ja kylvötöitä, lannanlevitystöitä, perunanviljelytöitä / kauppakunnostus kasvinsuojelutöitä tai sadonkorjuu säilörehun korjuu, puinti/ viljankäsittely/varastointi/ viljan lajittelutöitä

Kiinteistöhuoltotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjatusti esimerkiksi piha-alueiden hoitotöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee pääsääntöisesti itse esimerkiksi piha-alueiden hoitotöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii oma-aloitteisesti esimerkiksi piha-alueiden hoitotöissä

Maanrakennustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjatusti esimerkiksi ympäristöhoitotöiden urakointiin, tiealueiden hoitoon tai maanrakennukseen liittyviä töitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee pääsääntöisesti itse esimerkiksi ympäristöhoitotöiden urakointiin, tiealueiden hoitoon tai maanrakennukseen liittyviä töitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii oma-aloitteisesti esimerkiksi ympäristöhoitotöiden urakointiin, tiealueiden hoitoon tai maanrakennukseen liittyvissä töissä

Maatalouskaupassa työskentely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna maatalouskaupan työtehtäviä esimerkiksi tavarantoimitus- ja luovutustöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjeiden mukaan maatalouskaupan työtehtävissä esimerkiksi tavarantoimitus- ja asiakkaan opastustöissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii omatoimisesti maatalouskaupan työtehtävissä kuten myymälä- ja asiakastöissä

Metalli-, huolto-, ja korjaustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjatusti esimerkiksi hitsaus-, hionta-, huolto- ja korjaustöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjeiden mukaan esimerkiksi hitsaus-, hionta-, huolto- ja korjaustöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee oma-aloitteisesti esimerkiksi hitsaus-, hionta-, huolto- ja korjaustöitä

Teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen koneurakoinnissa tai maatalouskaupassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää tietotekniikkaa ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kirjaa työtehtäviään tietotekniikkaa hyödyntäen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tietotekniikkaa ja työskentelee oma-aloitteisesti työtään arvioiden.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Peruskoneiden säätö -, testaus - ja valvontajärjestelmien hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hakee ohjatusti työn tekemiseen tarvittavaa tietoa koneiden ja laitteiden säätöarvoista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hakee työn tekemiseen tarvittavaa tietoa koneiden ja laitteiden säätöarvoista pääsääntöisesti itse
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> etsii työn tekemiseen tarvittavaa tietoa koneiden ja laitteiden säätöarvoista itsenäisesti

Maatalouskoneiden rakenteiden ja toimintaperiaatteiden huomioon ottaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon yksinkertaisimpien peruskoneiden rakenteet ja toimintaperiaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon urakointikoneiden rakenteet ja toimintaperiaatteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon vaativien erikoistyökoneiden rakenteet ja toimintaperiaatteet

Urakointisopimusten laatiminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii urakointisopimuksen ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää urakointisopimuksen merkityksen ja laatii urakointisopimuksen mallin mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää urakointisopimuksen merkityksen ja laatii urakointisopimuksen itsenäisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot**Oppiminen ja ongelmanratkaisu**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna arvioi omaa työskentelyään ja pyrkii toimimaan saamansa palautteen mukaan ongelmatilanteissa kysyy omatoimisesti neuvoa kokeneemmalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa, ottaa vastaan palautetta ja toimii saamansa palautteen mukaan tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja hakee tarvittaessa asiantuntija- apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan saamansa palautteen ja itsearvioinnin avulla tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kysyy ongelmatilanteissa neuvoa kokeneemmalta ja toimii työyhteisön sääntöjen mukaan sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kysyy ongelmatilanteissa rohkeasti neuvoja ja osallistuu aktiivisesti ryhmän työskentelyyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aktiivinen osallistuja ryhmän toiminnassa ja ottaa kiinnostuneena ohjeita vastaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tilannekohtaisesti sopivia suojaimia ja suojavaatetusta ja ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä töitä maatalouskoneurakoinnissa tai maatalouskaupassa tai maatalouskoneiden huoltokorjaamossa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.11. Maatalouskoneiden huoltaminen ja korjaaminen, 20 osp (106076)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käyttää perustyövälineitä maatalouskoneiden huollossa ja korjauksessa
- käyttää perusmittalaitteita ja tarvittaessa erikoispalveluja
- käyttää, hoitaa ja säätää maatalouskoneita ja laitteita
- huoltaa maataloustuotantoon liittyviä koneita ja laitteita huolto-ohjeiden mukaan
- tehdä maatalouskoneiden ja laitteiden korjauksissa tarvittavia metalli- ja hitsaustöitä
- huoltaa ja korjaa maatalouskoneiden yksinkertaisia sähkölaitteita
- käyttää ja huoltaa maatalouskoneiden hydraulikkajärjestelmiä
- tunnistaa syntyneiden jätteiden ominaisuudet ja hallitsee niiden oikean säilyttämisen sekä hävittämisen
- ottaa työssään huomioon tulitöihin ja maatalouskoneiden CE-normeihin liittyvät turvamääräykset
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä

- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Maatalouskoneiden korjaus- ja kunnossapitotöiden suunnitteleminen ja tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omaa työtään • toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjeiden mukaan oman työnsä • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee työn suunnitelman mukaan itsenäisesti • toimii laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa työtään tavoitteiden mukaisesti

Kestävän kehityksen mukainen toiminta maatalouskoneiden huolto- ja korjaustehtävissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää huomiota energiatehokkaaseen koneen ajotapaan • tarkkailee koneen kuntoa sekä huoltaa sen säännöllisesti • tunnistaa ympäristönäkökohdat energian ja polttoaineen valinnassa • lajittelee ongelma- ja muut jätteet ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee koneen käyttöä suhteessa ajotapaan sekä mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään • huoltaa koneet ja laitteet säännöllisesti pidentääkseen käyttöikä • valitsee yleensä vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita • lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ajaa taloudellisesti välttämättä turhaa käyttöä ja mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään sekä vertailee vaihtoehtoja laitteen tehokkaalle käytölle • huoltaa koneet ja laitteet säännöllisesti pidentääkseen käyttöikä sekä arvioi vaihdettavien varaosien kierrätettävyyden vaikutusta koneen energian ja polttoaineen kulutukseen • valitsee yleensä vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita sekä tekee vertailuja uusiutuvien energiamuotojen käyttömahdollisuuksista • pitää työympäristönsä hyvässä järjestyksessä, huoltaa itsenäisesti työvälineensä sekä lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Maatalouskoneiden huolto- ja korjaustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna helppoja huolto- ja korjaustöitä ohjeita ja ohjekirjoja hyödyntäen • tekee koneille päivittäiset huollot ohjattuna tavanomaisia huoltotyökaluja käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden ja ohjekirjojen mukaan yksinkertaisia huolto- ja korjaustöitä • tekee koneille ennakoivaa huoltoa ohjeiden ja ohjekirjojen mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti huolto- ja korjaustöitä tavallisimmissa huoltotilanteissa sekä tekee itsenäisesti koneiden määräaikaista ja ennakoivaa huoltoa ja korjauksia • tekee itsenäisesti ohjekirjojen mukaan koneiden määräaikaishuollot ja pienet ja korjaukset

Työvälineiden ja työkalujen käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna perustyövälineitä helppoissa huolto- ja korjauskohteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeiden mukaan perus- ja erikoistyövälineitä helpohkoissa huolto- ja korjauskohteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti perus- ja erikoistyövälineitä huolto- ja korjauskohteissa

Hitsaus- ja metallitöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna tavallisimpia korjaushitsaus-, metallirakenne- ja koneistustöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee korjaushitsaus-, metalli- ja koneistustöitä ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee korjaushitsaus-, metalli- ja koneistustöitä itsenäisesti ja oma-aloitteisesti

Varaosien hankinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tavallisimpia varaosia ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii konekohtaisia erikoisosia varaosaliikkeestä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yksilöllisiä erikoisosia tavaran toimittajilta ja selvittää eri vaihtoehtoja oma-aloitteisesti

Moottorin määräaikaishuoltotöiden, perusmittauksien, tehonsiirron ja hydrauliiikan vianmäärityksien tekeminen sekä maatalouskoneiden sähkölaitteiden vianmäärityksien tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjatusti tavallisimpia moottorin, tehonsiirron, hydrauliiikan ja sähkölaitteiden mittauksia, vianmäärityksiä ja korjauksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tavallisimpia moottorin, tehonsiirron, hydrauliiikan ja sähkölaitteiden mittaus-, korjaus-, huolto- ja vianmääritystöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti vaativia moottoriin, tehonsiirtoon, hydrauliiikkaan ja sähkölaitteisiin sekä vaativia huoltotöitä ja vianmäärityksiä

Korjauksen kustannusarvion tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kustannusarvion ja laskun työstään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kustannusarvion ja laskun työstään ja kertoo siitä asiakkaalle.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee työstä kustannusarvioita ja laskuja sekä kertoo asiakkaalle eri vaihtoehtoista.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Maatalouskoneiden ja -laitteiden toimintaperiaatteiden soveltaminen huolto- ja korjaustöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • löytää ohjattuna tavallisimpien maatalouskoneiden huoltoon ja korjaukseen liittyvät perusasioita ohjekirjoista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee tavallisimpien maatalouskoneiden huoltoon ja korjaukseen liittyvät perusasiat ja suureet ohjekirjoja apuna käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee maatalouskoneiden huoltoon ja korjaukseen liittyvät tavanomaiset perusasiat ja suureet ja kykenee soveltamaan niitä uusissa tilanteissa

Maatalouskoneissa käytettävien sähköisten ja hydraulisten järjestelmien toimintaperiaatteiden soveltaminen huoltoja korjaustöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää maatalouskoneiden yksinkertaisimpien sähköisten ja hydraulisten järjestelmien toimintaperiaatteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • on selvillä maatalouskoneiden sähköisten ja hydraulisten järjestelmien toimintaperiaatteista ja kykenee selvittämään huolto- ja korjaustyössä tarvittavia suureita ja perusasioita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee maatalouskoneiden sähköisten ja hydraulisten järjestelmien toimintaperiaatteita ja kykenee selvittämään huolto- ja korjaustyössä tarvittavat suureet ja perusasiat

Kone- ja rakennepiirroksien tulkinta, moottorin, tehonsiirron ja hydrauliiikan termien sekä sähkölaitteiden suureiden soveltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • lukee tavallisimpia kone- ja rakennepiirustuksia sekä löytää ohjekirjoista tavallisimpien maatalouskoneiden huollon ja korjauksen perusasiat.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • lukee kone- ja rakennepiirustuksia sekä hallitsee ja tuntee maatalouskoneiden huollon ja korjauksen perusasiat ja suureet pääosin.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • lukee vaivatta kone- ja rakennepiirustuksia sekä tuntee erikoistyökoneiden ja maatalouskoneiden huollon ja korjauksen perusasiat ja toimii korjauksissa omaaloitteisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa annettuja ohjeita työssään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee havaintoja työtapojen kehittämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee rakentavia ehdotuksia työtapojen kehittämiseksi ja osin ottaa niitä käyttöön

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työryhmän jäsenenä huoltotöissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisena ryhmän jäsenenä huolto- ja korjaustöissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii oma-aloitteisena ja aktiivisena jäsenenä huoltotiimissä

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja -menetelmiä asenoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan ja välttää riskejä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää suojaimia ja turvallisia työmenetelmiä varmistaa käyttämiensä työvälineiden turvallisuuden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää huolellisesti kaikissa työtilanteissa suojaimia ja kiinnittää systemaattisesti huomiota turvallisuuden parantamiseen havaitsee ja ilmoittaa työhön liittyvistä vaaroista sekä kehittää työtään turvallisemmaksi.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä työryhmässä maatalouskoneiden huolto- ja korjaustöitä huoltokorjaamossa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.12. Maatalouskoneiden ja -laitteiden käyttäminen, huoltaminen ja korjaaminen, 40 osp (106077)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käyttää työtehtävissään maatalouskoneita ja huoltotiloja
- määrittää maatalouskoneiden ja -laitteiden vikoja sekä määrittää niiden korjaustarpeen
- käyttää, hoitaa ja säilyttää perus- ja erikoistyövälineitä
- tehdä työkoneiden perussäädöt
- tehdä korjaushitsaus- ja metallitöitä
- arvioida omaa työtään / työmenetelmiään ja tarvittaessa muuttaa niitä
- lajitella syntyneet ongelma- ja muut jätteet ja säilyttää niitä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuuskohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
  - tiedollisesti ja taidollisesti EA1 vastaavat taidot
- tekee maatalouskoneiden ja -laitteiden kustannusarvioita
- hyödyntää tietotekniikkaa työssään ja tiedon etsinnässä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Maatalouskoneiden huolto- ja korjaustehtävän suunnitteleminen ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii työsuunnitelman ohjattuna • toteuttaa ohjattuna tavallisimmat huolto- ja korjaustyöt käyttö- ja huoltoohjekirjan mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii työsuunnitelman • toteuttaa huolto- ja korjaustöitä käyttö- ja huoltoohjekirjan mukaisesti ja ennakoii tulevia huolto- ja korjaustöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii oma-aloitteisesti työsuunnitelman • toteuttaa itsenäisesti huolto- ja korjaustöitä käyttö- ja huolto-ohjekirjan mukaisesti ja ennakoii tulevia huolto- ja korjaustöitä

Kestävän kehityksen mukainen toiminta maatalouskoneiden huolto- ja korjaustehtävissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää huomiota energiatehokkaaseen koneen ajotapaan • tarkkailee koneen kuntoa sekä huoltaa sen säännöllisesti • tunnistaa ympäristönäkökohdat energian ja polttoaineen valinnassa • lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet ohjattuna säädetyllä tavalla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • omaa valmiudet suunnitella koneen käyttöä suhteessa ajotapaan sekä mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään • huoltaa koneet ja laitteet säännöllisesti pidentääkseen käyttöikä • omaa valmiudet valita vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita • lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ajaa taloudellisesti välttämättä turhaa käyttöä ja mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään sekä omaa valmiudet vertailla vaihtoehtoja laitteen tehokkaalle käytölle • huoltaa koneet ja laitteet säännöllisesti pidentääkseen käyttöikä sekä arvioi vaihdettavien varaosien kierrätettävyyden vaikutusta koneen energian ja polttoaineen kulutukseen • omaa valmiudet valita vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita sekä tekee vertailuja uusiutuvien polttoaineiden käyttömahdollisuuksista • pitää työympäristönsä hyvässä järjestyksessä, huoltaa itsenäisesti työvälineensä sekä lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Maatalouskoneiden ja -laitteiden varaosien hankkiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tavallisimpia varaosia ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tavallisimpia varaosia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yksilöllisiä erikoisosia varaosien toimittajilta ja selvittää eri vaihtoehtoja oma-aloitteisesti

Maatalouskoneiden ja -laitteiden korjauksen kustannusarvion tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjatusti kustannusarvion työstään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee kustannusarvion työstään ja kertoo siitä asiakkaalle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee työstä kustannusarvioita ja selvittää asiakkaalle eri vaihtoehtoja

Maatalouskoneiden ja -laitteiden hitsaus-, metallirakenne- ja koneistustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee yksinkertaisia hitsaus-, metallirakenne-, ja koneistustöitä ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee hitsaus-, metalli- ja koneistustöitä ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti hitsaus-, metalli- ja koneistustöitä

Maatalouskoneiden ja -laitteiden moottorin määräaikaishuoltotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee yksinkertaisia moottorin määräaikaishuoltoja ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee moottorin määräaikaishuoltoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee moottorin määräaikaishuoltoja itsenäisesti

Maatalouskoneiden ja -laitteiden perusmittauksien tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee toiminta-arvojen perusmittauksia ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee toiminta-arvojen perusmittauksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee toiminta-arvojen perusmittauksia ja arvioi laitteen kunnon tuloksien perusteella

Maatalouskoneiden ja -laitteiden tehonsiirron ja hydrauliiikan sekä, maatalouskoneiden sähkölaitteiden vianmäärittysten tekeminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjatusti yksinkertaisia moottorin, tehonsiirron, hydrauliiikan ja sähkölaitteiden mittauksia, vianmäärittämiä ja korjauksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee tavallisimpia moottorin, tehonsiirron, hydrauliiikan ja sähkölaitteiden mittaus-, korjaus-, huolto- ja vianmäärittämiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee korjauksia moottorille, tehonsiirrolle, hydrauliiikalle ja sähkölaitteille sekä vaativia huoltotöitä ja vianmäärittämiä

Palvelujen hyödyntäminen maatalouskoneiden ja -laitteiden huoltotöissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee alan palveluja ja ohjattuna hyödyntää niitä tarvittaessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee alan palveluja ja hyödyntää niitä tarvittaessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee alan eri palveluja ja hyödyntää itsenäisesti niitä tarvittaessa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Työkoneiden ja traktorien rakenteiden ja järjestelmien toimintaperiaatteiden tunteminen ja soveltaminen maatalouskoneiden käytössä ja huoltamisessa

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää yksinkertaisten koneiden rakennetta ja toimintaperiaatteita valitsee asiantuntijan avulla poltto- ja voiteluaineet niiden ominaisuuksien ja käyttökohteiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja vertailee alueellisesti yleisimpien maatalouskoneiden rakennetta ja toimintaperiaatteita vertailee ja valitsee poltto- ja voiteluaineet niiden ominaisuuksien ja käyttökohteiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja vertailee yleisimpien maatalouskoneiden rakennetta ja toimintaperiaatteita sekä osaa soveltaa tietoa työssään vertailee ja valitsee itsenäisesti poltto- ja voiteluaineet niiden ominaisuuksien ja käyttökohteiden mukaan ja ottaa huomioon taloudelliset seikat valinnoissaan

Moottorin, tehonsiirron, hydrauliiikan termien ja sähkölaitteiden suureiden tunteminen ja soveltaminen maatalouskoneiden käytössä ja huoltamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> määrittää asiantuntijan avulla tavallisten maatalouskoneiden huoltoon ja korjaukseen liittyviä perusasioita ja suureita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> määrittää tavallisten maatalouskoneiden huoltoon ja korjaukseen liittyviä perusasioita ja suureita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> määrittää maatalouskoneiden huoltoon ja korjaukseen liittyviä perusasioita ja suureita ja suureista sekä omaa valmiudet mitata niitä ja arvioida tuloksia

Maatalouskoneissa ja korjauksessa käytettävät materiaalien ja aineiden sekä niiden ominaisuuksien hyödyntäminen maatalouskoneiden käytössä ja huoltamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimmat maatalouskoneiden korjauksessa käytettävät tarvikkeet ja materiaalit valitsee asiantuntijan avulla poltto- ja voiteluaineet niiden ominaisuuksien ja käyttökohteiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa maatalouskoneiden korjauksessa käytettävät tarvikkeet ja materiaalit ja vertailee maatalouskoneiden korjauksessa käytettävien tarvikkeiden ja materiaalien ominaisuuksia vertailee ja valitsee poltto- ja voiteluaineet niiden ominaisuuksien ja käyttökohteiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työskentelyssään tietopohjaa maatalouskoneiden korjauksessa käytettävien tarvikkeiden ja materiaalien ominaisuuksien vaikutuksista koneiden käytölle vertailee ja valitsee itsenäisesti poltto- ja voiteluaineet niiden ominaisuuksien ja käyttökohteiden mukaan ja välttää väärin poltto- ja voiteluaineiden valintaa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee usein toistuvat ongelmat maatalouskoneiden laitteiden huoltotöissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee tavanomaiset ongelmat maatalouskoneiden laitteiden huoltotöissä ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee yleisimmät ongelmatilanteet maatalouskoneiden laitteiden huoltotöissä ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa • pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa • toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä • keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet • tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän • keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan, sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen

Terveys, turvallisuus, toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee annettujen työturvallisuusohjeiden mukaan ja hallitsee EA1 taidot • tunnistaa työhönsä liittyviä vaaratekijöitä, kuten melun, värinän, sähköiskun vaaran, vaaralliset aineet ja kaasut sekä biologiset vaarat ja pölyn.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusohjeita ja määräyksiä ja hallitsee EA1 taidot • suojautuu työhönsä liittyviltä vaaratekijöiltä tarkoituksenmukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoii työturvallisuuteen liittyvät riskit ja kehittää toimintaansa turvallisemmaksi ja hallitsee EA1 taidot • ottaa huomioon työssään edellä kuvattujen vaaratekijöiden lisäksi myös henkisen ja fyysisen kuormittavuuden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käyttämällä maatalouskoneita ja tekemällä maatalouskoneiden huolto- tai ja/tai korjaustöitä ryhmässä tai yksin maatilalla tai maaseutuyrityksessä tai muussa yrityksessä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.13. Maataloustuotteiden jatkojalostus, 15 osp (106078)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella ja tuoteistaa maataloustuotteiden jatkojalostamista
- valmistaa erilaisia maataloustuotteita elintarvikkeiksi
- laatia toimintansa omavalvontasuunnitelmia
- noudattaa hygienia- ja laatutavoitteita
- noudattaa asetettuja kustannustavoitteita
- kehittää toimintaansa asiakaspalautteen perusteella
- markkinoida ja toimia verkostoituneena
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- hyödyntää alueensa perinnettä ja kulttuuria materiaalien jalostamisessa
- edistää kestävästä kehityksestä toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Maataloustuotteen jatkojalostuksen suunnitteleminen, toteuttaminen ja arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja arvioi asiantuntijan avustamana valitsemiensa maataloustuotteen soveltuvuutta jatkojalostukseen • työskentelee ohjattuna maataloustuotteen jatkojalostusprosessissa asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti • arvioi työn onnistumista ja hankkii tietoa toimintansa kehittämiseksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja arvioi ohjattuna valitsemiensa maataloustuotteiden soveltuvuutta jatkojalostukseen • työskentelee maataloustuotteen jatkojalostusprosessissa asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti • arvioi työn onnistumista ja toiminnan kehittämisessä huomioiden asiakaspalautteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja arvioi omatoimisesti valitsemiensa maataloustuotteiden soveltuvuutta jatkojalostukseen • työskentelee maataloustuotteen jatkojalostusprosessissa asetettuja laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen toiminnan kehittämisessä • tekee havaintoja työn laadusta ja toimii aktiivisesti saamiensa palautteiden täyttämiseksi

Omavalvonta- ja hygieniavaatimusten mukainen toiminta työtehtävissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii ohjatusti henkilökohtaisesta hygieniastaan ja pukeutumisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii henkilökohtaisesta hygieniastaan ja pukeutumisestaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii itsenäisesti henkilökohtaisesta hygieniastaan ja pukeutumisestaan

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta maaseutupalveluiden tuottamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiantuntijan avulla työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi opastettuna kestävä kehityksen mukaisia kulttuurillisia ja ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia kulttuurillisia, taloudellisia ja ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia, kulttuurillisia, taloudellisia ja ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Jatkojalostettavaksi soveltuvan materiaalin keruu ja hankkiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna materiaalin keruuseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää pääosin omatoimisesti materiaalin keruuseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti materiaalin keruuseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita

Jatkojalostustyössä käytettävien työmenetelmien hallinta sekä koneiden ja välineiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää pääosin omatoimisesti oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita

Jatkojalostustuotteiden valmistaminen, käsittely, varastointi ja säilöminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna materiaaleja ja valmistaa niistä tuotteita • jatkokäsittelee ohjattuna valmistamansa tuotteet ja varastoi ne hygieenisesti oikein
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee omatoimisesti materiaaleja ja valmistaa niistä tuotteita • jatkokäsittelee valmistamansa tuotteet ja varastoi ne hygieenisesti oikein
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee itsenäisesti materiaaleja valmistaa niistä tuotteita • jatkokäsittelee laadukkaasti valmistamansa tuotteet ja varastoi ne hygieenisesti oikein

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti • toimii ohjattuna järjestelmällisesti ja aikatauluja noudattaen • toimii ohjattuna markkinoinnissa annetun asiakaspalautteen täyttämiseksi.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti • toimii ohjattuna järjestelmällisesti ja kustannustietoisesti • toimii ohjattuna markkinoinnissa annetun asiakaspalautteen täyttämiseksi.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettuja laatutavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen laadukkaan toiminnan kehittämisessä • toimii järjestelmällisesti ja kustannustietoisesti • toimii aktiivisesti saamiensa palautteiden täyttämiseksi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Määräysten ja säädösten mukaan toimiminen ja lupien hankkiminen ammattimaiseen toimintaan	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja on mukana hankkimassa tarvittavia lupia ammattimaiseen toimintaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ohjeet saatuaan toimii lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan ohjeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan

Jatkojalostustuotteeksi soveltuvan materiaalin määrittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omassa työtehtävissään käytettäviä tavallisimpia jatkojalostukseen soveltuvia materiaaleja tai raaka-aineita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omassa työtehtävissään käytettäviä tavallisimpia jatkojalostukseen soveltuvia materiaaleja tai raaka-aineita ja niiden vaikutuksia tuotteen laatuun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa itsenäisesti omassa työtehtävissään käytettäviä tavallisimpia jatkojalostukseen soveltuvia materiaaleja tai raaka-aineita ja niiden vaikutuksia tuotteen laatuun

Materiaalien käsittelyyn ja säilytykseen liittyvien ominaisuuksien huomioon ottaminen maataloustuotteiden jatkojalostuksessa (kemialliset ja fysikaaliset)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna materiaalien ominaisuuksia ja valmistuksen aikaisia mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä sekä käsittelee ja säilyttää materiaalia ohjattuna ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa käytettävien materiaalien ominaisuuksia ja valmistuksen aikaisia mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä niin, että käsittelee ja säilyttää materiaalia ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa itsenäisesti käytettävien materiaalien ominaisuuksia ja valmistuksen aikaisia mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä niin, että käsittelee ja säilyttää materiaalia omatoimisesti ohjeiden mukaan

Paikallisen kulttuurin ja perinteen hyödyntäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna tai ryhmän kanssa alueensa jatkojalostustuotteiden käytön kulttuuria ja perinnettä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää alueensa jatkojalostustuotteiden käytön perinteen keskeisiä piirteitä ja hyödyntää sitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää alueensa jatkojalostustuotteiden käyttämisen erityispiirteitä ja hyödyntää ja kehittää sitä itsenäisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee yrityksen käytäntöjen mukaisesti ja hakee apua ongelmatilanteissa toimii vastuullisesti avustavan ryhmän jäsenenä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa ohjattuna aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman, mutta ratkaisu vaatii ohjausta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee eri vaihtoehdoista tilanteeseen parhaiten sopivan ja perustelee sen tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee ja kuuntelee asiallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee ja kuuntelee ja pyrkii ottamaan huomioon toisten mielipiteet oman toimintansa kehittämisessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee, kuuntelee ja ottaa rakentavasti huomioon toisten mielipiteet oman ja työyhteisön toiminnan parantamisessa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan maataloustuotteita tai palveluja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan maataloustuotteita tai palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään toimii sitoutuneesti ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä perustaa toimintansa avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen tuottaessaan maataloustuotteita tai palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään toimii sitoutuneesti ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistäjänä

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja ergonomisia työmenetelmiä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja ergonomisia työmenetelmiä sekä käyttää työn edellyttämiä suojavarusteita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä maataloustuotteiden jatkojalostusprosessiin riittävän monipuolisesti, jotta ammattitaidon vaatimukset saavutetaan. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.14. Maatilatalouden tuotantoteknologian hallinta, 30 osp (106079)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- hallita eri tuotantomenetelmiä (sadonkorjuu-, peltoviljely-, siirto- ja kuljetus- ja talouskeskuskoneet) tuotannonaloittain
- tehdä tuotantotoimintaan kuuluvia töitä
- käyttää ja ylläpitää maatilatalouden tuotantoteknologiaan liittyviä koneita ja laitteita

- suunnitella ja vertailla tuotantomenetelmien taloudellisuutta
- käyttää, hoitaa ja säätää tuotantotoiminnassa käytettäviä koneita ja laitteita eri tuotannon aloilla
- suunnitella ja kehittää tuotannon toteuttamisessa tarvittavia työ- ja koneketjuja
- seurata teknologista kehitystä ja hyödyntää sitä toiminnassaan
- arvioida työmenetelmiään ja tarvittaessa muuttaa niitä
- tehdä tuotannossa tarvittavia päivittäisiä huoltotöitä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Tuotantoteknologian suunnitleminen ja toteuttaminen (sadonkorjuu-, peltoviljely-, siirto- ja kuljetus- ja talouskeskuskoneet)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna tuotannon toteuttamisessa tarvittavia työ- ja koneketjuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee tuotannon toteuttamisessa tarvittavia työ- ja koneketjuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja kehittää tuotannon toteuttamisessa tarvittavia työ- ja koneketjuja

Kestävän kehityksen mukainen toiminta maatalouden tuotantoteknologiassa (esim. koneiden käyttötehokkuuden tarkastelu, täsmäviljely, työvaiheiden yhdistäminen ja kevyemmät muokkausmenetelmät, Suomen olosuhteisiin soveltuva teknologia, kotimaiset koneet ja laitteet vs ulkomaiset koneet ja laitteet, koneketjujen energiatehokkuus)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa asiantuntijan avulla eri vaihtoehtoja peltoviljelyn kestäväälle käytölle • kartoittaa asiantuntijan avulla eri vaihtoehtoja kotieläintuotantoon liittyvän teknologian kestäväälle käytölle (viljan lajitteluun ja kuivaukseen käytetyt koneet, myllyt, rehusekoittimet, karkearehun käsittelylaitteet, lypsyasemat ja -robotit, ruokkijat ja lannanpoistolaitteet).
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ja vertailee erilaisia vaihtoehtoja peltoviljelyn kestäväälle käytölle ja osaa arvioida asiantuntijan avulla valintojensa vaikutusta ympäristöön • kartoittaa ja vertailee eri vaihtoehtoja kotieläintuotantoon liittyvän teknologian kestäväälle käytölle ja osaa arvioida asiantuntijan avulla valintojensa vaikutusta ympäristöön (viljan lajitteluun ja kuivaukseen käytetyt koneet, myllyt, rehusekoittimet, karkearehun käsittelylaitteet, lypsyasemat ja -robotit, ruokkijat ja lannanpoistolaitteet).
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ja vertailee erilaisia vaihtoehtoja itsenäisesti peltoviljelyn kestäväälle käytölle ja osaa arvioida valintojensa vaikutusta ympäristöön • kartoittaa ja vertailee asiantuntijan avulla eri vaihtoehtoja kotieläintuotantoon liittyvän teknologian kestäväälle käytölle ja osaa arvioida valintojensa vaikutusta ympäristöön (viljan lajitteluun ja kuivaukseen käytetyt koneet, myllyt, rehusekoittimet, karkearehun käsittelylaitteet, lypsyasemat ja -robotit, ruokkijat ja lannanpoistolaitteet).

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kasvinviljely- ja kotieläintuotantoon liittyvien koneiden ja laitteiden käyttäminen sekä huoltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna tuotantotoimintaan liittyviä töitä • käyttää ja huoltaa ohjattuna tuotantotoimintaan kuuluvia koneita ja laitteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tuotantotoimintaan liittyviä töitä • käyttää ja huoltaa ohjeiden mukaan tuotantotoimintaan kuuluvia koneita ja laitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tuotantotoimintaan liittyviä töitä ja ymmärtää koneiden yhteiskäytön merkityksen • käyttää ja huoltaa tuotantotoimintaan kuuluvia koneita ja laitteita itsenäisesti sekä määrittelee koneiden korjaus- ja uudistamistarpeen

Investointien taloudellinen tarkastelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittavia laskelmia ohjatusti • vertailee tuotantomenetelmien kannattavuuseroja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittavia laskelmia • vertailee ja laskee tuotantomenetelmien kannattavuuseroja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti tarvittavia laskelmia • kehittää tuotantomenetelmiä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Tuotannon biologisten perusasioiden hyödyntäminen maatilatalouden tuotantoteknologian suunnittelussa ja käyttämisessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiantuntijan avulla tuotannon biologisia edellytyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon kasvin- ja eläintuotannon biologiset edellytykset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon tuotannon biologiset edellytykset ja hyödyntää niitä taloudellisesti, eettisesti ja ekologisesti oikein

Tuotantomenetelmien vertailu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee tuotantomenetelmien välisiä olosuhde- ja tuottavuuseroja ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee tuotantomenetelmien välisiä olosuhde- ja tuottavuuseroja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee itsenäisesti tuotantomenetelmien välisiä olosuhde- ja tuottavuuseroja.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee usein toistuvat ongelmat tuotantoteknologiaan liittyvissä töissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee tavanomaiset ongelmat tuotantoteknologiaan liittyvissä töissä ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee yleisimmät ongelmatilanteet tuotantoteknologiaan liittyvissä töissä ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön määräyksiä • toimii asiallisesti käyttäessään yhteisiä koneita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön määräyksiä sekä toimii työyhteisön jäsenenä • verkostoituu muiden yrittäjien kanssa käyttäessään yhteisiä koneita tai muun molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi • työskentelee vastuullisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön sääntöjä, salassapitomääräyksiä ja muita velvollisuuksia • verkostoituu aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa yhteiskoneiden käytön lisäämiseksi tai muun molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina • toimii vastuullisesti ja ylläpitää yrityksen ulkoista kuvaa omalla käyttäytymisellään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjeistettuna työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää työn edellyttämällä suojavaatetuksella ja noudattaa työssään ergonomisia työtapoja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä tuotantotoimintaan liittyviä töitä (sadonkorjuu-, peltoviljely-, siirto- ja kuljetus- ja talouskeskuskoneet) maatilalla, tutkimustilalla,

koulutilalla tai muussa maaseutuyrityksessä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.15. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013)

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- tehdä laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset ja soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- tehdä havaintoja ja päätelmiä kuvioden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen
- arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää
- arvioida oman alan matemaattista osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tekee laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset sekä soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laskee omaan alaan ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset, kuten peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut • toteuttaa mittayksiköiden muunnokset • tekee ohjeiden avulla yksinkertaisia arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia • havaitsee suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa sujuvasti oman alan ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset, kuten peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut • toteuttaa itsenäisesti mittayksiköiden muunnokset • tekee yksinkertaisia arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia • havaitsee ja tunnistaa suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa oman alan ja arkielämään tarvittavia laskutoimituksia, kuten peruslaskutoimituksia ja prosenttilaskuja, sekä arvioi tulosten tarkkuustasoa • toteuttaa itsenäisesti ja sujuvasti mittayksiköiden muunnokset • tekee arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä • ymmärtää suureiden välisen riippuvuuden ja verrannollisuuden.

Opiskelija tekee havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laskee tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset • ratkaisee käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laskee sujuvasti tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset • ratkaisee alan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa työtehtäviin pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia ja arvioi tuloksia • ratkaisee oman alan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen.

Opiskelija käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä, keskeisiä matemaattisia ongelmia hyödyntäen peruslaskutoimituksia • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä yksinkertaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen tarvitun ajoittain ohjausta • käyttää laskinta ja muita teknisiä apuvälineitä, kuten matemaattisia ohjelmistoja, työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen • hyödyntää ohjeen mukaan taulukoita ja piirroksia työelämän tehtävien ratkaisemiseen • käsittelee tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja tarvitun ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä yksinkertaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • käyttää sujuvasti laskinta ja muita apuvälineitä, kuten matemaattisia ohjelmistoja, ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää taulukoita ja piirroksia työelämän tehtävien ratkaisemiseen • käsittelee itsenäisesti tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa matemaattisia menetelmiä omaan alaan liittyvien ongelmien asetteluun ja ratkaisemiseen sekä arvioi tulosten luotettavuutta ja tarkkuustasoa • käyttää matemaattisia yhtälöitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää monipuolisesti ja tehokkaasti laskimen ja muiden apuvälineiden, kuten matemaattisten ohjelmistojen, ominaisuuksia ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää taulukoita, piirroksia ja muuta tilastollisesti tuotettua materiaalia työelämän matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • käsittelee itsenäisesti ja sujuvasti tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja.

Opiskelija arvioi tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja niiden suuruusluokan arvioi käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja niiden suuruusluokan sekä tunnistaa mahdollisia virhelähteitä arvioi johdonmukaisesti käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja suuruusluokan mahdolliset virhelähteet huomioiden arvioi johdonmukaisesti käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta ja arvioi mahdollisia muita ratkaisumenetelmiä tulosten aikaansaamiseksi.

Opiskelija arvioi oman alan matemaattista osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää matemaattisen osaamisen kehittämistapoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- ratkaista omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelöllä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla
- hankkia, ryhmitellä ja tulkita matemaattista tietoa
- tuottaa tilastoaineistosta informaatiota, tulkita graafisia esityksiä ja laskea todennäköisyyksiä
- arvioida matemaattisten ratkaisujen oikeellisuutta ja tuloksen suuruusluokkaa
- soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa
- arvioida matemaattista osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä tarviten ajoittain ohjausta • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä omaan alaan liittyvien matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa • hyödyntää ohjeen mukaan taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä • ratkaisee tavanomaisia arkielämään ja omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisesti • hyödyntää yhtälöitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee itsenäisesti ja johdonmukaisesti omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä • mallintaa ja ratkaisee arkielämään ja omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisesti • hyödyntää yhtälöitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä arvioiden niiden käytettävyyttä.

Opiskelija hankkii, ryhmittelee ja tulkitsee matemaattista tietoa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omaan alaan liittyvää keskeistä matemaattista tietoa • kerää ja ryhmittelee graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja vertailee omaan alaan liittyvää matemaattista tietoa tarpeen mukaan käyttäen lähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä • kerää, ryhmittelee ja analysoi graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa, arvioi ja tekee johtopäätöksiä omaan alaan liittyvästä matemaattisesta tiedosta • kerää tietoa monipuolisesti soveltaen ja käyttäen tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ja ryhmittelee niiden pohjalta tietoa erilaisiin tarpeisiin.

Opiskelija tuottaa tilastoaineistosta informaatiota, tulkitsee graafisia esityksiä ja laskee todennäköisyyksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ohjattuna tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee yksinkertaisia todennäköisyyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa alaan liittyvästä tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee todennäköisyyksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa itsenäisesti alaan liittyvästä tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee itsenäisesti todennäköisyyksiä.

Opiskelija arvioi matemaattisten ratkaisujen oikeellisuutta ja tuloksen suuruusluokkaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa yksinkertaisten matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja hahmottaa tuloksen suuruusluokan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja päättelee tuloksen suuruusluokan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa monivaiheisten matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja päättelee tuloksen suuruusluokan.

Opiskelija soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yksinkertaisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja ja tekee vertailujen pohjalta johtopäätöksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee monivaiheisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä.

Opiskelija arvioi matemaattista osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa matemaattisessa osaamisessaan perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan matemaattisessa osaamisessaan perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi omaa matemaattista osaamistaan perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää matemaattisen osaamisen kehittämistapoja.

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä
- huomioida kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään
- arvioida oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava tavanomaisia fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää tavanomaiset, fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa tarviten ajoittain ohjausta käyttää fysiikan taitojaan työssään ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava ja perustelee fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää tavanomaiset, fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa käyttää fysiikan taitojaan työssään monipuolisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava ja perustelee monipuolisesti fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa soveltaa fysiikan taitojaan monipuolisesti työssään.

Opiskelija huomioi kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa tavanomaisia kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja perustelee kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa huomioon työssään käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja perustelee monipuolisesti kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa vastuullisesti huomioon työssään käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta.

Opiskelija arvioi oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää osaamisen kehittämistapoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja lainalaisuuksien avulla omalla alallaan
- tehdä kokeellisia mittauksia ja havaintoja omaan alaan liittyvistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- käsitellä kokeellisia mittaustuloksia ja analysoida havaintoja oman alan fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- arvioida fysiikan ja kemian osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kuvaa ja selittää ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja lainalaisuuksien avulla omalla alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää johdonmukaisesti lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää itsenäisesti lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään.

Opiskelija tekee kokeellisia mittauksia ja havaintoja omaan alaan liittyvistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä tarviton ajoittain ohjausta • hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista tarviton ajoittain ohjausta • tekee mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä • hankkii tietoa arkielämään ja omaan alaan liittyvistä kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista • tekee itsenäisesti mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laskee itsenäisesti pitoisuuksia ja aineiden määriä • hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista monipuolisia tietolähteitä hyödyntäen • suunnittelee ja tekee itsenäisesti mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen.

Opiskelija käsittelee kokeellisia mittaustuloksia ja analysoi havaintoja oman alan fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • arvioi mittaustulosten luotettavuutta tarviten ajoittain ohjausta • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen riittävällä tarkkuudella tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • arvioi mittaustulosten luotettavuutta johdonmukaisesti • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen riittävällä tarkkuudella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä havainnollisesti • arvioi itsenäisesti mittaustulosten luotettavuutta ja tekee niistä johtopäätöksiä • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.

Opiskelija arvioi fysiikan ja kemian osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omat vahvuudet ja kehittämiskohteet fysiikan ja matematiikan osaamisessaan perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi omia vahvuuksia ja kehittämiskohteita fysiikan ja kemian osaamisessaan perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi omaa fysiikan ja kemian osaamistaan perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää osaamisen kehittämistapoja.

2.16. Metsien hyödyntäminen, 15 osp (106080)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä metsäsuunnitelman mukaisia metsänhoito- tai hakkuutöitä
- käyttää moottori- ja/tai raivaussahaa metsänhoitotöissä
- huolehtia käyttämiensä koneiden, laitteiden ja välineiden perustoimintakunnosta
- valmistaa mitta- ja laatuvaatimukset täyttäviä puutavaralajeja ensiharvennusleimikosta
- ottaa työskentelyssään huomioon maisemanhoidolliset näkökohdat
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Metsänhoitotöiden tai hakkuutöiden toteuttaminen metsäsuunnitelman mukaisesti	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee yksittäisiä töitä turvallisesti, mutta tarvitsee ohjausta siirryttäessä työvaiheesta toiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee työvaiheet ohjeiden mukaan ja työskentelee turvallisesti ja huolellisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> määrittää metsäsuunnitelmasta hoito- tai hakkuukohteen ja tekee esitetyt työvaiheet itsenäisesti työskennellen turvallisesti ja huolellisesti

Työn jäljen ja oman työn arvioiminen ja kehittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa työlälkeään ja löytää siitä hyvää ja kehitettävää
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa työlälkeään ja arvioi tekemiensä ratkaisuiden tarkoituksenmukaisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> seuraa työlälkeään ja arvioi tekemiensä ratkaisuiden tarkoituksenmukaisuutta sekä kehittää omatoimisesti työmenetelmiään

Metsien hyödyntäminen kestäväällä tavalla (esim. liikkumisen minimointi, herkkien kohteiden ja ajankohtien huomioiminen, ennaltaehkäistään laiteviat ja varaudutaan rikkoontumiseen maastossa)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää huomiota energiatehokkaaseen koneen ajotapaan • tarkkailee koneen kuntoa sekä huoltaa sen säännöllisesti • tunnistaa ympäristönäkökohdat energian ja polttoaineen valinnassa • lajittelee ongelma- ja muut jätteet ohjattuna • tunnistaa metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt asiantuntijan avulla • tiedostaa työskentelyssään metsänhoidon vaikutukset maisemaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee koneen käyttöä suhteessa ajotapaan sekä mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään • huoltaa koneet ja laitteet säännöllisesti pidentääkseen käyttöikä • osaa valita vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita • lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla • huomioi työskentelyssään metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt • ottaa huomioon työskentelyssään metsänhoidon vaikutuksen maisemaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ajaa taloudellisesti välttämättä turhaa käyttöä ja mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään sekä vertailee vaihtoehtoja laitteen tehokkaalle käytölle • huoltaa koneet ja laitteet säännöllisesti pidentääkseen käyttöikä sekä arvioi vaihdettavien varaosien kierrätettävyyden vaikutusta koneen energian ja polttoaineen kulutukseen • osaa valita vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita sekä tekee vertailuja uusiutuvien poltto- ja voiteluaineiden käyttömahdollisuuksista • perustaa työskentelynsä metsäluonnon arvokkaiden elinympäristön huomioimiseen • pitää työympäristönsä hyvässä järjestyksessä, huoltaa itsenäisesti työvälineensä sekä lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla • perustaa työskentelynsä metsänhoidossa maisemahaittojen minimoimiseen (esim. suojakaistat).

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Moottori- ja/tai raivaussahalla työskentely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna metsänhoito- tai hakkuutöitä turvallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan metsänhoito- tai hakkuutöitä turvallisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti metsänhoito- tai hakkuutöitä turvallisesti

Puutavaran kuljetus metsävarusteisella maataloustraktorilla

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa puutavaraa ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa puutavaraa ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuljettaa puutavaraa itsenäisesti

Puutarhalajien leimikkokohtainen valmistaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valmistaa ohjattuna mittaja laatuvaatimukset täyttäviä puutavaralajeja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valmistaa ohjeiden mukaan mitta- ja laatuvaatimukset täyttäviä puutavaralajeja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valmistaa itsenäisesti ohjeiden mukaisia mitta- ja laatuvaatimukset täyttäviä puutavaralajeja

Koneiden, laitteiden ja välineiden huoltotöiden tekeminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ohjattuna käyttämiään koneita, laitteita ja välineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ohjeiden mukaan käyttämiään koneita, laitteita ja välineitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa itsenäisesti käyttämiään koneita, laitteita ja välineitä

Nuoren metsän hoitotöiden tekeminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna nuoren metsän hoitotöitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan nuoren metsän hoitotöitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee omatoimisesti nuoren metsän hoitotöitä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Metsäsuunnitelman käyttäminen metsänhoitotöissä, puukaupassa ja metsäverotuksessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee ohjattuna metsäsuunnitelmaa ja suunnittelee siihen pohjautuen metsähoito- ja hakkuutöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee ohjeiden mukaan metsäsuunnitelmaa ja suunnittelee siihen pohjautuen metsähoito- ja hakkuutyöt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee itsenäisesti metsäsuunnitelman hoitoon ja hakkuuseen liittyviä toimenpidesuosituksia ja niiden pohjalta osaa tehdä puukauppaa ja määrittää metsänhoitokohteet sekä vertailla metsäverotuksen kannattavuutta

Metsien kasvukunnon, maisemantuotannon huomioon ottaminen ja terveydentilan tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon metsien kasvukuntoon ja terveydentilaan vaikuttavia tekijöitä ottaa huomioon maisemantuotantoon vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon keskeiset metsien kasvukuntoon ja terveydentilaan vaikuttavat tekijät ottaa huomioon keskeiset maisemantuotantoon vaikuttavat tekijät
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon metsien terveydentilaan vaikuttavia tekijöitä ja osaa määrittää, mitä tulee tehdä terveydentilan ylläpitämiseksi ottaa huomioon keskeiset maisemantuotantoon vaikuttavat tekijät ja osaa soveltaa niitä työkohteessa

Metsätalouden tukimuotojen hyödyntäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää asiantuntijan avulla kestävän metsätalouden tukimuotoja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää kestävän metsätalouden tukimuotoja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee, arvioi ja hyödyntää monipuolisesti kestävän metsätalouden tukimuotoja ja niiden hakumenettelyt.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjattuna työturvallisuusohjeita ja käyttää työn edellyttämiä turvavarusteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää työn edellyttämiä turvavarusteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on varustautunut työn edellyttämällä turvavarustuksella ja noudattaa työssään ergonomisia työtapoja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä metsäsunnitelmaan pohjautuvia metsänhoitotöitä työtehtävään vaadittavilla työvälineillä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.17. Palveluiden tuottaminen maaseudulla, 15 osp (106081)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- työskennellä palveluja tuottavassa maaseutuyrityksessä
- suunnitella ja toteuttaa erilaisia palveluja
- tuotteistaa ja markkinoida yrityksen erityisosaamista
- arvioida maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita ja niiden tulevaisuutta
- tehdä liiketoimintasuunnitelman ja arvioida ja laskea toiminnan kannattavuutta
- palvella asiakkaita
- noudattaa asetettuja laatu- ja kustannustavoitteita
- verkostoitua eri toimijoiden ja yrittäjien kanssa
- ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden tuottaessaan palveluita maaseudulla
- edistää kestävästä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Maaseutupalvelukokonaisuuden suunnitleminen ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjattuna suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä palvelukokonaisuudesta ja toteuttaa sen ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii alkuohjauksen jälkeen suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä palvelukokonaisuudesta ja toteuttaa sen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itsenäisesti suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä palvelukokonaisuudesta sekä tekee työt toimeksiantosopimuksen ja tekemänsä suunnitelman mukaisesti

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta maaseutupalveluiden tuottamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee maaseutupalveluja tarjoavassa yrityksessä ohjattuna • selvittää asiantuntijan avulla työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi opastettuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee maaseutupalveluja tarjoavassa yrityksessä • selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ja ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee maaseutupalveluja tarjoavassa yrityksessä itsenäisesti ja omatoimisesti • selvittää ja työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöratkaisuja maaseutuyrityksen kilpailutekijänä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Yrityksen työtehtävien tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yrityksen toimialan töitä ohjattuna ja tutuissa tilanteissa • käyttää toimialan mukaisia koneita, laitteita ja materiaalia ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee palvelutarjonnan töitä tutuissa tilanteissa • käyttää toimialan mukaisia koneita, laitteita ja materiaalia ohjatusti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yrityksen palvelutarjontaan kuuluvia töitä tehokkaasti ja asiakkaiden/ asiakasyritysten laatuvaatimusten edellyttämällä tavalla • käyttää toimialan mukaisia koneita, laitteita ja materiaalia turvallisesti ja omatoimisesti

Asiakkaiden palveleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee vastuuntuntoisesti yrityksen tavoitteiden mukaisesti • on motivoitunut kehittämään itseään asiakaspalvelijana • selviytyy auttavasti myös toisella kotimaisella kielellä tai jollakin vieraalla kielellä oman alan yksinkertaisissa viestintätilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee sitoutuneesti, on ystävällinen asiakaspalvelutilanteissa ja tukee toiminnallaan yrityksen toimintaa • arvioi omaa osaamistaan asiakaspalveluntehtävissä ja tunnistaa parannettavia yksityiskohtia • käyttää myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan viestintätilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee yrittäjämäisesti ja huomioi toiminnassaan asiakkaan tarpeet ja toimii joustavasti muuttuvissa tilanteissa • arvioi omaa onnistumistaan sekä tekee esityksiä työmenetelmien/ käytäntöjen parantamiseksi • käyttää sujuvasti myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan erilaisissa viestintätilanteissa

Palvelujen tuotteistaminen ja hinnoittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjatusti maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • tuntee palvelun hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä • laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • tietää hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ja hinnoittelee ohjatusti palvelun • laatii laskun ja tarjouksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita ja arvioida niiden tulevaisuutta • tietää hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ja hinnoittelee palvelun • laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Markkinointi ja verkostoituminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrityksen markkinointiin sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja ja kehittää markkinointia edelleen sekä verkostoituu aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Määräysten ja säädösten mukaan toimiminen ja lupien hankkiminen ammattimaiseen toimintaan	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja on mukana hankkimassa tarvittavia lupia ammattimaiseen toimintaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ohjeet saatuaan toimii lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan ohjeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan

Yrityksen toimintaan ja kannattavuuteen arvioiminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää yrityksen toimintaan liittyvät peruskäsitteitä • laskee asiantuntijan avulla toiminnan kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää yrityksen toimintaan liittyvät peruskäsitteet • laskee toiminnan kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää oma-aloitteisesti yrityksen toimintaan liittyvät peruskäsitteet • hyödyntää toiminnasta ja kannattavuudesta saatavia tuloksia toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä

Paikan historian, kulttuurin ja nykytilanteen selvittäminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • löytää ohjatusti paikan taustatietoja • ottaa työssään huomioon pääkohtia kylähistoriasta ja paikan kehittämissuunnitelmista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • etsii ja käyttää paikasta tehtyjä aikaisempia selvityksiä taustatietoina kohteen kanssa sovitulla tavalla • hyödyntää tietoa kohteen perinteistä ja niiden historiaa ja käyttää tietoa työssään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • etsii oma-aloitteisesti ja käyttää paikan taustatietoja kohteen kanssa sovitulla tavalla • hyödyntää tietoa kylähistoriasta ja kehittämissuunnitelmista ja käyttää perinnetietoa työssään

Asiakkaiden kohtaaminen ja kulttuuritaustan huomioon ottaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon asiakkaiden kulttuuritaustoja ja toimii ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kohteelle tärkeiden kulttuurien toimintatapoja ja toimii ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eri kulttuurien edustajien kanssa luontevasti ja ohjeiden mukaisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee yrityksen käytäntöjen mukaisesti ja hakee apua ongelmatilanteissa toimii vastuullisesti avustavan ryhmän jäsenenä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa ohjattuna aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman, mutta ratkaisu vaatii ohjausta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee eri vaihtoehdoista tilanteeseen parhaiten sopivan ja perustelee sen tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee ja kuuntelee asiallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee ja kuuntelee ja pyrkii ottamaan huomioon toisten mielipiteet oman toimintansa kehittämisessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee, kuuntelee ja ottaa rakentavasti huomioon toisten mielipiteet oman ja työyhteisön toiminnan parantamisessa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan palveluja toimii työssään suvaitsevaisesti arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään kunnioittaa kanssaihmisten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia toimii sitoutuneesti työssään ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä perustaa toimintansa avoimuuteen, rehellisyyteen, vastuuseen tuottaessaan palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään kunnioittaa kanssaihmisten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita toimii sitoutuneesti työssään ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistäjänä

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja ergonomisia työmenetelmiä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja noudattaa työssään ergonomisia työmenetelmiä sekä on varustautunut työn edellyttämällä suojavaatetuksella.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä työskentelemällä palveluja tuottavassa maaseutuyrityksessä tai muussa yrityksessä suunnitellen ja toteuttaen yrityksen tarjoamia palveluja tai tuotteistaen ja markkinoiden yrityksen erityisosaamista. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.18. Peltokasvien tuottaminen, 30 osp (106082)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- laatia maatalan viljelysuunnitelman
- suunnitella viljelykierron
- noudattaa tilan laatujärjestelmää
- muokata, lannoittaa, kylvää ja korjata satoa
- tehdä lajikevalinnan ottaen huomioon viljelyolosuhteet
- valita eri tilanteisiin sopivat kasvinsuojelumenetelmät
- valita tarkoituksenmukaiset torjunta-aineet
- tekee kasvinsuojelutyöt noudattaen kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevaa lainsäädäntöä
  - opiskelijalla tai tutkinnon suorittajalla on ajantasaisen kasvinsuojelueläinlainsäädännön mukainen tutkinto
- tehdä muistiinpanot viljelytoimenpiteistään
- säätää kasvinviljelykoneita, tehdä käyttöönotto- ja säilytysuolot
- ylläpitää rakennusten kuntoa
- vertailla eri viljelymenetelmiä ja niiden kannattavuutta
- markkinoida sadon
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusriskit ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävästi kehityksen toimintatapoja
- tehdä yhteistyötä muiden viljelijöiden ja sidosryhmien kanssa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Viljelysuunnitelmaan perustuvan kasvituotannon prosessien mukainen työskentely	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee tavallisimpien kasvituotantoon liittyvien prosessien mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee kasvituotantoon liittyvien prosessien mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee kasvituotantoon liittyvät prosessit ja tarvittaessa kehittää työmenetelmiä

Peltoviljelytöiden tekeminen ja kehittäminen	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa ohjattuna viljelysuunnitelmaa suoriutuu ohjattuna yksittäisistä peltoviljelytöistä pystyy arvioimaan ohjattuna viljelyn onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa viljelysuunnitelmaa ohjeiden mukaan ja tarvittaessa vaikuttaa sadonlaatuun sääteleviin tekijöihin suoriutuu ohjeiden mukaan peltoviljelytöistä arvioi viljelyn onnistumista ja tekee asianmukaisia johtopäätöksiä ja parannusehdotuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa viljelysuunnitelmaa kasvukauden olosuhteiden mukaan ja tuottaa sadon käyttötarkoituksen mukaista laatua suoriutuu itsenäisesti tavallisimmista peltoviljelytöistä tekee havaintoja kasvustoista ja sadosta ja kokemustensa perusteella tekee toteuttamiskelpoisia kehittämissuunnitelmia

Peltokasvien tuottaminen kestävän kehityksen mukaisesti (esim. tasapainoinen lannoitus; lajikkeen valinta, kestävyys ja monimuotoisuus; viljelymenetelmät ja koneiden yhteiskäyttö)	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan mm syntyviä kemikaaleja ja muovivaikuttajia sekä ottaa huomioon ohjattuna tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovivaikuttajia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työkokonaisuuksissa vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa peltokasvien tuottamiseen kestäväällä tavalla lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovivaikuttajia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Muokkaus-, lannoitus-, kylvö- kasvinsuojelu-, sadonkorjuu- ja varastointitöiden sekä viljelymuistiinpanojen tekeminen	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee alkuohjauksen saatuaan maatalan peltoviljelytöitä • huolehtii ohjattuna työkohteiden viimeistelystä ja varusteiden puhdistamisesta päivittäin sekä varastotilojen siisteydestä • tekee ohjattuna tarvittavat viljelymuistiinpanot • pystyy arvioimaan työn onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeet saatuaan kasvukauden viljely- sadonkorjuu- ja varastointiin liittyviä töitä • huolehtii ohjeiden mukaan työkohteiden viimeistelystä ja varusteiden puhdistamisesta päivittäin sekä varastotilojen siisteydestä • tekee tarvittavat viljelymuistiinpanot • pystyy arvioimaan työn onnistumista ja perustelemaan kulloinkin käytetyt työmenetelmät
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti viljelysuunnitelman mukaiset peltoviljely- ja sadonkorjuutyöt • huolehtii itsenäisesti työkohteiden viimeistelystä ja varusteiden puhdistamisesta päivittäin sekä varastotilojen siisteydestä • tekee tarvittavat viljelymuistiinpanot tilan laatujärjestelmää noudattaen • tekee havaintoja kasvustoista ja työn laadusta ja tekee johtopäätökset tarvittavista viljelytoimenpiteistä

Kasvinviljelykoneiden säätöjen, käyttöönotto- ja säilytyshuoltojen tekeminen	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna kasvinviljelykoneiden huoltotöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan kasvinviljelykoneiden huolto- ja säätötöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti kasvinviljelykoneiden huolto- ja säätötyöt

Viljelykierto- ja viljelysuunnitelmien laatiminen	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjattuna viljelysuunnitelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii viljelykierto- ja viljelysuunnitelman ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii viljelykierto- ja viljelysuunnitelman itsenäisesti

Laatujärjestelmän mukainen toiminta	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa omavalvonta- tai laatujärjestelmän sääntöjä ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa omavalvonta- tai laatujärjestelmän sääntöjä ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii omavalvontasääntöjen tai laatujärjestelmän edellyttämällä tavalla.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Peltokasvien laatuvaatimusten huomioon ottaminen niiden viljelyssä	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon sadon käyttötarkoituksen edellyttämät laatuvaatimukset sekä asiantuntijan avulla hyödyntää tietoa työssään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon sadon käyttötarkoituksen edellyttämät laatuvaatimukset sekä hyödyntää tietoa työssään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon sadon käyttötarkoituksen edellyttämät laatuvaatimukset ja niihin vaikuttavien kasvutekijöiden seurannan merkityksen hyödyntää tietoa työssään

Kasvilajin ja -lajikkeen valinta niiden lajikevaatimuksien ja -ominaisuuksien perusteella	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> valitsee kasvilajin ja -lajikkeen asiantuntijan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee kasvilajin ja -lajikkeen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee käyttötarkoituksen ja kasvuolosuhteiden mukaiset kasvilajit ja -lajikkeet

Muokkauksen, lannoituksen ja kylvön tavoitteiden asettaminen ja työtekniikan valitseminen	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa muokkauksen, lannoituksen ja kylvön tavoitteita asiantuntijan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa eri kasvi- ja maalajien muokkauksen, lannoituksen ja kylvön tavoitteet sekä vertailee työtekniikoita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> perustelee asettamiaaan eri kasvi- ja maalajien muokkauksen, lannoituksen ja kylvön tavoitteita sekä valitsemiaan työtekniikoita

Kasvinsuojelumenetelmien ja -aineiden valinta ja käyttäminen	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> valitsee asiantuntijan avulla eri viljelykasvien kasvinsuojelumenetelmiä ja -aineita ottaa huomioon kasvinsuojeluaineiden käytöstä ympäristölle ja työturvallisuudelle aiheutuvia riskejä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> vertailee ja valitsee oppaiden avulla tilanteeseen sopivan kasvinsuojelumenetelmän ja -aineet ottaa huomioon kasvinsuojeluaineiden käytöstä ympäristölle ja työturvallisuudelle aiheutuvat riskit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee ja valitsee oppaiden avulla tilanteeseen sopivan kasvinsuojelumenetelmän ja -aineet sekä perustelee valintansa ottaa huomioon kasvinsuojeluaineiden käytössä huomioon ympäristön ja työturvallisuuden asettamat rajoitukset

Sadonkorjuu ja varastointi	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää eri viljelykasvien sadonkorjuu- ja varastointitapoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja vertailee eri viljelykasvien sadonkorjuu- ja varastointitapoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon sadonkorjuun ja varastoinnin merkityksen sadon laadun varmistamisessa

Peltokasvien tuotannon kannattavuuden vertailu	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee ja valitsee tilan kannattavuuden kannalta parhaat tuotantokasvit ja -menetelmät
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laskee ja valitsee tilan kannattavuuden kannalta parhaat tuotantokasvit ja -menetelmät ja kehittää tilan kannattavuutta järjestelmällisesti

Viljelysopimusten periaatteiden ja laatuhinnoittelujärjestelmän huomioon ottaminen peltokasvien tuotannossa	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää pääpiirteissään viljelysopimusten velvoitteet viljelylle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää keskeiset viljelysopimusten velvoitteet viljelylle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää viljelysopimusten velvoitteet viljelylle

Tuotteiden markkinointi	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee tuotteiden markkinointitapoja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee tuotteille sopivan markkinointitavan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee eri markkinointitapoja ja valitsee tuotteille sopivimman.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työyhteisön sääntöjen mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee ja kuuntelee sekä omaksuu annetut ohjeet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee, kuuntelee ja ottaa huomioon toisten mielipiteet omissa ratkaisuisaan

Ammattietiikka	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä • tiedostaa toiminnassaan maataloustuotteiden laadun, turvallisuuden ja ympäristövastuullisuuden
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä • asettaa toiminnan arvoiksi maataloustuotteiden laadun, turvallisuuden ja ympäristövastuullisuuden
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen • asettaa toiminnan arvoiksi ja kilpailutekijäksi maataloustuotteiden laadun, turvallisuuden ja ympäristövastuullisuuden

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
#Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjeiden mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on varustautunut työn edellyttämällä suojavaatetuksella ja noudattaa työssään ergonomisia työtapoja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnittelemalla ja tekemällä maatilaa tai tutkimustilan ajankohtaisia kylvö- tai sadonkorjuutöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.19. Pieneläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 30 osp (106083)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tarkkailla, käsitellä, ruokkia ja hoitaa pieneläimiä
- edistää eläinten hyvinvointia
- huolehtii eläinten elinympäristön olosuhteista
- hoitaa pieneläimiä lisääntymiseen liittyvissä asioissa
- tunnistaa sairaan eläimen ja arvioi eläinlääkärin avun tarvetta sekä antaa ensiapua
- puhdistaa pieneläinten hoitoon ja kasvattamiseen liittyviä työympäristöjä
- tehdä tarvittavia huolto- ja korjaustöitä ja yksinkertaisimpia rakennustöitä pieneläinten hoitotiloissa
- käyttää ja huoltaa eläinten hoidossa tarvittavia koneita ja laitteita
- palvella asiakkaita ja huomioida näiltä saamaansa palautetta toiminnassaan
- hyödyntää tietotekniikkaa alan töissä ja tiedon etsinnässä
- kehittää liikeideoita ja suunnitella kannattavaa yritystoimintaa
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden hoitaessaan eläimiä
- ottaa huomioon tarkoituksenmukaisen työergonomian erilaisissa eläintenhoitotilanteissa ja -ympäristöissä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Pieneläinten hoidon suunnitteleminen ja tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä työpäiväksi • suoriutuu päivittäisistä eläintenhoitotöistä • työskentelee vastuuntuntoisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä viikon ajalle • tekee eläinten hoitotyöt sujuvasti ja suunnitelmallisesti • työskentelee sitoutuneesti, aloitteellisesti ja työtä arvostaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee eläinyksikön toiminnan viikon ajalle • työskentelee yrittäjämäisesti ja ennakoi ongelmatilanteita • työskentelee sitoutuneesti, innostuneesti, yrittäjämäisesti ja aloitteellisesti omaa työtään arvostaen

Kestävällä tavalla toimiminen pieneläinten hoitotyössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen hoitamiseen • lajittelee ja kierrättää tavanomaisia jätteitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmissa töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotöissä • lajittelee ja kierrättää erilaisia jätteitä • huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee eläinten lajityypillisen käyttäytymisen huomioiden ja eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläintenhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen • osaa säilyttää, lajitella ja kierrättää erilaisia jätteitä • huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Eläinten käsitteleminen ja hoitotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tarkkailee, hoitaa ja käsittelee ohjeistettuna pieneläimiä • tunnistaa sairaan eläimen • ylläpitää työympäristönsä siisteyttä ja ohjattuna ennaltaehkäisee eläintautien leviämistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkkailee, hoitaa ja käsittelee pieneläimiä itsenäisesti • tunnistaa oireiden perusteella tavallisimmat eläinsairaudet ja arvioi eläinlääkärin tarpeellisuutta • ylläpitää työympäristönsä ja eläintilojen siisteyttä ja ennaltaehkäisee eläintautien leviämistä omalla toiminnallaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tarkkailee, hoitaa ja käsittelee varmaotteisesti pieneläimiä • tunnistaa oireiden perusteella tavallisimmat eläinsairaudet, omaa valmiudet antaa tarvittavan ensiavun ja arvioi eläinlääkärin avun tarvetta • huolehtii itsenäisesti työympäristönsä ja eläintilojen siisteydestä ja huolehtii omatoimisesti tarttuvien tautien ennaltaehkäisystä

Eläinten ruokkiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa ohjattuna ruokintasuunnitelmia sekä hoitoohjeita ja toteuttaa eläimen hoidon niiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa riittävän luotettavasti ruokinta- ja hoitoohjeita ja toteuttaa eläimen hoidon niiden mukaisesti suunnittelee ohjattuna rehu- ja lajitietojen perusteella lajinmukaisen ruokinnan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa oikein ruokinta- ja hoito-ohjeita ja toteuttaa eläinten hoidon itsenäisesti niiden mukaisesti suunnittelee rehu- ja lajitietojen perusteella lajinmukaisen ruokinnan

Puhdistusaineiden ja -välineiden ja -menetelmien hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjeistettuna tarkoituksenmukaisia puhdistus- ja työmenetelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarkoituksenmukaisia puhdistus- ja työmenetelmiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarkoituksenmukaisia puhdistus- ja työmenetelmiä ja perustelee valintojansa

Asiakaspalvelu ja hoitosopimuksien noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiakaspalvelun vaatimusten mukaisesti ja huomioi hoitosopimusten velvoitteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asiakaspalvelu on sujuvaa ja hän toimii hoitosopimuksessa sovitulla tavalla neuvoo asiakasta eläinten perushoidossa ja ruokinnassa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiakaslähtöisesti ja huomioi asiakkailta saamaansa palautetta sekä noudattaa sopimuksia tarkasti neuvoo asiakasta eläinten perushoidossa, ruokinnassa ja lisääntymiseen liittyvissä asioissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Pieneläinten lajien- ja rotujen tunnistaminen ja rotukohtaisten ominaisuuksien huomioon ottaminen hoidossa ja ruokinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät lajit ja rodut ja ottaa huomioon eri eläinten erityisvaatimuksia hoidossa ja ruokinnassa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa useimmat lajit ja rodut ja ottaa huomioon eri eläinten erityisvaatimuksia hoidossa ja ruokinnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa useimmat lajit ja rodut ja ottaa huomioon erilaisten eläinten erityisvaatimukset hoidossa, ruokinnassa ja käsittelyssä

Pieneläinten ruokinnan perusasioiden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon yleisempien rehujen käyttökelpoisuuden eri eläinlajeille/-ryhmille perustuen niiden ruuansulatukseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon eläinlajeille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatuksen erityispiirteisiin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon eläinlajeille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatuksen erityispiirteisiin ja tuotantovaiheeseen

Puhdistusmenetelmien valinta pieneläinten työympäristössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon yleisempien työympäristöjen vaatimat puhdistusmenetelmät
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon erilaisten työympäristöjen vaatimat puhdistusmenetelmät
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee erilaisten työympäristöjen vaatimat puhdistusmenetelmät ja valitsee itsenäisesti tarkoituksenmukaisen menetelmän

Toiminnan seuranta ja kannattavuuteen vaikuttavien perustekijöiden arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ohjattuna pieneläinyritysten kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee pieneläinyritysten kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää toiminnasta ja kannattavuudesta saatavia tuloksia toiminnan arvioinnissa ja suunnittelussa

Ammattisanaston ja alan organisaatioiden palvelujen mahdollisuuksien hyödyntäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää alan tavanomaista ammattisanastoa selvittää asiantuntijan avulla keskeisimmät alansa organisaatioita ja järjestöjä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee ammattisanastoa ja käyttää sitä selvittää tärkeimmät alansa organisaatiot ja järjestöt ja hyödyntää niitä tarvittaessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään alan ammattisanastoa myös toisella kotimaisella tai vieraalla kielellä ja hyödyntää sitä toiminnassaan ja tiedon etsinnässä hyödyntää monipuolisesti alansa organisaatioiden ja järjestöjen tarjoamia palveluja ja seuraa alansa kehitystä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vastuullisesti yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman, ja hakee tarvittaessa asiantuntija- apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kysyy omatoimisesti neuvoa kokeneemmalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee ja kuuntelee ja hänen työskentelynsä on yhteistyöhakuista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee, kuuntelee ja ottaa rakentavasti huomioon toisten mielipiteet

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii pieneläinten kasvattamiseen liittyvien kasvattajan vastuun mukaisesti • tuo esille joitakin alaan liittyviä eettisiä kysymyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii pieneläinten kasvattamiseen liittyvien vastuiden ja velvollisuuksien mukaan • toimii ammattietiikan mukaisesti ja pohtii alaan liittyviä eettisiä kysymyksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee pieneläinten kasvattamiseen liittyvät vastuut ja velvollisuudet ja noudattaa niitä työskentelyssään esimerkillisesti • toimii ammattietiikan mukaisesti, pohtii alaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja pystyy perustelevaan valintojaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa ja ruokkii ohjattuna eläimiä työturvallisesti ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta ohjeiden mukaan • siistii ohjattuna työympäristönsä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ruokkii ja hoitaa eläimiä harkitusti ja käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta • pitää työympäristönsä siistinä ja pyrkii työskentelemään ergonomisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa harkittua varovaisuutta ruokkiessaan ja hoitaessaan eläimiä ja käyttää tilannekohtaisesti suojaimia ja suojavaatetusta • pitää työympäristönsä siistinä ja ottaa työskentelyssään huomioon esimerkillisesti työergonomian merkityksen • kiinnittää erityistä huomiota vahinkojen ennaltaehkäisyyn.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä eläinten hoitotoita ja asiakaspalvelua pieneläinalan yrityksessä tai sitä vastaavassa paikassa. Opiskelija laatii suunnitelman yksikön toiminnan tietyille ajanjaksolle sekä siihen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.20. Rakentaminen maatilalla, 15 osp (106084)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä rakennustöitä maatilalla
- toteuttaa rakennushankkeita
- käyttää rakennusmateriaaleja
- käyttää tavallisimpia kirvesmiehen käsityökaluja ja mittausvälineitä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja, ottaa huomioon työturvallisuusriskit ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Rakennushankkeen toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa asiantuntijan avulla rakennushankkeen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toteuttaa rakennushankkeen osatyövaiheita ja kysyy tarvittaessa neuvoa koko hankkeen toteuttamiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toteuttaa rakennushankkeen itsenäisesti ja yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa

Kestävän kehityksen mukainen maatilarakentaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa maatilarakentamiseen liittyviä kulttuurisia, esteettisiä, perinne- ja ympäristöarvoja • tiedostaa rakennusten säännöllisen huollon merkityksen rakennuskannan käyttöajan pidentämisessä • ottaa selvää maatilarakentamiseen soveltuvista ympäristöystävällisistä rakennusmateriaaleista asiantuntijan avulla • hyödyntää maatilarakentamisessa myös käytettyjä rakennusmateriaaleja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • on kiinnostunut ottamaan huomioon maatilarakentamiseen liittyviä kulttuurisia, esteettisiä, perinne- ja ympäristöarvoja • huoltaa maatilan rakennuskantaa säännöllisesti • käyttää maatilarakentamisessa mahdollisuuksien mukaan ympäristöystävällisiä ja perinteisiä rakennusmateriaaleja • hyödyntää maatilarakentamisessa käytettyjä rakennusmateriaaleja ja lajittelee rakennusjätteet tarkoituksenmukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pohjaa toimintansa maatilarakentamisprosessin arvopohdintaan liittyviin kulttuurisiin, esteettisiin, perinne- ja ympäristöarvoihin • huoltaa suunnitelmallisesti maatilan rakennuskantaa pidentääkseen sen käyttöaikaa • käyttää ensisijaisesti maatilarakentamisessa ympäristöystävällisiä ja perinteisiä rakennusmateriaaleja • hyödyntää suunnitelmallisesti maatilarakentamisessa käytettyjä rakennusmateriaaleja ja lajittelee rakennusjätteet tarkoituksenmukaisesti.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Rakennustöiden tekeminen maatilalla	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna maatilan rakennustöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeen mukaan maatilan rakennustöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti ryhmän jäsenenä maatilan rakennustöitä

Rakennusmateriaalien käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia rakennusmateriaaleja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää tavallisimpia rakennusmateriaaleja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää rakennusmateriaaleja taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti

Tavallisimpien kirvesmiehen käsityökalujen ja mittausvälineiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia kirvesmiehen käsityövälineitä helppoissa ja tutuissa työtilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia kirvesmiehen käsityö- ja mittausvälineitä vaativissakin töissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee oikeat työvälineet ja käyttää vaihtelevissa työtilanteissa kirvesmiehen käsityö- ja mittausvälineitä

Rakennuskoneiden ja -laitteiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna turvallisesti käsityökoneita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeiden mukaan turvallisesti yleisimpiä rakennuskoneita ja -laitteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti ja turvallisesti rakennuskoneita ja -laitteita.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Rakennusluvan hakeminen ja tarvittavien suunnitelmien tulkinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjattuna rakennuslupahakemuksen • tulkitsee yksinkertaisia rakennuspiirustuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeiden mukaan rakennuslupahakemuksen • tulkitsee rakennuspiirustuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii rakennushankkeen rakennuslupahakemuksen • laatii yksinkertaisia pohjaja asemapiirustuksia

Maatilarakentamisen kustannusten laskeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna yksinkertaisen tarvike- ja työmenekkilaskelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjeiden mukaan tarvike- ja työmenekkilaskelman sekä kustannusarvion
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti tarvike- ja työmenekkilaskelman sekä kustannusarvion

Maatilarakentamiseen liittyvien sopimuksien laatiminen ja rahoituksen hankinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii asiantuntijan avulla yksinkertaiset kauppasopimukset ja kartoittaa rahoitusmahdollisuuksia.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laatii hankinta- ja urakkasopimuksia sekä kartoittaa ja vertailee rahoitusvaihtoehtoja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee hankinta- ja urakkasopimuksien laatimisen ja kartoittaa ja vertailee rahoitusvaihtoehtoja sekä omaa valmiudet reklamaatiomenettelyyn.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee yrityksen käytäntöjen mukaisesti ja hakee apua ongelmatilanteissa toimii vastuullisesti avustavan ryhmän jäsenenä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa ohjattuna aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman, mutta ratkaisu vaatii ohjausta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee eri vaihtoehtoista tilanteeseen parhaiten sopivan ja perustelee sen tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää asiantuntijan ja ryhmän apua
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee ja kuuntelee sekä omaksuu annetut ohjeet ryhmässä työskentelyyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee, kuuntelee ja ottaa huomioon toisten mielipiteet omissa ratkaisuisaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa rakennustyömaan työturvallisuusohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa rakennustyömaan työturvallisuusriskejä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pystyy vaikuttamaan rakennustyömaan työturvallisuuteen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä pienimuotoista maatilarakennusten korjausrakentamista tai korjausrakentamiseen liittyviä osakokonaisuuksia. Työ tehdään työryhmässä tai yksin rakennustyömaalla tai olosuhteissa, jotka vastaavat rakennustyömaan oloja. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.21. Tarhattavien eläinten kasvattaminen ja hoitaminen, 15 osp (106085)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käsitellä, ruokkia ja hoitaa erilaisia tarhattavia eläimiä (esim. strutsi, alpakka, hanhi tai villisika)
- suunnitella ja järjestää tarhattavien eläinten olosuhteet
- edistää eläinten hyvinvointia
- tunnistaa sairaan tarhattavan eläimen, arvioida eläinlääkärin tarvetta ja antaa ensiapua
- hoitaa tarhattavia eläimiä lisääntymiseen liittyvissä asioissa
- käyttää ja huoltaa tarhattavien eläinten hoidossa tarvittavia koneita ja laitteita
- tehdä päivittäisiä tuotantotilojen ja rakenteiden huolto- ja korjaustöitä
- arvioida, miten olemassa olevia tiloja voidaan muuttaa tarhattavien eläinten hoitoon sopiviksi
- osaa palvella asiakkaita
- noudattaa tuotannon laatutavoitteita
- hyödyntää tietotekniikkaa alan töissä ja tiedon etsinnässä
- seurata alansa kehitystä ja yhteistyömahdollisuuksia
- ottaa huomioon tarkoituksenmukaisen työergonomian erilaisissa tarhattujen eläinten hoitotilanteissa ja -ympäristöissä

- ottaa työssään huomioon toiminnan vastuullisuuden hoitaessaan eläimiä
- edistää kestävästä kehityksestä toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Tarhattavien eläinten hoitotöiden suunnitteleminen ja niiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjattuna omat päivittäiset tehtävänsä ja ajankäyttönsä viikon jaksoille • työskentelee vastuuntuntoisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjeistettuna yksikön toiminnan näyttöjaksolle sekä sovittaa siihen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä • työskentelee vastuuntuntoisesti ja tekee aloitteita oman työnsä kehittämiseksi • kääntyy tarvittaessa ongelmatilanteessa asiantuntijan puoleen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee yksikön toiminnan tietylle ajanjaksolle sekä siihen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä • työskentelee sujuvasti, omatoimisesti ja huolellisesti ja kehittää omaa työtään • ennakoii ongelmatilanteet ja reagoi niihin tarkoituksenmukaisesti

Kestävällä tavalla toimiminen tarhattavien eläinten kasvatustyössä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen hoitamiseen • lajittelee, säilyttää ja kierrättää ohjeiden mukaan mm syntyviä kemikaaleja ja muovia • toimii ohjeiden mukaan eläinraatojen hävittämiseksi.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmassa töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotöissä • lajittelee, säilyttää ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä • eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee eläinten lajityypillisen käyttäytymisen huomioiden ja eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläinhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen • lajittelee, säilyttää ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan • eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin sekä toimii ko. tilanteessa tiedostaen eläinten hävittämiseen liittyvät riskit.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Tarhattavien eläinten käsitteleminen ja ruokinta- ja hoitotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, ruokkii, hoitaa ja käsittelee ohjeistettuna erilaisia tarhattavia eläimiä noudattaa ruokinta- ja hoito-ohjeita ja toteuttaa tarhattavien eläinten hoidon niiden mukaisesti suunnittelee ohjattuna rehu- ja lajitietojen perusteella lajinmukaisen ruokinnan tunnistaa yleisimpien tarhattavien eläinten sairauksien oireita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, ruokkii, hoitaa ja käsittelee tarhattavia eläimiä itsenäisesti hyödyntää ruokinta- ja hoito-ohjeita ja toteuttaa tarhattavien eläinten hoidon niiden mukaisesti suunnittelee ohjeiden mukaan rehu- ja lajitietojen perusteella lajinmukaisen ruokinnan tunnistaa oireiden perusteella yleisimmät tarhattavien eläinten sairaudet ja arvioida eläinlääkäritarpeen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, ruokkii, hoitaa ja käsittelee tarhattavia eläimiä asiantuntevasti ja luontevasti ja huomioi toiminnassaan eläinten erityispiirteet, käyttäytymisen ja ympäristövaatimukset hyödyntää ruokinta- ja hoito-ohjeita ja toteuttaa tarhattavien eläinten hoidon itsenäisesti niiden mukaisesti suunnittelee rehu- ja lajitietojen perusteella lajinmukaisen ruokinnan tunnistaa oireiden perusteella tavallisimmat tarhattavien eläinten sairaudet, omaa valmiudet antaa niihin kuuluvan ensiavun ja arvioida eläinlääkäritarpeen

Tarhattavien eläinten hoidossa tarvittavien koneiden ja laitteiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjeiden mukaan turvallisesti tarhattavien eläinten hoidossa, ruokinnassa ja käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita tekee päivittäiset huollot ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarhattavien eläinten hoidossa, ruokinnassa ja käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita tekee päivittäiset huollot ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää koneita ympäristöystävällisesti ja itsenäisesti seuraa tarhattavien eläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavien koneiden ja laitteiden käyttökuntoisuutta, huomaa poikkeamat ja tekee päivittäiset huollot

Tarhattavien eläinten tuotantorakennusten olosuhteiden arvioiminen ja kunnossapito	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pitää tarhattavat eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä • tekee ohjattuna tarhattavien eläinten tuotantorakennuksen ja rakenteiden pienimuotoisia huolto- ja korjaustöitä • arvioi ohjattuna aistinvaraisesti tarhattavien eläinten tuotantorakennuksen olosuhteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pitää tarhattavat eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten terveyttä ja hyvinvointia • tekee ohjeiden mukaan tarhattavien eläinten tuotantorakennuksen ja rakenteiden huolto- ja korjaustöitä sekä arvioi käyttökuntoisuutta • seuraa aistinvaraisesti tarhattavien eläinten tuotantorakennuksen olosuhteita ja huomaa poikkeamat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pitää tarhattavat eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten terveyttä, hyvinvointia sekä työskentelyn turvallisuutta ja sujuvuutta • huoltaa ja korjaa tarhattavien eläinten tuotantorakennusta ja rakenteita havaitsemiensa tarpeiden mukaan • arvioi aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita tarhattavien eläinten hyvinvoinnin kannalta ja työympäristönä

Asiakkaiden palveleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu tavallisimmista asiakaspalvelutilanteista.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu asiakaspalvelutilanteista.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu asiakaspalvelutilanteista luontevasti ja itsenäisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Tarhattavien eläinten laji- ja rotuominaisuuksien tunnistaminen ja hyvinvoinnin edistäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeiset kohdat tarhattavien eläinten kasvattamisessa ja kysyy tarvittaessa neuvoa kokeneemmalta tunnistaa yleisimmät tarhattavat eläinlajit ja rodut niiden erityisvaatimuksia hoidossa ja ruokinnassa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeisen sisällön tarhattavien eläinten kasvattamisessa tunnistaa useimmat tarhattavat eläinlajit ja rodut sekä ottaa työskentelyssään huomioon eri eläinten erityisvaatimuksia hoidossa ja ruokinnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeisen sisällön tarhattavien eläinten kasvattamisessa ja tarkistaa säädösten ajantasaisuuden tarvittaessa tunnistaa useimmat tarhattavat eläinlajit ja rodut sekä ottaa työskentelyssään huomioon erilaisten eläinten erityisvaatimukset hoidossa, ruokinnassa ja käsittelyssä

Puhdistusmenetelmien valinta tarhattavien eläinten työympäristössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää yleisempien tarhattavien eläinten kasvatusympäristöjen vaatimia puhdistusmenetelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää erilaisten tarhattavien eläinten kasvatusympäristöjen vaatimia puhdistusmenetelmiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee erilaisten tarhattavien eläinten kasvatusympäristöjen vaatimat puhdistusmenetelmät ja valitsee itsenäisesti tarkoituksenmukaisen menetelmän

Tarhattavien eläinten toiminnan ja kannattavuuden seuranta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ohjattuna tarhattavien eläinten toiminnan kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee tarhattavien eläinten toiminnan kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää tarhattavien eläinten toiminnasta ja kannattavuudesta saatavia tuloksia toiminnan arvioinnissa ja suunnittelussa

Ammattisanaston ja alan organisaatioiden palvelujen mahdollisuuksien hyödyntäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alan tavanomaista ammattisanastoa • selvittää asiantuntijan avulla keskeisimmät alansa organisaatiot ja järjestöt.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee ammattisanastoa ja käyttää sitä • selvittää tärkeimmät alansa organisaatiot ja järjestöt ja hyödyntää niitä tarvittaessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää työssään alan ammattisanastoa myös toisella kotimaisella tai vieraalla kielellä ja hyödyntää sitä toiminnassaan ja tiedon etsinnässä • hyödyntää monipuolisesti alansa organisaatioiden ja järjestöjen tarjoamia palveluja ja seuraa alansa kehitystä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee vastuullisesti yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaan • kysyy ongelmatilanteessa omatoimisesti neuvoa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa ohjattuna aiemmin oppimaansa siten, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit • tunnistaa ongelmatilanteen ja hakee tarvittaessa asiantuntijan apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ongelmatilanteen ja soveltaa oppimaansa niin, että työn tulos täyttää laatukriteerit • toimii itsenäisesti ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee ja kuuntelee työtehtäviin liittyvistä asioista sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa osaa keskusteluun ja hänen työskentelynsä on yhteistyöhakuista sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee, kuuntelee ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenet ja kehittää työyhteisön toimintaa sekä verkostoituu aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alaan liittyviä eettisiä kysymyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii ammattietiikan mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii ammattietiikan mukaisesti ja pystyy perustelemaan valintojaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa ja ruokkii ohjattuna eläimiä työturvallisesti ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimeja ja suojavaatteita ohjeiden mukaan siisti ohjattuna työympäristönsä ja tunnistaa työergonomiaan vaikuttavia tekijöitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ruokkii ja hoitaa eläimiä harkitusti ja käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimeja ja suojavaatetusta pitää työympäristönsä siistinä ja ottaa huomioon työergonomiaa parantavia tekijöitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa harkittua varovaisuutta ruokkiessaan ja hoitaessaan eläimiä ja käyttää tilannekohtaisesti suojaimeja ja suojavaatetusta pitää työympäristönsä siistinä ja hänen työergonomiansa on esimerkillistä kiinnittää huomiota vahinkojen ennaltaehkäisyyn.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä hoitamalla ja ruokkimalla tarhattavia eläimiä (esim. strutsi, alpakka, hanhet tai villisika) niiden iän ja tuotantokierron vaiheen mukaisesti. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.22. Tuotantoeläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, 30 osp (106086)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tarkkailla, käsitellä ja hoitaa eläimiä tuotanto- ja lisääntymiskierron eri vaiheissa
- ruokkia eläimet ja arvioida rehujen laatua aistinvaraisesti
- ottaa rehunäytteen ja arvioida analyysin tuloksen perusteella rehun soveltuvuutta ko. eläinryhmälle
- noudattaa tuotannon laatuja järjestelmää ja toimia poikkeamatilanteissa
- tehdä omavalvonnan edellyttämän dokumentoinnin

- käyttää tavallisimpia tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita sekä tehdä päivittäiset huollot ja seurata niiden käyttökuntoisuutta
- käyttää ja hyödyntää ohjeiden mukaan toiminnassaan automaatioon perustuvia järjestelmiä
- tehdä tuotantorakennusten ja -rakenteiden huolto- ja korjaustöitä sekä arvioida niiden käyttökuntoisuutta
- seurata aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita ja huomata poikkeamat
- tehdä pienimuotoisia huolto- ja rakennustöitä
- lajitella ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien kestävyys ja ympäristöystävällisyys
- ottaa työssään huomioon toiminnan vastuullisuuden hoitaessaan eläimiä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Tuotantoeläinten hoidon suunnitteleminen ja hoitotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä työpäiväksi • työskentelee vastuuntuntoisesti • suoriutuu päivittäisistä eläinten hoitotöistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä viikon ajalle • työskentelee sitoutuneesti omaa työtään arvostaen • tekee eläinten hoitotyöt suunnitelmallisesti ja hygieenisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee yksikön toiminnan tietylle ajanjaksolle sekä siihen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä • työskentelee sitoutuneesti ja aloitteellisesti omaa työtään arvostaen • tekee eläinten hoitotyöt sujuvasti, joutuisasti ja omatoimisesti ylläpitäen hyvää hygieniää

Kestävällä tavalla toimiminen tuotantoeläinten hoitotyössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen hoitamiseen • kiinnittää huomioita ruokinnan tarkkuuteen ja eläinten hoidossa käytettävien hoitomateriaalien kulutukseen • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan mm syntyviä kemikaaleja ja muovia • toimii ohjeiden mukaan eläinraatojen hävittämiseksi • eläintilojen puhdistustöissä noudattaa annettuja ohjeita ja käyttää vettä säästäväisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmissa töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotöissä • edellisten lisäksi kiinnostuu asiantuntijan avulla pohtimaan ruokinnan ravinnetasapainoa (esim. ruokinnan typpi- ja fosforin kulutus) • lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä • eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin • eläintilojen puhdistustöissä valitsee tarkoituksen mukaiset pesuaineet sekä työskentelee vettä säästäen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee ottaen huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen ja eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläintenhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen • edellisten lisäksi pystyy tekemään havaintoja eläinten ruokinnan ravinnetasapainon tarkistamisesta ympäristöystävällisempään suuntaan • lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan • eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin sekä toimii tilanteessa tiedostaen eläinten hävittämiseen liittyvät riskit • eläintilojen puhdistustöissä valitsee tarkoituksen mukaiset pesuaineet sekä työskentelee vettä ja energiaa säästäen.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Eläinten tarkkailu, käsitteleminen ja hoitaminen tuotantoja lisääntymiskierron eri vaiheissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä ohjattuna niiden tuotantovaiheen vaatimusten mukaan ja tekee tarvittavat muistiinpanot pitää ohjattuna eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä tunnistaa sairaan eläimen sekä tilaa eläinlääkärin tarvittaessa tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa ohjattuna sekä tilaa tarvittaessa seminologin avustaa ohjattuna synnytyksessä ja vastasyntyneiden hoidossa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä niiden tuotantovaiheen mukaan saamiensa ohjeiden perusteella ja tekee tarvittavat muistiinpanot pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten terveyttä ja hyvinvointia tunnistaa sairaan eläimen, tilaa eläinlääkärin tarvittaessa sekä omaa valmiudet ensiavun antamiseen ja hoitaa eläintä ohjeiden mukaan tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa ohjeiden mukaan, tunnistaa siemennyskelpoisen eläimen ja tilaa tarvittaessa seminologin avustaa synnytyksessä ja hoitaa vastasyntyneitä ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä niiden tuotantovaiheen mukaan ottaen huomioon niiden erityistarpeet ja ylläpitää laatu järjestelmän edellyttämää kirjanpitoa pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten terveyttä, hyvinvointia sekä työskentelyn turvallisuutta ja sujuvuutta tunnistaa sairaan eläimen, tilaa eläinlääkärin tarvittaessa sekä omaa valmiudet ensiavun antamiseen ja hoitaa eläintä ohjeiden mukaan sekä ennaltaehkäisee toiminnallaan eläinten sairauksia tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa, tunnistaa lisääntymiskierron eri vaiheet ja tilaa tarvittaessa seminologin toimii tilanteen vaatimalla tavalla synnytyksen avustamisessa ja vastasyntyneiden hoidossa

Tuotantoeläinten ruokinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ruokkii eläimet rehunjakolistan mukaan • ottaa rehunäytteen ja arvioi rehun laatua aistinvaraisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ruokkii eläimet rehunjakolistan mukaan ottaen huomioon terveydelliset seikat sekä arvioi rehujen laatua aistinvaraisesti • ottaa rehunäytteen ja arvioi analyysin perusteella rehun soveltuvuutta ruokinnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ruokkii eläimet ruokintasuunnitelman mukaisesti huomioiden eläinten iän ja tuotantovaiheen erityispiirteet ja terveydelliset seikat • ottaa rehunäytteen ja arvioi analyysin perusteella rehun soveltuvuutta sekä vaikutuksia ruokinnansuunnitteluun

Laadun seuranta ja edistäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna laatujärjestelmän mukaisesti ja tunnistaa poikkeamat • tekee ohjattuna omavalvonnan edellyttämän dokumentoinnin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii laatujärjestelmän mukaisesti myös poikkeamatilanteissa • tekee ohjeiden mukaan omavalvonnan edellyttämän dokumentoinnin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii laatujärjestelmän mukaisesti sekä pyrkii toiminnallaan edistämään laatua sekä ehkäisemään poikkeamat • hallitsee elintarvikelainsäädännön ja omavalvonnan edellyttämän dokumentoinnin

Tuotantoeläinten hoidossa tarvittavien koneiden ja laitteiden sekä automaation käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeiden mukaan turvallisesti tavallisimpia tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita sekä arvioi niiden käyttökuntoisuutta • käyttää ohjattuna automaatioon perustuvia järjestelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja tekee päivittäiset huollot ohjeiden mukaan sekä seuraa käyttökuntoisuutta • käyttää ja hyödyntää ohjeiden mukaan toiminnassaan automaatioon perustuvia järjestelmiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita, seuraa niiden käyttökuntoisuutta, huomaa poikkeamat ja tekee päivittäiset huollot • käyttää automaatioon perustuvia järjestelmiä ja hyödyntää niistä saatavaa tietoa eläinten hyvinvoinnin seurannassa ja hoidossa

Tuotantorakennusten olosuhteiden arvioiminen ja kunnossapito	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna tuotantorakennuksen ja rakenteiden pienimuotoisia huolto- ja korjaustöitä • arvioi ohjattuna aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan tuotantorakennuksen ja rakenteiden huolto- ja korjaustöitä sekä arvioi käyttökuntoisuutta • seuraa aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita ja huomaa poikkeamat.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja korjaa tuotantorakennusta ja rakenteita havaitsemiensa tarpeiden mukaan • arvioi aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita eläinten hyvinvoinnin kannalta ja työympäristönä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Eläinten hyvinvoinnin ja lajinmukaisen käyttäytymisen huomioon ottaminen eläinten hoitotyössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeiset kohdat ja kysyy tarvittaessa neuvoa kokeneemmalta • tunnistaa tuotantoeläinten hyvinvointiin vaikuttavia olosuhdevaatimuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeisen sisällön • tunnistaa tuotantoeläinten olosuhdevaatimukset ja lajityypillisen käyttäytymisen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeisen sisällön ja tarkistaa säädösten ajantasaisuuden tarvittaessa • tunnistaa ja arvioi tuotantoeläinten olosuhdevaatimuksia ja lajityypillisen käyttäytymisen sekä hyödyntää sitä eläinten hyvinvoinnin parantamisessa

Eläinten sairauksien tunnistaminen ja terveydenhoidon edistäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimpia taudinaiheuttajia ja sairauksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat taudinaiheuttajat ja sairaudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat taudinaiheuttajat ja sairaudet sekä ymmärtää eläimen vastustuskykyyn vaikuttavat tekijät

Tuotantoeläinten ruokinnan suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon yleisempien rehujen käyttökelpoisuuden eri eläinlajeille/-ryhmille perustuen niiden ruuansulatukseen selvittää ruokinnan suunnittelun merkityksen ja suunnittelussa käytettävät asiantuntijapalvelut tulkitsi ohjattuna ruokintasuunnitelmaa ja suunnittelee sen perusteella eläimen päivittäisen ruokinnan ja rehunjaon
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon eläinlajeille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatuksen erityispiirteisiin ja tuotantovaiheeseen ottaa työssään huomioon ruokinnan suunnittelun perusperiaatteet ja ruokinnan järjestämistavat laatii ruokintasuunnitelmaan perustuvan rehunjakoilman ja tarvittaessa muuttaa sitä tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon eläinlajeille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatuksen erityispiirteisiin ja tuotantovaiheeseen pyrkii ruokinnan suunnittelussa terveelliseen, taloudelliseen ja ympäristöystävälliseen ruokintaan ja rehuvalikoimaan ja pystyy arvioimaan valmista ruokintasuunnitelmaa soveltaa ruokintasuunnitelmaa ja seuraa ja arvioi ruokinnan onnistumista käyttäen erilaisia mittareita

Tuotantoeläinten jalostustyön hyödyntäminen eläinten valinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteita selvittää asiantuntijan avulla jalostustyön merkityksen eläinten valintaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon perinnöllisyyden perusasioiden yhteyden jalostustavoitteisiin ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteita ja jalostusorganisaatioiden palvelut
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon perinnöllisyyden lainalaisuuksien yhteydet käytännön eläinten valintaan ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteet, eläimen jalostuksellisen arvon ja jalostusvalintojen merkityksen tuotantoyksikkökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseksi

Tuotannon seurantaan ja kannattavuuteen vaikuttavien tekijöiden huomioon ottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ohjattuna tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä tuotosseurannan tulosten perusteella.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä tuotosseurannan tulosten perusteella.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää tuotosseurannan tuloksia toiminnan ja kannattavuuden arvioinnissa, tuotannon suunnittelussa ja eläinten hyvinvoinnin parantamisessa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ohjattuna omaa työskentelyään ja pyrkii toimimaan saamansa palautteen mukaan kysyy ongelmatilanteissa omatoimisesti neuvoa kokeneemmalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa, ottaa vastaan palautetta ja toimii saamansa palautteen mukaan tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman, ja hakee tarvittaessa asiantuntija- apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan saamansa palautteen ja itsearvioinnin avulla tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön sääntöjen mukaan keskustelee ja kuuntelee asianmukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön ohjeita arvostaen keskustelee, kuuntelee ja työskentelee yhteistyöhakuisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisena työyhteisön jäsenenä keskustelee, kuuntelee ja ottaa rakentavasti huomioon toisten mielipiteet

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eläinsuojelulainsäädännön mukaan • estää tarttuvien eläintautien leviämistä tilalta toiselle • estää toiminnallaan tuotteiden laadun vaarantumisen • tuo esille eläinjalostukseen liittyviä riskejä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eläinsuojelulainsäädännön ja yleisten eettisten periaatteiden mukaan hoitaessaan eläimiä • ottaa työskentelyssään huomioon tarttuvien eläintautien torjumisen • ylläpitää toiminnallaan eläintuotteiden hyvää laatua • tuo esille ja pohtii eläinjalostukseen liittyviä mahdollisia riskejä ja eettisiä kysymyksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ammattietiikan mukaan ja pystyy perustelemaan valintojaan • ennaltaehkäisee toiminnallaan tarttuvia eläintauteja • edistää toiminnallaan eläintuotteiden korkeatasoista laatua • tuo esille ja pohtii eläinjalostukseen liittyviä mahdollisia riskejä ja ottaa perustellusti kantaa eettisiin kysymyksiin

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta ja ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tilannekohtaisesti suojaimia ja suojavaatetusta ja ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään • pyrkii toiminnallaan edistämään työympäristön ja toiminnan turvallisuutta sekä huomioi toiminnan suunnittelussa työkuormituksen ja ajankäytön hallinnan.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä ajankohtaisia eläinten hoito- ja ruokintatöitä, tilojen puhtaana- ja kunnossapitoa sekä tuotteiden laatuun liittyviä töitä. Hän suunnittelee yksikön toiminnan tietyille ajanjaksolle sekä siihen liittyen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.23. Turkiseläinten jalostaminen, 15 osp (106087)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida ja valita siitoseläimiä

- arvioida ja lajitella nahkoja
- suunnitella paritus- ja siemennysvaihtoehtoja
- tehdä jalostustyön vaatimia suunnitelmia ja dokumentointeja
- arvioida ja tunnistaa jalostustyön terveydellisiä riskejä
- hyödyntää tietotekniikkaa jalostustyön tukena
- käyttää keinosiemennystä apuna ketun ja suomensupin jalostuksessa eläinsuojelulain vaatimukset huomioiden
- käsitellä turkiseläimiä jalostustyössään
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Turkiseläinten jalostukseen liittyvien työtehtävien suunnittelemine ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee omaa työtään ja tekee yksittäisiä työvaiheita ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä ja tekee työvaiheet huolellisesti oikeassa järjestyksessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman itsenäisesti ja tekee työvaiheet oikeassa järjestyksessä, sujuvasti, itsenäisesti, huolellisesti ja tarkoituksenmukaisesti

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen tavoitteiden mukaisesti • suhtautuu työhön yrityksen menestystä tukevasti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen tavoitteiden mukaisesti huomioiden laadukkaan lopputuloksen • tekee jalostustyötä yrityksen kannattavuutta edistäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tehokkaasti ja taloudellisesti huomioiden kaikissa tehtävissään laadukkaan lopputuloksen • tekee itsenäisesti jalostuksellisia ratkaisuja, jotka parantavat yrityksen kannattavuutta

Kestävällä tavalla toimiminen turkiseläinten jalostukseen liittyvissä työtehtävissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen käsittelyyn ja hoitamiseen • huolehtii työtehtäväänsä liittyvistä jätteiden jatkokäsittelystä tai hävittämisestä ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmissa töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotöissä • huolehtii työtehtäväänsä liittyvistä jätteiden jatkokäsittelystä tai hävittämisestä ohjeiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee eläinten lajityypillisen käyttäytymisen huomioiden ja eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläintenhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen • huolehtii itsenäisesti työtehtäväänsä liittyvistä jätteiden jatkokäsittelystä tai hävittämisestä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta**Siitoseläinten valitseminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna siitoseläimiä siitoseläinvalintakriteerien mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee siitoseläimiä siitoseläinvalintakriteerien mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee siitoseläimiä itsenäisesti ja tehokkaasti siitoseläinvalintakriteerien mukaisesti

Nahkojen lajitteleminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa päälaatuluokkien ominaisuuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • lajittelee nahkoja eri laatuluokkiin ja tunnistaa myös muita ominaisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • lajittelee itsenäisesti ja tehokkaasti nahkoja eri laatuluokkiin, tunnistaa nahkojen tavanomaisia virheitä sekä muita ominaisuuksia

Paritussuunnitelman tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjatusti oikeita paritus- ja siemennysvaihtoehtoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjeiden mukaan oikeita paritus- ja siemennysvaihtoehtoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee itsenäisesti pääosin oikeat paritus- ja siemennyskombinaatiot

Jalostustyön etiikan huomioon ottaminen ja terveydellisten riskien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa perinnöllisiä sairauksia ja toimii ohjatusti niiden lisääntymisen ehkäisemisessä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavanomaiset perinnölliset sairaudet ja toimii jalostustyössä niiden ehkäisemiseksi sekä ottaa huomioon jalostustyön eettiset kysymykset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavanomaiset perinnölliset sairaudet ja karsii sekä jalostaa niitä johdonmukaisesti pois eläinkannasta eettiset näkökohdat huomioiden

Tietotekniikan hyödyntäminen jalostustyössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja hyödyntää ohjatusti jalostusohjelmaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeiden mukaan jalostusohjelmaa ja hyödyntää jalostustyössä sen antamaa tavanomaista informaatiota
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti jalostusohjelmaa ja pystyy käyttämään hyväkseen sen antamaa informaatiota jalostuksen edistämiseksi

Kettujen kohdunsisäinen keinosiemennystyön tekeminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa siementäjää uroksen käsittelyssä ja spermanotossa • arvioi ohjatusti sperman laatua, laimennusta ja säilytystä • hyödyntää keinosiemennysosaamistaan avustamalla siementäjää keinosiemennystyön eri vaiheissa • tekee ohjattuna välinehuollon tehtäviä ja ylläpitää siemennystilojen siisteyttä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa urokselta spermaa tuetusti, käsitellen urosta rauhallisesti ja asiallisesti • arvioi tuetusti sperman laatua, laimennusta ja säilytystä • siementää tuetusti kohdunsisäisellä menetelmällä noudattaen ohjeita kaikissa vaiheissa • huolehtii ohjeiden mukaan keinosiemennysvälineiden pesusta ja steriloinnista sekä toimitilojen puhtaudesta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa urokselta spermaa varmaotteisesti huomioiden hygienianäkökohdat ja uroksen asiallisen sekä yksilöllisen käsittelyn • hallitsee sperman laadun arvioinnin, laimennuksen ja säilytyksen toimimalla kaikissa vaiheissa hygieenisesti • siementää kohdunsisäisellä menetelmällä itsenäisesti ja luotettavasti noudattaen ohjeita kaikissa vaiheissa • huolehtii itsenäisesti keinosiemennysvälineiden pesusta ja steriloinnista sekä toimitilojen puhtaudesta

Turkiseläinten käsitteleminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee turkiseläimiä asiallisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee turkiseläimiä asiallisesti ja rauhallisesti välttämällä kivun tuottamista eläimelle.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee turkiseläimiä varmaotteisesti ja yksilöllisesti välttäen kaikissa vaiheissa kivun tuottamista eläimelle.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Genetiikan ja jalostuksen perusasioiden hyödyntäminen eläinten valinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää turkiseläinten genetiikan perusasioita • ottaa huomioon turkiseläinten jalostuksen perusasioita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee risteytysääntöjä niin, että pystyy hyödyntämään niitä tavanomaisten värityyppien jalostuksessa • ottaa huomioon turkiseläinjalostuksen keskeisimpiä periaatteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee risteytysääntöjä ja geenitunnuksia siinä määrin, että pystyy hyödyntämään niitä värityyppiyhdistelmien käytännön jalostuksessa • ymmärtää turkiseläinten jalostuksen keskeisimpiä periaatteita niin, että pystyy hyödyntämään niitä jalostustyössä

Kettujen keinosiemennyksen vaiheiden tarkasteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kohdunsisäistä siemennystekniikkaa ja tunnistaa siihen liittyvää välineistöä avustaessaan siementäjää
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää keinosiemennystoiminnan perusasioista kettujen siemennystyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee keinosiemennystoiminnan perusasiat ja hyödyntää sitä kettujen siemennystyössä

Kettujen keinosiemennykseen liittyvien määräyksien noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työskentelyssään huomioon keinosiemennystoimintaan liittyvän lainsäädännön ja kysyy tarvittaessa neuvoa kokeneemmalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee keinosiemennykseen liittyviä keskeisiä määräyksiä ja lainsäädäntöä noudattaen niitä työskentelyssään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee keinosiemennykseen liittyvät määräykset ja lainsäädännön ja noudattaa niitä työskentelyssään

Tietokoneavusteisen siitoseläinkirjanpidon perusasioiden hallinta

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää siitoseläinkirjanpidon perusteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon siitoseläinkirjanpidon vuosikierron ja sen antamaa jalostusinformaatiota
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee siitoseläinkirjanpidon vuosikierron ja pystyy tulkitsemaan sitä siinä määrin, että pystyy hyödyntämään sitä jalostustyössä

Turkiseläinten nahkalajittelun kriteeristön soveltaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon lajittelun perusasioita ja käyttää termistöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon tavanomaisia lajitteluperusteita ja käyttää termistöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon keskeisimmät lajitteluperusteet ja siihen liittyvän termistön

Laatutilastojen tulkitseminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee ohjattuna laatutilaston informaatiota
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää laatutilaston antamaa informaatiota ja sen tuomaa hyötyä jalostustyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää laatutilastoja siten, että pystyy hyödyntämään niiden antamaa informaatiota jalostustyössä

Turkiseläinten jalostuksen kannattavuuteen vaikuttavien tekijöiden laskeminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää jalostuksen hyötynäkökohtia taloudelliseen tulokseen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pentutuloksen ja laadun vaikutuksen kannattavuuteen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pentutuloksen ja laadun vaikutuksen kannattavuuteen sekä ottaa huomioon jalostuksen riskitekijät.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu jalostustyöhön liittyvät käytänteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vastuullisesti yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee oma-aloitteisesti jalostusta edistävää kehitystyötä

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii eläinsuojelulainsäädännön mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii eläinsuojelulainsäädännön mukaan eettisiä periaatteita noudattaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii eläinsuojelulainsäädännön mukaan eettisiä periaatteita noudattaen ja eläinten hyvinvointia vaalien

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää työn edellyttämiä suojaimia ja toimintakykyä auttavia välineitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää työn edellyttämiä suojaimia ja toimii ergonomisesti oikein toimintakykyä edistäen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä siitoseläinvalintatöitä, nahkojen lajittelua, paritussuunnittelua ja suorittamalla keinosiemennyskurssiin liittyvät näytöt. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.24. Turkiseläinten kasvattaminen, 40 osp (106088)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käsitellä turkiseläimiä
- hoitaa turkiseläimiä ympäri vuoden
- ruokkia eläimet

- tehdä kiimanseurantaa
- tehdä paritustyöt
- tarkkailla eläinten hyvinvointia ja ylläpitää sitä
- tunnistaa sairaan eläimen ja tilata eläinlääkärin tarvittaessa
- tehdä eläinten terveydenhoitoon liittyviä töitä
- tehdä päivittäiset huoltotyöt
- tehdä lakisääteiset dokumentoinnit tietotekniikkaa hyödyntäen
- toimia sertifiointivaatimuksia noudattaen
- käyttää päivittäisissä hoitotöissä käytettäviä koneita ja laitteita
- huolehtia tilan lannankäsittelystä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
  - tiedollisesti ja taidollisesti EA1 vastaavat taidot
- ottaa työssään huomioon eläinten käsittelyyn liittyvät voimassa olevat säädökset
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja
- huolehtia tilan ympäristöhoidosta.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Turkistilan ajankohtaisten töiden suunnitteleminen ja tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee ja tekee ohjattuna omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee ja tekee turkistilan tärkeimmät työvaiheet oikein ajoitettuna
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee ja tekee itsenäisesti turkistilan ajankohtaiset työt saamiensa tietojen perusteella ja ajoittaa työt oikein

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suoriutuu ohjattuna turkistilan vuosikiertoon liittyvistä töistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii ohjeistettuna turkistilan vuosikierron mukaisissa töissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valmistelelee turkistilan vuosikierron mukaiset työt ja toimii itsenäisesti eri työvaiheissa

Kestävän kehityksen mukainen työskentely turkiseläinten hoitotöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eläin- ja ympäristöystävällisesti • työskentelee ohjatusti, suhtautuu työhön yrityksen menestymistä tukevasti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eläin- ja ympäristöystävällisesti ottaen huomioon talousnäkökohdat • työskentelee itseohjautuvasti ja kannattavaa toimintaa tukevasti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kaikki turkistilan vuosikierron vaiheisiin liittyvät hoitotyövaiheet oikeassa järjestyksessä sekä ottaa huomioon töiden taloudelliset näkökohdat ja toimii eläin- ja ympäristövastuullisesti • työskentelee sitoutuneesti, oma-aloitteisesti ja vastuuntuntoisesti omaa työtään arvostaen ja kannattavaa toimintaa tukevasti.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Turkiseläinten käsitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee turkiseläimiä asiallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee turkiseläimiä varmaotteisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee turkiseläimiä rauhallisesti, varmaotteisesti ja yksilöllisesti, ottaa huomioon lajityypillisen käyttäytymisen

Paritustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa ohjattuna kiiman seurannan ja eläinten paritustyöt sekä niihin liittyvät kirjaukset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu pääosin kiiman seurannasta ja eri turkiseläinlajien paritustöistä sekä niihin liittyvistä kirjauksista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suorittaa itsenäisesti kiiman seurannan ja turkiseläinten paritustyöt sekä niihin liittyvän dokumentoinnin

Sairaaneläimen hoitaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa sairaaneläimen ja hoitaa sitä ohjeiden mukaan huolehtii hygienian perusasioista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa turkiseläinten tavallisimmat sairaudet ja antaa niihin ensiavun, sekä arvioi eläinlääkärin tarpeen huolehtii hygieniasta kaikessa toiminnassaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oireiden perusteella tavallisimmat sairaudet sekä hoitaa niitä asianmukaisesti sekä arvioi eläinlääkärin tarpeen ennaltaehkäisee toiminnallaan sairauksia, ja huolehtii hygieniasta kaikissa olosuhteissa tekee itsenäisiä ratkaisuja eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi

Turkiseläinten hoitaminen ja ruokkiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa, tarkkailee ja ruokkii eläimiä ohjattuna määrittelee ohjatusti päivittäisen rehutarpeen ja tunnistaa pilaantuneen rehun ylläpitää kasvatustilojen siisteyttä tekee ohjattuna lakisääteistä kirjanpitoa käyttää ohjattuna hoitotöissä tarvittavia yleisimpiä koneita ja laitteita sekä huoltaa niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ruokkii eläimet ja suorittaa ohjeiden mukaan eläinten päivittäiset hoitotyöt huolehtii itsenäisesti rehun tilauksesta ja tunnistaa pilaantuneen rehun huolehtii ohjeiden mukaan kasvatustilojen siisteydestä ja hygieniasta huolehtii lakisääteisestä kirjanpidosta käyttää ohjeiden mukaan hoitotöissä tarvittavia yleisimpiä koneita ja laitteita sekä huoltaa niitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee hallitusti ja itsenäisesti kaikkia vuosikiertoon liittyviä töitä sekä hoitaa, tarkkailee ja ruokkii eläimiä yksilöllisesti tuotantokauden mukaan tavoitteena hyvinvoiva eläin huolehtii oma-aloitteisesti rehun tilauksesta, arvioi aistinvaraisesti rehun kelpoisuuden ja päätelee rehuvalion ja -analyysin perusteella rehun kelpoisuutta eri tuotantokausille huolehtii itsenäisesti kasvatustilojen siisteydestä ja hygieniasta huolehtii itsenäisesti lakisääteisestä kirjanpidosta ja pitää kirjaa myös muusta hoitotöihin liittyvästä toiminnasta hallitsee päivittäisissä hoitotöissä tarvittavien koneiden, laitteiden ja välineiden käytön sekä niiden huollon

Turkistilan ympäristön hoitaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii ohjattuna lannanpoistosta ja käsittelystä sekä tilan työympäristöstä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii ohjeiden mukaisesta lannanpoistosta ja käsittelystä sekä jätteistä, ylläpitää tilan siisteyttä ja järjestystä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii itsenäisesti lannanpoistosta ja käsittelystä sekä jätteistä ympäristöhaitat minimoiden, toimii itsenäisesti tilan siisteyttä ja viihtyisyyttä vaalien.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Turkiseläinten kasvatukseen liittyvien määräyksien noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee eläinsuojelulainsäädännön keskeiset asiat ja noudattaa niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee eläinsuojelulainsäädännön ja toimii sen mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää kasvatukseen liittyvän lainsäädännön ja toimii vähintään sen mukaisesti kaikissa tehtävissään

Turkiseläinten terveydenhoidosta huolehtiminen ja hyvinvoinnin perusasioiden edistäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii hyvinvoivan eläimen perusvaatimuksista, ennaltaehkäisee yleisimpiä sairauksia ja niiden aiheuttajia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii hyvinvoivan eläimen vaatimuksista ja ennaltaehkäisee sairauksia ja niiden aiheuttajia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> edistää turkiseläinten hyvinvointia kaikissa hoitotoimissaan ennaltaehkäisee sairauksien syntyä

Turkiseläinten ravinnontarpeen ja ruuansulatuksen huomioon ottaminen turkiseläinten ruokinnassa

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon ruokintavaatimukset eri tuotantokausille
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon lajinmukaiset ruokintavaatimukset eri tuotantokausille, ymmärtää rehuntoimittajalta saatavan informaation vaikutusta ruokintaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee taloudelliset, lajinmukaiset ja yksilölliset ruokintavaatimukset eri tuotantokausille, tulkitsee rehuanalyysin ja rehusuosituksen antamaa informaatiota ruokinnassa

Turkiseläinten paritusajankohdan tunnistaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää lisääntymisfysiologian perusteita ja kiimanseurannan merkityksen paritusajankohtaa määriteltäessä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> on perillä lisääntymisfysiologiasta siinä määrin, että hallitsee tavanomaisen paritusajankohdan määrittelyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee lisääntymisfysiologiaa niin, että pystyy hyödyntämään sitä lajinmukaisessa ja yksilöllisessä paritusajankohdan määrittelyssä

Turkiseläintarhauksen laadun edistäminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää turkiseläintilan sertifiointiin liittyviä ohjeistuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää turkiseläintilan sertifiointin vaatimukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää itsenäisesti turkiseläintilan sertifiointin vaatimukset

Turkiseläinten tuotantoympäristön hoitoon liittyvien määräysten huomioon ottaminen turkiseläintilalla	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon turkiseläinkasvatukselle asetettuja ympäristömääräyksiä ja käyttää tarvittaessa asiantuntija-apua.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon kasvatukselle asetetut ympäristömääräykset ja tuotantoon liittyvät ympäristöriskit.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon kasvatukselle asetetut ympäristömääräykset ja tuotantoon liittyvät ympäristöriskit.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ohjattuna omaa työskentelyään ja pyrkii toimimaan saamansa palautteen mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa, ottaa vastaan palautetta ja toimii saamansa palautteen mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan saamansa palautteen ja itsearvioinnin avulla

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön sääntöjen mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön sääntöjä ja ohjeita arvostaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavasti työyhteisön jäsenenä

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii eläinsuojelulainsäädännön ja ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii eläinsuojelulainsäädännön ja yleisten eettisten periaatteiden mukaan, on työskentelyssään vastuullinen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii sertifiointissa asetettujen vaatimusten mukaan ja on vastuuntuntoinen, oma-aloitteinen ja aktiivinen työssään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta, välttää riskejä työssään ja hallitsee EA1 taidot.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta ja hallitsee EA1 taidot.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tilannekohtaisesti työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta sekä huolehtii työergonomiasta ja hallitsee EA1 taidot.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä ajankohtaisia turkiseläinten hoito- ja ruokintatöitä turkiseläintilalla tai tutkimuslaitoksessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.25. Turkiseläinten nahkonta, 15 osp (106089)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- valita nahkottavat eläimet
- lopettaa nahkottavat eläimet
  - lopetusasetuksen (EY 1099/2009) mukaisen kelpoisuustodistuksen suorittamiseen vaadittavat valmiudet
- käsitellä lopetettuja eläimiä
- nylkeä turkiseläimiä
- kaapia nahkoja
- rummuttaa ja taanaa nahkoja
- kuivata ja jälkikäsitellä nahkoja
- käyttää tavanomaisia nahkontakoneita ja laitteita
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- noudattaa voimassaolevaa lainsäädäntöä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Nahkontakauden ja -työn suunnitleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ohjattuna nahkontakauden töitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee tilan nahkontakauden toimintaa ja töitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee itsenäisesti tilan nahkontakauden toimintaa ja töitä

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna nahkontatyötä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee nahkonnän eri työvaiheita sujuvasti ja huolellisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee tehokkaasti ja huolellisesti huomioiden laatuäkökohdat nahkonnän kaikissa työvaiheissa

Kestävällä tavalla toimiminen nahkontatöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja hävittää ohjattuna nahkonnässä syntyviä jätteitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja hävittää ohjeiden mukaan nahkonnässä syntyviä jätteitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja hävittää itsenäisesti nahkonnässä syntyviä jätteitä ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Nahkottavien eläinten valitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> valitsee ohjattuna nahkottavia eläimiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee nahkottavia eläimiä tavanomaisten kypsän turkin tunnusmerkkien perusteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee itsenäisesti nahkontakypsät eläimet keskeisten tunnusmerkkien perusteella

Eläinten lopettaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • lopettaa eläimiä ohjeita noudattaen käsitellen eläimiä asianmukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • lopettaa eläimiä määräysten mukaisesti käsitellen eläimiä asiallisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • lopettaa eläimet itsenäisesti ja määräysten mukaisesti välttämättä käsittelyssä tuottamasta eläimelle kipua

Lopetettujen eläinten käsitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee ohjattuna lopetettuja eläimiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee lopetettuja eläimiä ohjeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee itsenäisesti lopetettuja eläimiä turkin puhtautta vaalien ja siten, että ruho jäähtyy nopeasti

Nylkeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • nylkee eläimiä opastettuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • nylkee eläimiä itsenäisesti virheitä välttämättä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • nylkee eläimiä tehokkaasti ja huolellisesti

Kaaupiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kaapii nahkoja ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kaapii nahkoja itsenäisesti virheitä välttämättä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kaapii nahkoja tehokkaasti mutta huolellisesti

Rummutus ja taanaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> rummuttaa ja taanaa ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> rummuttaa ja taanaa itsenäisesti ja oikeaoppisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> rummuttaa ja taanaa tehokkaasti ja huolellisesti

Kuivaaminen ja jälkikäsittely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa nahkojen kuivatuksen ja jälkikäsittelyn ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa nahkojen kuivatuksen ja jälkikäsittelyn itsenäisesti ja oikeaoppisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa nahkojen kuivatuksen ja jälkikäsittelyn itsenäisesti, tehokkaasti ja huolellisesti

Nahkontakoneiden ja -laitteiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää nahkontakoneita ja -laitteita ohjatusti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tavanomaisia nahkontakoneita ja -laitteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tehokkaasti keskeisiä nahkontakoneita ja -laitteita

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kypsän turkin tuntomerkkien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa nahkontakypsän eläimen tuntomerkkejä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa keskeisimmät nahkontakypsän eläimen tuntomerkit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee nahkontakypsän eläimen tunnistamisen

Nahkonnän laatuvaikutusten arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää nahkonnän vaikutuksia nahkan laatuun
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää nahkonnän vaikutuksia nahkonnän laatuun ja kiinnittää huomiota nahkontavirheisiin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee nahkonnän tietoperustan niin että, lopputuotteena on laadukas nahka

Nahkonnän laadun ja kustannusten arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjauttuna huonon nahkontalaadun merkitystä kannattavuuteen • laskee ohjatusti nahkontatyön kustannuksia.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tärkeimmät nahkontavirheet ja selvittää niiden vaikutusta kannattavuuteen • määrittelee nahkontatyön kustannuksia ja sen merkitystä kannattavuuteen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee ja laskee nahkonnän laadun merkitystä kannattavuuteen • hinnoittelee nahkontatyön ja tuntee nahkonnän ulkoistamismahdollisuudet ja pystyy määrittelemään sen vaikutuksen toiminnan kannattavuuteen.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eläinsuojelulainsäädännön mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eläinsuojelulainsäädännön ja yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kaikissa tehtävissään eläinsuojelulainsäädännön hyvän ammattietiikan mukaisesti edistäen toiminnallaan nahkojen korkeatasoista laatua

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii annettujen työturvallisuusohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on varustautunut työn edellyttämällä suojavaatetuksella ja noudattaa työssään työturvallisuusohjeita sekä ergonomisia työtapoja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä nahkomalla kaksi eläintä. Tehtävä käsittää opiskelijan suuntautumisesta riippuen joko minkin tai ketun nahkonnan eri työvaiheet. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.26. Turkiseläinten rehun valmistaminen, 15 osp (106090)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- toimia rehunvalmistuksessa prosessin eri vaiheissa
- tunnistaa rehun raaka-aineita
- varastoida ja säilöä rehuraaka-aineita
- suunnittelee rehuvalioita
- käyttää rehunvalmistuksessa käytettäviä koneita ja laitteita
- seurata rehun laatua ja siisteyttä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Rehunvalmistusprosessin työtehtävien suorittaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti tekee ohjattuna rehunvalmistuksen aputoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita tekee ohjeiden mukaan tavanomaisia rehunvalmistuksen työvaiheita työryhmän jäsenenä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista tekee työryhmän jäsenenä rehunvalmistuksen tavanomaisia töitä itsenäisesti ja tarttuu ennakkoluulottomasti erilaisiin työtehtäviin

Kestävällä tavalla toimiminen rehunvalmistusprosessissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> välttää veden turhaa kuluttamista rehunvalmistustöissä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vettä ja energiaa säästäen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vettä ja energiaa säästäen ja kehittää toimintaansa ympäristöystävällisempään suuntaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Rehuraaka-aineiden tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa joitain rehuraakaaineita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa keskeisimpiä rehuraaka-aineita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa käytetyimmät rehuraaka-aineet

Raaka-aineiden varastoiminen ja säilöntä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna raaka-aineiden varastointiin ja säilöntään liittyviä aputoimia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjeiden mukaan tavallisia varastointiin ja säilöntään liittyviä töitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee työryhmän jäsenenä varastointiin ja säilöntään liittyviä tehtäviä

Rehuvalioiden suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> valitsee laadituista rehuvalioidista tuotantokauden sopivan rehuvaiheen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjatusti perusrehuvaihtoja suunnitteluohjelmia hyväksikäyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laatii itsenäisesti perusrehuvaihtoja eri tuotantokausille manuaalisesti tai suunnitteluohjelmia hyväksikäyttäen

Laadun seuranta ja hygieniaohjeiden noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa ohjattuna omavalvontaan liittyviä näytteitä ja ylläpitää siisteyttä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa ohjeiden mukaan omavalvontaan liittyviä näytteitä ja huolehtii siisteydestä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa itsenäisesti omavalvontaan liittyviä näytteitä ja toimii siististi ja hygieenisesti

Rehunvalmistuksessa käytettävien koneiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjattuna rehunvalmistuksessa tarvittavia yleisimpiä koneita ja laitteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjeiden mukaan rehunvalmistuksessa tarvittavia yleisimpiä koneita ja laitteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää työryhmän jäsenenä rehunvalmistuksessa tarvittavia koneita ja laitteita.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ravintoaineiden ja -suositusten huomioon ottaminen turkiseläinten ruokinnassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna ravintoaineet ja niiden merkitystä eläimen kehityksessä • noudattaa ohjattuna rehuvaliosuositusten keskeisintä sisältöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ravintoaineet ja niiden merkityksen eläimen kehitykselle • omaa valmiudet tulkita keskeistä rehuvaliosuositukseen liittyvää informaatiota
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ravintoaineet ja niiden merkityksen eläimen hyvinvoinnille, terveydelle ja tuotannolle • käyttää rehuvaliosuosituksia tukemaan rehun valmistuksessa

Raaka-aineiden ominaisuuksien tarkastelu ja valitseminen turkiseläinten rehun valmistuksessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon pääraaka-aineiden perusominaisuuksia ja käyttömahdollisuuksia turkiseläinten rehun valmistuksessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon yleisimpien raaka-aineiden perusominaisuuksia ja käyttömahdollisuuksia turkiseläinten rehun valmistuksessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon keskeisimpien rehuraaka-aineiden perusominaisuudet ja käyttömahdollisuudet turkiseläinten rehun valmistuksessa

Rehuanalyysin tulkinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee pääpiirteittäin rehuanalyysin perusinformaatiota
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee rehuanalyysin keskeisintä informaatiota
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee rehuanalyysia siten, että pystyy tarvittaessa suunnittelemaan korjauksia rehuvalioon ja antamaan siitä asianmukaista palautetta rehunvalmistajalle

Rehunvalmistusprosessin vaiheiden selvittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työskentelyssään rehunvalmistusprosessiin kuuluvia yleisiä käytäntöjä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työskentelyssään rehunvalmistusprosessiin kuuluvia keskeisiä toimintoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee rehunvalmistuksen koko prosessin keskeisimmät toiminnot

Laadunhallinta turkiseläinten rehun valmistuksessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää virheiden merkityksen rehunvalmistuksessa ja välttää niitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon omavalvonnan merkityksen rehun laadunvalvonnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon rehunvalmistuksen kriittiset pisteet ja hyödyntää omavalvonnan keinoja niiden seuraamiseen

Raaka-ainevalintojen taloudellisuuteen vaikuttavien tekijöiden selvittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna raakaainevalintojen taloudellista merkitystä yleisellä tasolla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää raaka-ainevalintojen talousnäkökohtia rehunvalmistuksessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> pystyy tekemään taloudellisesti oikeita raakaainevalintoja tuottajan näkökulmasta

Turkiseläinten rehukustannuksiin vaikuttavien tekijöiden laskeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee ohjattuna pääpiirteittäin rehukustannusten muodostumisen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> on perillä nahkayksikköä kohti muodostuvasta rehukustannuksesta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laskee rehukustannukset nahkayksikköä kohti ja tunnistaa rehunkulurakenteeseen vaikuttavia seikkoja.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna arvioi omaa työskentelyään ja pyrkii toimimaan saamansa palautteen mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa, ottaa vastaan palautetta ja toimii saamansa palautteen mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan saamansa palautteen ja itsearvioinnin avulla

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön sääntöjen mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön ohjeita arvostaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavasti työyhteisön jäsenenä

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta, välttää riskejä työskentelyssään.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tilannekohtaisesti suojaimia ja suojavaatetusta sekä huolehtii työergonomiasta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä rehukeskuksessa tai tilarehustamossa, jossa hän tekee rehun valmistukseen kuuluvia töitä. Näytön aikana hän työskentelee yksin, työparina tai ryhmän jäsenenä, työvaiheesta ja tilanteesta riippuen. Kirjallisena tehtävänä opiskelija tekee työsuunnitelman omasta toiminnallisesta näytöstään. Hän tekee prosessikaavion (käsitekartan) rehunvalmistuksen kokonaisprosessista tai jostain sen osasta esimerkiksi omavalvonnasta. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.27. Turve-energian tuottaminen, 15 osp (106091)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä turpeen tuotantotöitä eri menetelmillä ja koneilla
- huolehtia käyttämiensä koneiden, laitteiden ja välineiden perustoimintakunnosta
- varastoida turvetuotteita
- käyttää alkusammutuskalustoa
- käyttää ja säilyttää ja varastoida turvetuotannossa tarvittavia aineita
- huolehtia turvetuotantokoneiden ja laitteiden sekä traktorilla kuljetettavan turpeen maantiekuljetuksista
- seurata alansa kehitystä ja hyödyntää sitä työssään
- verkostoitua alan yhteistyökumppaneiden ja toimijoiden kanssa
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Turvetuotannon töiden suunnitteleminen ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee turvetuotannon ja varastoinnin rutiinityöt ohjeen mukaisesti • tekee tuotannon työvaiheita ohjeiden mukaan • asettaa työlleen realistisia kustannustavoitteita ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee turvetuotannon ja varastoinnin rutiinityöt mukaisesti muuttuvissa sääolosuhteissa • tekee eri tuotantomenetelmien työvaiheita • asettaa rutiinityölle realistisia kustannustavoitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee turvetuotannon ja varastoinnin rutiinityöt mukaisesti muuttuvissa sääolosuhteissa sekä perustelee valintansa • tekee eri tuotantomenetelmien työvaiheita itsenäisesti ja vastuullisesti • asettaa työlleen realistiset kustannustavoitteet

Työtehtävän kehittämisvalmiuksien arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pystyy arvioimaan työn onnistumista ja laatua
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> pystyy arvioimaan työn onnistumista ja laatua sekä perustelemaan tekemiään ratkaisuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> pystyy arvioimaan työn onnistumista ja laatua, perustelemaan tekemiään ratkaisuja sekä omaa aktiivisen otteen työmenetelmien kehittämiseen

Turve-energian tuottaminen kestäväällä tavalla	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kiinnittää huomiota energiatehokkaaseen koneen ajotapaan tarkkailee koneen kuntoa sekä huoltaa sen säännöllisesti tunnistaa ympäristönäkökohdat energian ja polttoaineen valinnassa lajittelee ongelma- ja muut jätteet ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee koneen käyttöä suhteessa ajotapaan sekä mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään huoltaa koneet ja laitteet säännöllisesti pidentääkseen käyttöikä osaa valita vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ajaa taloudellisesti välttäen turhaa käyttöä ja mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään sekä vertailee vaihtoehtoja laitteen tehokkaalle käytölle huoltaa koneet ja laitteet säännöllisesti pidentääkseen käyttöikä sekä arvioi vaihdettavien varaosien kierrätettävyyden vaikutusta koneen energian ja polttoaineen kulutukseen osaa valita vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita sekä tekee vertailuja uusiutuvien polttoaineiden käyttömahdollisuuksista pitää työympäristönsä hyvässä järjestyksessä, huoltaa itsenäisesti työvälineensä sekä lajittelee ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Turpeen tuotantotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee ohjattuna turpeen kuivusasteen • tekee ohjattuna turpeen tuotantotöitä eri menetelmillä • käyttää ja huoltaa ohjattuna turvetuotannossa tarvittavia työkoneita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee pääpiirteittäin turpeen kuivusasteen • tekee turpeen tuotantotöitä eri menetelmillä • käyttää ja huoltaa turvetuotannossa tarvittavia työkoneita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi kosteuden perusteella sopivan nostoajankohdan • tekee itsenäisesti turpeen tuotantotöitä eri menetelmillä • käyttää ja huoltaa itsenäisesti turvetuotannossa tarvittavia työkoneita sekä ennakoii koneiden huoltotarpeen

Turpeen varastointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna jatkokuljetuskelpoiset varastomuodostelmat laatuvaatimusten mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • varastoi turvetuotteet niin, että niiden tehokas jatkokäsittely on mahdollista ja tuotteen laatu säilyy
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • varastoi turvetuotteet niin, että niiden tehokas jatkokäsittely on mahdollista ja tuotteen laatu säilyy sekä omaa logistiikan kehittämisvalmiuksia

Maantiekuljetuksiin valmistautuminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valmistelee ohjattuna tieliikennelain- ja asetusten mukaisesti maantiekuljetuksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valmistelee tieliikennelainja asetusten mukaisesti maantiekuljetuksen ja suorittaa maantiekuljetuksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valmistelee itsenäisesti tieliikennelain- ja asetusten mukaisesti maantiekuljetuksen ja suorittaa maantiekuljetuksen

Palvelujen tuotteistaminen ja hinnoitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjatusti maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • tuntee palvelun hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä • laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • tietää hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ja hinnoittelee ohjatusti palvelun • laatii laskun ja tarjouksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita ja arvioida niiden tulevaisuutta • tietää hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ja hinnoittelee palvelun • laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Tuotteiden markkinointi ja verkostoituminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrityksen markkinointiin sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja sekä verkostoituu muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja ja kehittää markkinointia edelleen sekä verkostoituu aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Turvetuotannon vaiheiden tarkastelu ja määrittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää suon ja turpeen keskeisiä kehitysvaiheita ja turvetuotteita • selvittää turvetuotannon tuotantovaiheita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää suon ja turpeen keskeiset kehitysvaiheet ja turvetuotteet sekä niiden laadullisia ominaisuuksia • selvittää pääpiirteittäin turvetuotannon tuotantovaiheet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää suon ja turpeen keskeiset kehitysvaiheet ja turvetuotteet sekä niiden laadulliset ominaisuudet • määrittelee kattavasti turvetuotannon eri toimintavaiheet ja käytännöt

Turvetuotannossa tarvittavien aineiden ja tarvikkeiden käyttäminen ja säilyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna turvetuotannossa käytettävät tarvikkeet ja aineet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää turvetuotannossa käytettävät tarvikkeet ja ottaa huomioon aineiden ominaisuudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja ottaa huomioon turvetuotannossa tarvittavien aineiden ominaisuudet sekä käyttöön ja säilytykseen vaikuttavat tekijät

Turvealan kehityksen seuraaminen ja ammattikäsitteiden selvittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee omaa alaa koskevaa tietoa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa toimintaansa ja edistymistään • tuntee toimintaympäristön muutoksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa toimintaansa, oppii toisilta ja hakee asiantuntijan apua • tuntee muuttuvan toimintaympäristön ja seuraa muutoksia aktiivisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan itsearviointin, vertaisoppimisen ja asiantuntijoiden avulla • tuntee muuttuvan toimintaympäristön sekä seuraa muutoksia aktiivisesti ja pystyy reagoimaan muutokseen

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ei vahingoita toiminnallaan luontoa • pohtii asiantuntijan avulla, kuinka uusiutuvasta energiantuotannosta turpeen hyödyntämisessä on lopulta kysymys • toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan turve-energian tuotteita tai palveluja • toimii työssään suvaitsevaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa toimintansa luonnon kunnioittamiseen • on kiinnostunut pohtimaan, kuinka uusiutuvasta energiantuotannosta turpeen hyödyntämisessä on lopulta kysymys • toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan turve-energian tuotteita tai palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovallisuuden työssään • kunnioittaa kanssaihmiesten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä • ottaa aktiivisesti selvää, pohtii ja esittää mielipiteensä, kuinka uusiutuvasta energiantuotannosta turpeen hyödyntämisessä on lopulta kysymys • perustaa toimintansa avoimuuteen, rehellisyyteen, vastuuseen tuottaessaan turve-energian tuotteita tai palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovallisuuden työssään • kunnioittaa kanssaihmiesten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kysyy ongelmatilanteissa omatoimisesti neuvoa kokeneemmalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelelee ja kuuntelee; hänen työskentelynsä on yhteistyöhakuista ja vastuullista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelelee, kuuntelee ja ottaa rakentavasti huomioon toisten mielipiteet sekä käyttäytyy vastuullisesti

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu työympäristönsä järjestyksenpitoon ja noudattaa pääosin työturvallisuutta käyttää alkuopastuksen jälkeen eri työtilanteissa tarvittavia suojarusteita ja alkusammuttimia ja on suorittanut paloajokortin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii oman työpaikkansa siisteydestä ja noudattaa töiden vaatimaa työturvallisuutta ja palomääräyksiä käyttää eri työtilanteissa tarvittavia suojarusteita ja alkusammuttimia ja on suorittanut paloajokortin.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> pitää oman työympäristönsä siistinä ja varmistaa muutoinkin työpaikan korkean siisteystason ja hyvän järjestyksen käyttää eri työtilanteissa tarvittavia suojarusteita ja alkusammuttimia sekä työskentelee ennakoiden tulevia tilanteita ja ottaa huomioon riskitekijöitä ja on suorittanut paloajokortin.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä töitä turvealan yrityksessä. Hän laatii suunnitelman turvetuotannosta tietyllä ajanjaksolle sekä siihen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.28. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- perehtyä ammatillisen koulutuksen järjestämisuotoihin ja tutkintoihin
- toimia yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä
- ohjata muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa
- antaa palautetta osaamisen kehittymisestä.

Arviointi

Opiskelija perehtyy ammatillisen koulutuksen järjestämismuotoihin ja tutkintoihin.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää ammatillisen koulutuksen järjestämisen keskeisimpiä muotoja • tuntee oman alan ammatillisen koulutuksen tutkintoja • tutustuu ohjattuna oman alan tutkintojen perusteisiin • tunnistaa ohjattuna työpaikan työtehtävien yhteyden oman alan tutkintojen perusteisiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää kattavasti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välisen työnjaon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä • tiedottaa työpaikalla ammatillisen koulutuksen järjestämisestä yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii johdonmukaisesti tietoa ammatillisen koulutuksen järjestämisessä mukana olevien tahojen toiminnasta • määrittää monipuolisesti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välisen työnjaon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä • tiedottaa monipuolisesti työpaikalla ammatillisen koulutuksen järjestämisestä yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa.

Opiskelija toimii yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjattuna mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee ohjattuna työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee vastuullisesti työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa vastuullisesti mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee itsenäisesti ja vastuullisesti työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii joustavasti erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa.

Opiskelija ohjaa muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy ohjattuna opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan • kertoo opiskelijan työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin liittyvistä keskeisistä asioista • ohjaa opiskelijaa osaamisen hankkimisen tavoitteiden saavuttamiseen • arvioi omaa ohjausosaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ja muuhun osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin • perehdyttää opiskelijan työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin • kannustaa opiskelijaa vuorovaikutteisesti osaamisen hankkimisen tavoitteiden saavuttamiseen • arvioi omaa ohjausosaamistaan ja määrittää kehittämistarpeensa saadun palautteen perusteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy kattavasti opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ja muuhun osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin • perehdyttää opiskelijan kattavasti työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin • edistää opiskelijaa saavuttamaan osaamisen hankkimiselle asetut tavoitteet • arvioi omaa ohjausosaamistaan monipuolisesti ja kehittää sitä saadun palautteen perusteella.

Opiskelija antaa palautetta osaamisen kehittymisestä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee opiskelijan kanssa osaamisen kehittymisestä • vertaa ohjattuna opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä • huomioi palautteen antamisessa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa • vertaa opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana • huomioi palautteen antamisessa vastuuntuntoisesti erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa • vertaa monipuolisesti opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja muun osaamisen hankkimisen aikana • huomioi palautteen antamisessa vuorovaikutteisesti ja vastuuntuntoisesti erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä valmentautumalla perehdyttämisen-, ohjauksen- ja palautteenantotilanteisiin käytännön työtilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.29. Työskentely maatalousalalla, 15 osp (106092)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käyttää traktoria maataloustöissä
  - kuljettajalta edellytettävä T-luokan ajolupa (traktorikortti)
- tehdä tuotantoeläinten päivittäisiä hoitotoimia
- tehdä metsän uudistustoimia
- käyttää maatalon tai maaseutuyrityksen työkaluja
- tehdä pienimuotoisia rakennustoimia
- huolehtia työtehtäviinsä kuuluvista maatalon tai maaseutuyrityksen jätehuollosta
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- ylläpitää työkykyä
- käyttää työtehtäväänsä kuuluvia suojaimia.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Maatilan tai maaseutuyrityksen työtehtävien tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan maatalousalalla sekä välttää riskejä työskentelyssään käyttää työhön tarkoitettuja suojarusteita osaa hyödyntää teknisiä turvajärjestelmiä ja ottaa ne ohjattuna työskentelyssään huomioon.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita vastaa toimintansa turvallisuudesta käyttää asianmukaista suojavaatetusta ja työhön tarkoitettuja suojarusteita ottaa huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät tutuissa työtilanteissa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta käyttää siistiä ja asianmukaista suojavaatetusta sekä työhön tarkoitettuja suojarusteita ottaa itsenäisesti huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät tarttuu ennakkoluulottomasti erilaisiin työtehtäviin.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Traktorin turvallinen käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoonlähtötarkastuksen ja osaa ajaa traktoria (T-kortti) turvallisesti ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoonlähtötarkastuksen ja osaa ajaa traktoria (T-kortti) varmaotteisesti ja turvallisesti ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoonlähtötarkastuksen ja osaa ajaa traktoria (T-kortti) turvallisesti ja riskit ennakkoiden

Eläinten päivittäinen hoitaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee ohjattuna turvallisesti eläintiloissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee ohjeiden mukaan turvallisesti ja hygieenisesti eläintiloissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjeiden mukaan itsenäisesti eläinten päivittäisiä hoitotoita turvallisesti ja hygieenisesti

Metsänuudistushoitotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna metsän uudistustöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjeiden mukaan metsän uudistustöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti metsän uudistustöitä

Pienimuotoisten rakennustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna pienimuotoisia rakennustöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjeiden mukaisesti pienimuotoisia rakennustöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti pienimuotoisia rakennustöitä

Maatilan tai muun maaseutuyrityksen jätehuollon järjestäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii työtehtäväänsä liittyvistä jätteiden tarkoituksenmukaisesta jatkokäsittelystä tai hävittämisestä ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii työtehtäväänsä liittyvistä jätteiden tarkoituksenmukaisesta jatkokäsittelystä tai hävittämisestä ohjeiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii itsenäisesti työtehtäväänsä liittyvistä jätteiden tarkoituksenmukaisesta jatkokäsittelystä tai hävittämisestä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Maa- ja metsätaloustöiden vuosikiertoon liittyvien työtehtävien hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää yleisimmät maa- ja metsätalouden työtehtävät eri vuodenaikoina
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää maa- ja metsätalouden työtehtävät eri vuodenaikoina
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää maa- ja metsätalouden työtehtävät eri vuodenaikoina ja suunnittelee ja arvioi omaa ammatillista koulutustarvettaan

Maatalousalan keskeisen työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvä lainsäädännön ja ohjeiden noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon velvollisuutensa työturvallisuudesta ja noudattaa maatalousalan tärkeimpiä työturvallisuusmääräyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon velvollisuutensa työturvallisuudesta ja noudattaa maatalousalan tärkeimpiä työturvallisuusmääräyksiä sekä tunnistaa vaaratekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon velvollisuutensa työturvallisuudesta ja noudattaa maatalousalan tärkeimpiä työturvallisuusmääräyksiä sekä tunnistaa vaaratekijät ja tekee ehdotuksia tapaturmien ja työn kuormittavuuden ehkäisemiseksi

Traktorin ajoonlähtötarkastukseen liittyvän perustekniikan hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ajoonlähtötarkastuksen merkityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ajoonlähtötarkastuksen merkityksen ja tekee sen ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee ajoonlähtötarkastuksen sujuvasti

Kasvi- ja eläinlajien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimpiä kasveja kotieläinlajeja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimpiä kasvi- ja kotieläinlajeja ja hyödyntää tietoa työskentelyssään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa monipuolisesti kasvi- ja kotieläinlajeja ja hyödyntää tietoa työskentelyssään

Työvälineiden ja rakennusmateriaalien tunnistaminen ja käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työvälineitä ja rakennusmateriaaleja ja käyttää niitä tavanomaisissa töissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät työvälineet ja rakennusmateriaalit ja käyttää niitä monipuolisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät työvälineet ja rakennusmateriaalit ja niiden käyttötarkoituksen sekä käyttää niitä itsenäisesti

Kasvupaikkaluokkien ja metsätyyppien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät puulajit
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää metsätyyppien merkityksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> määrittää opaskasvien avulla alueen metsätyypit

Maatilan tai maaseutuyrityksen jätehuollon järjestäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää peruserätyypit, mitkä jätteet kuuluvat kompostiin, ongelmajätteeseen, vähäriskisiin ja suuririskisiin eläinjätteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää, mitkä jätteet kuuluvat kompostiin, ongelmajätteeseen, vähäriskisiin ja suuririskisiin eläinjätteisiin.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää, mitkä jätteet kuuluvat kompostiin, ongelmajätteeseen, vähäriskisiin ja suuririskisiin eläinjätteisiin sekä perustelee, miksi näin tehdään.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii annettujen ohjeiden mukaan • ymmärtää siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen sekä siistii jälkensä työtehtävien jälkeen • hakee tukea muilta työyhteisön jäseniltä ja antaa tukea tarvittaessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan • ymmärtää siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä siistii jälkensä työtehtävän jälkeen • toimii luontevasti vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenien kanssa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti • ymmärtää siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä • edistää aktiivisesti omalla toiminnallaan työyhteisön yhteisöllisyyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä maataloustöitä traktorilla työturvallisuustekijät huomioiden maaseutuyrityksessä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.30. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012)

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue suoritetaan ja sitä opetetaan siten, että äidinkielenä on koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieli. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue voidaan opiskelijan valinnan mukaan suorittaa ja sitä voidaan opettaa myös opiskelijan toisena kielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai muulla opiskelijan äidinkielellä, mikäli koulutuksen järjestäjä tarjoaa tämän mahdollisuuden.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti hyödyntää hankkimaansa tietoa noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan • tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti • hyödyntää hankkimaansa tietoa • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti • tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset • hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä • tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomalaisella viittomakielellä
- tulkita erilaisia viitottuja tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa viitottuja tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä suomalaisella viittomakielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomalaisella viittomakielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä tutuissa viestintätilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla • selviytyy tutuissa viestintäympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa • hyödyntää viittomakielen tulkkausta vuorovaikutustilanteissa • osallistuu yhteistyö- ja ryhmätilanteisiin ja ilmaisee asiallisesti mielipiteitään • esittelee omaan ammattialaansa liittyvän ilmiön tai asian • tiedostaa viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä alan viestintätilanteissa vuorovaikutteisesti ja asiallisesti • toimii ammatillisissa vaihtelevissa viestintäympäristöissä, esimerkiksi viittomakielisten ja kuulevien kanssa • käyttää viittomakielen tulkkausta tarkoituksenmukaisesti erilaisissa tilanteissa • vie viestintätilannetta tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä sekä toimii vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja rekistereitä sujuvasti esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • ymmärtää viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja yhteiskunnassa • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä aktiivisesti alan viestintätilanteissa ja on viestinnässään luontevasti vuorovaikutteinen ja vakuuttava • toimii joustavasti erilaisissa multimodaalisissa viestintäympäristöissä • käyttää viittomakielen tulkkausta sujuvasti erilaisissa tilanteissa • toimii ryhmässä aktiivisesti ja rakentavasti • edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta • perustelee näkemyksiään ja väitteitään monipuolisesti ja toimii vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla • suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti esitellessään alaansa liittyviä ilmiöitä yleiskielellä ja käyttää alan käsitteistöä ja rekistereitä joustavasti • arvioi viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkitystä omalla alallaan ja laajemmin yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia viitottuja tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee työelämän tekstilajeja hakee tietoa alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ymmärtää suomalaisella viittomakielellä ammattialansa keskeisten viestien ydinasiat tekee päätelmiä tekstien merkityksistä sekä eri tietolähteiden luotettavuudesta hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa viestinnässään noudattaa tekijänoikeuksia osittain itsenäisesti arvioi tekstin tulkitsemisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien tavoitteen ja tulkitsee tekstien merkityksiä hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä ymmärtää alansa keskeisten viestien pääsisällön suomalaisella viittomakielellä ja osaa suhteuttaa niitä omiin kokemuksiinsa arvioi tiedon ja tietolähteiden luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstin tulkitsemisen taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee tekstien merkityksiä ja tavoitteita sekä kykenee arvioimaan tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä ymmärtää alansa viestien pääsisällön suomalaisella viittomakielellä ja osaa tehdä niiden perusteella vertailuja ja johtopäätöksiä arvioi tiedon ja tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti hyödyntää hankkimaansa tietoa sujuvasti tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa viitottuja tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä suomalaisella viittomakielellä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita ja kykenee joiltakin osin suuntamaan ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti hyödyntää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja harjoittaa monilukutaitoaan tuntee viittomakielen eri tyylejä, esimerkiksi kerronnallinen, asia- ja uutistyyli, ja käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa mallin mukaisia asiakirjoja viitottuna, esimerkiksi raportti, toimintaohje, CV ja muita ammatissa tarvittavia tyyppillisiä tekstejä tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita esitetyn, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi viitottujen tekstien tuottamisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti käyttää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja osaa arvioida eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta ja kehittää monilukutaitoaan hallitsee yleisviittomiston ja viestii alansa tilanteissa suomalaisella viittomakielellä hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet ja tekstin jaksottelun ja sidostaa tekstiä luontevasti laatii viitottuja asiakirjoja asianmukaisesti ja tuottaa tyyppillisiä tekstejä alansa käytänteiden mukaisesti tekee muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa arvioi viitotun tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta käyttää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja medioita monipuolisesti ja edistää monilukutaitoaan viestii ammatillisesti suomalaisella viittomakielellä ja tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja tekstin rakentamisen muokkaa tuottamiensa viitottujen tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti alansa käytänteiden mukaisia viitottuja tekstejä laatii viitottuja asiakirjoja asianmukaisesti ja kykenee myös soveltamaan asiakirjamalleja luovasti kehittää viitottujen tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja suomalaisen viittomakielen ilmaisutapoja
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia viitottuja tekstejä

- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja suomalaisen viittomakielen ilmaisutapoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee mielipiteensä asiallisesti ja vaikuttavasti perustellen • ottaa vuorovaikutuksessa huomioon toisen näkemykset • ymmärtää sanattoman viestinnän ja eleiden merkityksen vuorovaikutuksessa sekä niiden vaikutuksen sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa kieliympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • käyttää yleisviittomistoa ja ammattiin liittyvää viittomistoa luontevasti • ottaa huomioon sanattoman viestinnän ja eleiden merkityksen ja tiedostaa niiden vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää viittoessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti • viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän, eleiden ja ei-manuaalisuuden sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee merkityksiä myös eri kulttuurien välillä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • saa esiintyessään kontaktin yleisönsä ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan viittomakielisessä viestintäympäristössä • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt huomioiden viittomakielen kulttuuriset piirteet • kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia viitottuja tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee viitottujen kielten tyylejä ja tekstilajeja sekä tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia käyttää mallin mukaan eri ammatillisia ilmaisutyylejä tuottaa tekstiä yksin ja yhdessä muiden kanssa arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa viitottuja tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkastelee viitottujen kielten tyylejä ja eri tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta yhdessä tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa vaihdellen eri ilmaisutapoja ja viitottujen kielten tyylejä ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia toimii joustavasti osana tuottamisprosessia tuottaessaan tekstiä yhdessä muiden kanssa kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee ja tunnistaa oman kielen sekä kulttuurisen moninaisuuden ja identiteettien merkityksen vuorovaikutuksessa tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin lukee fiktiivisiä tekstejä ja tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan tulkitsee ja arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidesityksiä sekä arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa monipuolisesti kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvää osaamistaan ja arvostaa kulttuurista moninaisuutta hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä sekä arvioi omaa monilukutaitoaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellään
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä omalla äidinkielellään.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti hyödyntää hankkimaansa tietoa noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä omalla äidinkielellään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistuen vahvuuksiinsa ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omassa äidinkielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia äidinkielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omassa äidinkielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksia ja kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia äidinkielisiä tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä
- hankkia ja tulkita tietoa viestintänsä perusteeksi
- ilmaista käsitteitä, ajatuksia, tunteita, faktoja ja mielipiteitä suomen kielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tutuissa viestintäympäristöissä tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan tutuissa kieliympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • tiedostaa suomen kielen taidon merkityksen omalla alallaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii erilaisissa viestintätilanteissa vuorovaikutteisesti ja asiallisesti • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan vaihtelevissa kieliympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa, ja osallistuu vuorovaikutustilanteisiin • ymmärtää suomen kielen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on viestinnässään luontevasti vuorovaikutteinen ja vakuuttava • viestii ryhmätilanteissa aktiivisesti ja rakentavasti • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan ja osallistuu aktiivisesti erilaisiin multimodaalisiin vuorovaikutustilanteisiin • arvioi suomen kielen merkitystä omalla alalla ja laajemmin yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta.

Opiskelija hankkii ja tulkitsee tietoa viestintänsä perusteeksi.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää yleisluontoisten ja alan keskeisten tekstien päätarkoituksen • hakee tietoa ammattialansa kannalta keskeisistä tietolähteistä suomen kielellä osittain itsenäisesti • tekee päätelmiä eri tietolähteiden luotettavuudesta • hyödyntää hankkimaansa tietoa viestinnässään noudattaen tekijänoikeuksia osittain itsenäisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää yleisluontoisten ja ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja vertailee kirjakielistä, yleiskielistä ja arkikielistä tekstiä • hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä suomen kielellä • arvioi tiedon ja tietolähteiden luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa tulkinnan ja oman ilmaisunsa apuna • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää sujuvasti sekä yleisluontoisia että alaan liittyviä tekstejä • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä suomen kielellä • arvioi tiedon ja tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti • hyödyntää hankkimaansa tietoa sujuvasti tulkinnan ja oman ilmaisunsa apuna • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin.

Opiskelija ilmaisee käsitteitä, ajatuksia, tunteita, faktoja ja mielipiteitä suomen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa viestinnälleen tavoitteita ja kykenee joiltakin osin suuntamaan viestintäänsä tavoitteiden mukaisesti • hyödyntää viestinnässään erilaisia viestintävälineitä ja medioita • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä ja käyttää ymmärrettävää kieltä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • tuottaa mallin mukaisia asiakirjoja ja tuottaa ammatissa tarvittavia tavanomaisia tekstejä • arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kuvailee, miten voisi kehittää osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa viestinnälleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • käyttää viestinnässään erilaisia viestintävälineitä ja medioita, arvioi viestintävälineiden käytössä eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä suomen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • laatii asiakirjat asianmukaisesti ja tuottaa ammatin kannalta keskeisiä tekstejä alansa tekstikäytänteiden mukaisesti • arvioi suomen kielen ilmaisutaitoaan, kielenkäyttöään ja lukutaitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa viestinnälleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • käyttää viestinnässään eri viestintävälineitä ja medioita monipuolisesti edistäen viestinnällisiä tavoitteitaan • kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää ja selvää suomen kielen yleiskieltä oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • laatii asiakirjat asianmukaisesti ja kykenee myös soveltamaan asiakirjamalleja • arvioi omaa suomen kielen ilmaisutaitoaan, kielenkäyttöään ja lukutaitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan • kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää suomen kielen viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- tulkita erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta
- kehittää suomenkielisten ammatillisten tekstien tuottamistaan
- arvioida kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailla eri modaliteettien, kuten viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää suomen kielen viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ilmaisee mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti tutuissa viestintätilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> saa viestiessään kontaktin yleisönsä ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja välittää viestejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti multimodaalisessa vuorovaikutusympäristössä (sekä kuulevien että kuurojen kanssa).

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää mallin mukaan eri tekstilajeja ja tuntee niiden ympäristöjen vaatimuksia, missä tekstejä käytetään tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja saa lukukokemuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia oikein niissä ympäristöissä, joissa tekstit esiintyvät arvioi lukemiaan kirjoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii kielenkäytön perusnormien mukaisesti ja selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä hankkii monipuolisia lukukokemuksia ja arvioi kirjallisuuden merkitystä.

Opiskelija kehittää suomenkielisten ammatillisten tekstien tuottamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa ammatillisia tekstejä ja käyttää asianmukaista kieltä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa ammatillisia tekstejä ja ottaa niissä huomioon työelämän vaatimukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa sujuvaa ja ymmärrettävää ammatillista tekstiä sekä kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Opiskelija arvioi kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee eri modaliteettien, kuten viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää eri kielimodaliteettien keskeisiä piirteitä ja ominaisuuksia • arvioi kirjoitetun kielen merkitystä viittomakielisille ammatin harjoittamisen kannalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastelee erilaisia viestinnän ja kielenkäytön ilmaisutapoja kriittisesti • arvioi kirjoitetun kielen asemaa suhteessa viittomakieleen yhteiskunnassa ja työelämässä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee ja tekee havaintoja eri kielten ja eri modaliteettien tyypillisistä rakenteista • vertailee monikielisuuden ja multimodaalisuuden merkitystä ja asemaa yhteiskunnassa sekä työelämässä ja yksilön näkökulmasta.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää jossain määrin oman alansa puhetilanteiden viestintää • pyrkii viestimään vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • pyrkii ilmaisemaan mielipiteitä • pyrkii käyttämään yleiskieltä esitellessään alaansa liittyvän ilmiön tai asian • tunnistaa kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää oman alansa tyypillisiin puhetilanteisiin liittyvää viestintää • viestii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa melko sujuvasti • ilmaisee mielipiteitään asiallisesti • käyttää yleiskieltä ja jossain määrin alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää monipuolisesti oman alansa puhetilanteisiin liittyvää viestintää • viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa melko sujuvasti • ilmaisee näkemyksiään ja väitteitään ja pyrkii perustelemaan niitä • käyttää yleiskieltä sekä alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimmat omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa tietolähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta pääosin itsenäisesti tekee joitakin muistiinpanoja ja pyrkii tiivistämään ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta hyödyntää monilukutaitoaan pääosin itsenäisesti ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien pääasialliset sisällöt hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa pääosin itsenäisesti noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa keskeiset omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta hyödyntää monilukutaitoaan ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien sisällön ja tarkoituksen hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat ja arvioi niiden käyttöä hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä ja arvioi tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti tekee itsenäisesti muistiinpanot ja tiivistää keskeiset ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta hyödyntää monilukutaitoaan monipuolisesti tulkitsee tekstien merkityksiä ja tavoitteita sekä arvioi tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja pyrkii suuntamaan ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä pääosin itsenäisesti hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • tunnistaa kirjoitetun kielen käytänteitä • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • ilmaisee itseään ymmärrettävästi tavanomaisissa puhetilanteissa • arvioi tekstien tuottamisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja pääosin ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • pyrkii käyttämään kirjoitetun kielen käytänteitä • laatii tyypillisiä tekstejä alansa tekstikäytänteiden mukaisesti • ilmaisee itseään ymmärrettävästi puhetilanteissa • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja pyrkii arvioimaan eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • käyttää pääosin kirjoitetun kielen käytänteitä ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää puhekieltä vuorovaikutteisesti • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee mielipiteensä asiallisesti ja pyrkii perustelemaan ne • pyrkii ottamaan viestinnässään toisten näkemykset huomioon • havainnoi sanattoman viestinnän merkityksiä ja vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii asiallisesti ja joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan ja tilanteen • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa loogisesti ja havainnollisesti • viestii toiset huomioiden myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • osaa tulkita sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • pyrkii kehittämään viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laajentaa alansa käsitteistön hallintaa ja kielellisiä käytänteitä • esittää valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii pääosin itsenäisesti työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti ja pyrkii käyttämään tilannesidonnaisia ilmauksia • arvioi omaan alaansa liittyvää kielitaitoaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee alansa keskeisen käsitteistön ja kielelliset käytänteet • esittää valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen alaansa liittyvästä aiheesta • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä ja käyttää tilannesidonnaisia ilmauksia • arvioi omaan alaansa liittyvää kielitaitoa realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti alansa käsitteistöä ja kielellisiä käytänteitä • esittää sekä spontaanin että valmistellun, havainnollisen esityksen omaan alaansa liittyvästä aiheesta • noudattaa sujuvasti työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä ja käyttää tilannesidonnaisia ilmauksia • kehittää alaansa liittyvää kielitaitoaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden vuorovaikutuksessa tunnistaa kielen keskeisiä rakenteita, rekistereitä ja tyylejä tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen omassa vuorovaikutuksessaan tunnistaa monipuolisesti kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä lukee kirjallisuuden eri lajeja arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan vuorovaikutuksessa tunnistaa monipuolisesti kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä ja ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen teksteihin lukee kirjallisuuden eri lajeja ja analysoi lukemaansa arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä romanikielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitään yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti hyödyntää hankkimaansa tietoa noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä romanikielellä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksia ja kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää suppeiden omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien tekstien ja viestien sisällön kertoo suullisesti ja kirjallisesti lyhyesti itsestään ja tutuista asioista omassa työssään ja selviytyy tuttuihin aiheisiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitssee työhön liittyviä suppeita tekstejä, kuten työ- ja turvallisuusohjeita, sekä tuottaa lyhyitä viestejä käyttäen alan ammattisanastoa selviytyy rutiininomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhekuppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeää kieltä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitssee erityyppisiä työhön liittyviä tekstejä ja tuottaa ammatillisia viestejä, ohjeita tai tilauksia viestii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että digitaalisesti ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä alaan liittyvissä vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä
- selviytyä arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä
- kirjoittaa työhönsä liittyviä suppeita tekstejä
- hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä
- ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää toista kotimaista kieltä alaan liittyvissä vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy alan vuorovaikutustilanteissa hyödyntäen erilaisia apukeinoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää kieltä melko luontevasti alan vuorovaikutustilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy hyvin alan vuorovaikutustilanteissa ja viestii kohteliaasti käyttää keskustelussa kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja.

Opiskelija selviytyy arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää keskustelussa tuttua sanastoa ja saa selvää hitaahkosta puheesta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy jokapäiväiseen elämään liittyvistä tilanteista toisella kotimaisella kielellä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> viestii tilanteeseen sopivalla tavalla ja ottaa vastapuolen reaktion huomioon.

Opiskelija kirjoittaa työhönsä liittyviä suppeita tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kirjoittaa työhön liittyviä tekstejä käyttäen yksinkertaisia lauseita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kirjoittaa keskeisistä työtehtäviin liittyvistä asioista käyttäen tavallisimpia kielelle ominaisia ilmauksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa sujuvasti työtehtäviin liittyviä tekstejä käyttäen keskeisintä sanastoa.

Opiskelija hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii yhdessä muiden kanssa tietoa erilaisista tietolähteistä toisella kotimaisella kielellä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää toisella kotimaisella kielellä tuotettuja tekstejä ja julkaisuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää joustavasti sähköisiä sanakirjoja ja muuta lähdeaineistoa oman alansa kysymysten selvittämiseen.

Opiskelija ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä Suomessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee Suomen kansalliskieliin liittyvät oikeudet ja velvoitteet.

Det andra inhemska språket, finska

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Den studerande kan

- använda det finska språket i sin kommunikation på ett interaktivt sätt
- förstå olika slags texter och skriva enklare texter på finska
- kan söka information från olika finskspråkiga källor och använda dem i sin kommunikation
- förstå betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Den studerande använder det finska språket i sin kommunikation på ett interaktivt sätt.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • förstår enkla instruktioner och tilltal på en arbetsplats • gör sig förstådd i interaktionen med kunder eller kollegor • deltar i vardagliga samtal i en finskspråkig arbetsmiljö
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • förstår tydliga instruktioner och samtal i normalt tempo på en arbetsplats • uttrycker sig tydligt och agerar ändamålsenligt i interaktionen med kunder och kollegor • deltar i olika slags diskussioner i en finskspråkig arbetsmiljö
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • förstår även i snabbt tempo olika slags instruktioner och diskussioner på en arbetsplats • uttrycker sig väluttryckt och agerar flexibelt i interaktionen med kunder och kollegor • deltar aktivt i olika slags diskussioner i en finskspråkig arbetsmiljö.

Den studerande förstår olika slags texter och skriver enklare texter på finska.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • förstår innebörden i olika slags texter • skriver korta texter och gör enkla dokument enligt mall
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • förstår innebörden och det centrala innehållet i olika slags texter • skriver texter och gör ändamålsenliga dokument
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • förstår genomgående innebörden och innehållet i olika slags texter • skriver och bearbetar texter enligt respons och gör självständigt ändamålsenliga dokument.

Den studerande söker information från olika finskspråkiga källor och använder dem i sin kommunikation.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från enklare källor och använder dem i sin kommunikation.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från olika källor och använder dem på ett mångsidigt sätt i sin kommunikation.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från olika källor, också svårare, och använder dem på ett flexibelt och kritiskt sätt i sitt arbete.

Den studerande förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och gör sig förstådd i en finskspråkig arbetsmiljö
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och arbetar väl i en finskspråkig arbetsmiljö
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och deltar aktivt i en finskspråkig arbetsmiljö.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Den studerande kan

- diskutera och argumentera på ett säkert och kreativt sätt
- förstå och skriva arbetslivsrelaterade texter
- känna till sina strategier för språkinläring.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Den studerande diskuterar och argumenterar på ett säkert och kreativt sätt.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och motiverar sina åsikter och beaktar även andras åsikter i en diskussion presenterar muntligt ett bekant ämne på ett kreativt sätt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och motiverar på ett övertygande sätt sina åsikter och beaktar även olika åsikter i en diskussion muntligt presentera ett ämne på ett förståeligt och kreativt sätt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och analyserar på ett självkritiskt sätt sina åsikter och kommunicerar på ett konstruktivt sätt i en diskussion kan muntligt presentera även ett mer krävande ämne på ett logiskt och kreativt sätt.

Den studerande förstår och skriver arbetslivsrelaterade texter.

Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> förstår innebörden i en arbetslivsrelaterad text och kan kortfattat återge dess innehåll skriver korta och enkla yrkesinriktade texter
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> förstår innebörden och det centrala innehållet i en arbetslivsrelaterad text och anknyter informationen till egna erfarenheter skriver yrkesinriktade texter på ett tydligt sätt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> förstår både innebörden och budskapet i en arbetslivsrelaterad text och analyserar textens innehåll skriver väl strukturerade yrkesinriktade texter.

Den studerande känner till sina strategier för språkinläring.

Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> är medveten om sin personliga inlärningsstrategi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> känner till de svaga och starka sidorna i sin inlärningsstrategi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> prövar nya inlärningsstrategier och inlärningsstilar.

Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- toimia monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy yleensä vuorovaikutustilanteissa kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä yksinkertaista, hidastempoista puhetta • kertoo itsestään ja tehtävistään vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa tilanteissa • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia lyhyitä viestejä ja tekstejä • tulkitsee oikein toimintaansa koskevaa tavallista sanastoa, viestejä ja ohjeita • pyrkii arvioimaan ja kehittämään kielitaitoaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy yleensä vuorovaikutustilanteissa kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä tavanomaista, normaalitempoista puhetta • kertoo itsestään ja tehtävistään siten, että tulee ymmärretyksi, ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu selkeästi • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia viestejä ja tekstejä • tulkitsee oikein ja noudattaa toimintaansa ja sen kohteita koskevia tekstejä ja ohjeita sekä tekee tarkentavia kysymyksiä • arvioi ja kehittää kielitaitoaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii vuorovaikutustilanteissa luontevasti kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä tavanomaista, normaalitempoista puhetta • kertoo tutuissa tilanteissa toiminnastaan ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä hankkii kysymällä toimintaansa liittyviä lisäohjeita • tuottaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja tekstejä sekä täyttää erilaisia asiakirjoja • tulkitsee oikein toimintaansa ja sen kohteita koskevia tekstejä, ohjeita ja saamaansa palautetta • arvioi ja kehittää kielitaitoaan monipuolisesti ja oma-aloitteisesti.

Opiskelija hakee tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee vieraskielistä tietoa ohjatusti toimintaansa liittyvistä materiaaleista ja ohjeista • arvioi ja valikoi tietoa ohjatusti tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti toiminnassaan tarpeellista vieraskielistä tietoa • arvioi ja valikoi tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti ja monipuolisesti toimintaansa liittyvää vieraskielistä tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee tiedon valikoimista ja soveltamista koskevat ratkaisunsa • arvioi ja valikoi monipuolisesti ja kriittisesti tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta.

Opiskelija toimii monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tietoisena opiskelemaisensa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä • pyrkii kohtaamaan ihmiset tasavertaisesti ja positiivisella asenteella
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohdekielellä monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä • kohtaa ihmiset tasavertaisesti ja positiivisella asenteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan joustavasti • kohtaa ihmiset esimerkillisen tasavertaisesti ja positiivisella asenteella.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- viestiä vieraalla kielellä työelämän tilanteissa
- toimia aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija viestii vieraalla kielellä työelämän tilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo itsestään ja työtehtävistään sekä vastaa hänelle esitettyihin yksinkertaisiin kysymyksiin • selviytyy yleiskielisistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään myös tavanomaisimpia työtehtäviin liittyviä aiheita • ilmaisee itseään tilanteen vaatimalla tavalla, mutta tarvitsee toisinaan ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo ymmärrettävästi itsestään ja alan työtehtävistä, osallistuu keskusteluun sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita • selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista • ilmaisee itseään tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo työpaikastaan, työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista melko laajaa sanavarastoa käyttäen sekä ottaen lisäksi selvää muiden maiden vastaavista asioista • selviytyy luontevasti työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään vaativampiakin aiheita • ilmaisee itseään joustavasti tilanteen vaatimalla tavalla.

Opiskelija toimii aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa, miten vieraalla kielellä voi vaikuttaa eri medioita käyttäen toimii vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon keskeisimmät periaatteet ymmärtäen pyrkii ottamaan toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeisiä piirteitä niitä ymmärtäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen eri medioita käyttäen toimii johdonmukaisesti vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet ymmärtäen ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeiset piirteet niitä ymmärtäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen argumentoivasti ja eri medioita luovasti käyttäen toimii johdonmukaisesti ja esimerkillisesti vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet laajasti ymmärtäen ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon eri kulttuurit niitä ymmärtäen.

Toiminta digitaalisessa ympäristössä

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja
- käyttää digitaalisia palveluita ja sovelluksia.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet käyttökohteen mukaisesti osittain ohjatusti • käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet käyttökohteen mukaisesti • käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet eri käyttökohteiden mukaisesti • käyttää sujuvasti ja monipuolisesti yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla.

Opiskelija käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista osittain ohjatusti • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään osittain ohjatusti • käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia osittain ohjatusti • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään • käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii järjestelmällisesti tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään sujuvasti ja monipuolisesti • käyttää ja jakaa monipuolisia digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta järjestelmällisesti • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään
- tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa osittain ohjatusti • hyödyntää sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa • hyödyntää sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa • hyödyntää monipuolisesti sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan.

Opiskelija tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa osittain ohjatusti • jakaa aineistoja työryhmän sisäisesti ja noudattaa tekijänoikeusohjeistusta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa • jakaa aineistoja ja noudattaa tekijänoikeusohjeistusta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa monipuolista digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa • jakaa aineistoja ja noudattaa järjestelmällisesti tekijänoikeusohjeistusta.

Taide ja luova ilmaisu

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille
- ilmaista itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- ilmaista itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kulttuurien ja taiteen muotoja työssään tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta ohjatusti havainnoi taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää kulttuurien ja taiteen eri muotoja työssään tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta tunnistaa taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää monipuolisesti kulttuurin ja taiteen muotoja monipuolisesti työssään tunnistaa monipuolisia esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta tunnistaa monipuolisesti taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille.

Opiskelija ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kehittää omaa luovaa ilmaisuaan osittain ohjatusti ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää omaa luovaa ilmaisuaan ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää tavoitteellisesti omaa luovaa ilmaisuaan ilmaisee itseään monipuolisesti taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa.

Opiskelija ilmaisee itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovaa kirjoittamista • hyödyntää kirjoittaessaan kuvitteellisia tekstejä • tunnistaa kaunokirjallisuudesta esimerkkejä työnsä tueksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovan kirjoittamisen erilaisia tapoja • hyödyntää kirjoittaessaan erilaisia kuvitteellisia tekstejä • käyttää kaunokirjallisuutta työnsä tukena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovan kirjoittamisen monipuolisia tapoja • hyödyntää kirjoittaessaan monipuolisia kuvitteellisia tekstejä • käyttää monipuolista kaunokirjallisuutta työnsä tukena.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- havainnoida ja kerätä tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä
- suunnitella ja kokeilla teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija havainnoi ja kerää tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi kulttuuriympäristöään yhdessä muiden kanssa • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä työskentelynsä tueksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi kulttuuriympäristöään • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemastaan näkökulmasta työskentelynsä tueksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi monipuolisesti kulttuuriympäristöään • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemistaan näkökulmista työskentelynsä tueksi.

Opiskelija suunnittelee ja kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee pienimuotoisen teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja • kokeilee pienimuotoisen teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen monipuolisesti luovan ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista monipuolisesti luovan ilmaisun keinoin.

2.31. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014)

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- toimia osana suomalaista yhteiskuntaa
- toimia yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana
- suunnitella omaa talouttaan ja arvioida siihen liittyviä riskejä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii osana suomalaista yhteiskuntaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita • tuntee kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia • selvittää joitain yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita • tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet • tuntee erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen ja edistäen • tuntee hyvin kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet • tuntee monipuolisesti erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena.

Opiskelija toimii yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja • toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutena kuluttajana • hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa osittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja tarkoituksenmukaisesti • toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana • hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tiedostavana yhteiskunnallisten palveluiden käyttäjänä • toimii vastuullisesti tiedostaen hyvin oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana • hankkii aktiivisesti tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa.

Opiskelija suunnittelee omaa talouttaan ja arvioi siihen liittyviä riskejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yhteiskuntaan ja omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa tunnistuen eri tilanteiden riskitekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja ennakoi omaan taloudelliseen tilanteeseensa vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja järjestelmällisesti ja monipuolisesti asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita, seuraa niiden toteutumista ja tarvittaessa tarkentaa tavoitteitaan ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa, toimii suunnitelmallisesti tavoitteiden saavuttamiseksi ja ottaa huomioon eri tilanteiden riskitekijöitä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- arvioida alansa merkitystä yhteiskunnassa
- tulkita kansantalouden peruskäsitteitä ja tunnistaa keskeiset toimijat.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa joistakin yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen toimintaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään toimintaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa aktiivisesti yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään toimintaan tavoitteellisesti.

Opiskelija arvioi alansa merkitystä yhteiskunnassa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa alan yhteiskunnallista keskustelua • arvioi toimialansa merkitystä yhteiskunnassa osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ja arvioi alan yhteiskunnallista keskustelua • arvioi toimialansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ja arvioi alansa yhteiskunnallista keskustelua osallistuen siihen jollakin tavalla • arvioi ja seuraa monipuolisesti toimialansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä.

Opiskelija tulkitsee kansantalouden peruskäsitteitä ja tunnistaa keskeiset toimijat.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa taloutta koskevaa uutisointia • selvittää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen • kertoo esimerkkejä kansantalouden peruskäsitteistä ja keskeisistä toimijoista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa taloutta koskevaa uutisointia ja ymmärtää talouden merkityksen yhteiskunnassa • ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin, työllisyyteen ja tulevaisuuteen • tuntee kansantalouden peruskäsitteet ja tunnistaa keskeiset toimijat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa aktiivisesti taloutta koskevaa uutisointia ja ymmärtää talouden merkityksen yhteiskunnassa • ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen ja pohtii monipuolisesti teemaa • tuntee kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat ja arvioi niiden merkitystä kansantaloudelle.

Työelämässä toimiminen

Pakolliset osaamistavoittet, 2 osp

Opiskelija osaa

- selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita
- solmia työsopimuksen työnantajan kanssa
- toimia osana työyhteisöä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta osittain ohjatusti • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeisiä periaatteita • tietää esimerkkejä alansa ammatillisista verkostoista • tunnistaa alansa työtehtävissä tarvittavaa osaamista osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa keskeiset ammatilliset verkostot • tunnistaa alansa eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee ja ymmärtää työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa ammatilliset verkostot ja osallistuu niiden toimintaan • tunnistaa monipuolisesti eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista.

Opiskelija osaa solmia työsopimuksen työnantajan kanssa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön osittain ohjattuna • tarkistaa työsopimuksen sisällön yhteistyössä asiantuntijan kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön käyttäen tarvittaessa asiantuntija-apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy kattavasti oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön itsenäisesti ja keskustelee työehdoista työnantajan kanssa.

Opiskelija toimii osana työyhteisöä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita osittain ohjatusti • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja sekä toimii joustavasti erilaisissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti erilaisissa ja muuttuvissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita ottaen huomioon myös erityistilanteet • käyttää ja huolehtii työssään tarkoituksenmukaisesta suojavaatetuksesta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä edistäen yhteisön hyvinvointia.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- toimia työyhteisön jäsenenä
- toimia erilaisissa työelämän vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa
- selvittää oman alansa työtehtäviä kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii työyhteisön jäsenenä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä osittain ohjattuna työskentelee pääsääntöisesti työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti noudattaa sovittuja toimintatapoja ja tunnistaa omien toimintatapojensa kehittämiskohteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää omia toimintatapojaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman ja muiden roolit työyhteisön jäsenenä työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti arvioiden sitä ja esittäen kehittämissideoita noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää aktiivisesti omia toimintatapojaan.

Opiskelija toimii erilaisissa työelämän vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti osittain ohjattuna toimii ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti toimii erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavasti ja joustavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa ottaen muut huomioon kehittää aktiivisesti vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti toimii luontevasti erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi ja kehittämiseksi.

Opiskelija selvittää oman alansa työtehtäviä kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla osittain ohjatusti löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> etsii itsenäisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> etsii itsenäisesti ja monipuolisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta.

Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan
- tehdä tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja
- hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta
- valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla tarviton rohkaisua • seuraa satunnaisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa itsenäisesti kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • seuraa oma-aloitteisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista tunnistuen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan säännöllisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja tunnistaa itsenäisesti omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja arvioi realistisesti omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja sen edistämisestä • seuraa sitoutuneesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista dokumentoimalla ja tunnistuen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan itsenäisesti sekä tekee tarvittavia muutoksia.

Opiskelija tekee tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy itselleen sopiviin uravaihtoehtoihin hyödyntäen tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • perehtyy oman tutkinnon muodostumiseen, tutkinnossa vaadittaviin suorituksiin ja valinnan mahdollisuuksiin, jotka edistävät omaa työelämään sijoittumista • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä ohjatusti • tunnistaa ja kokeilee erilaisia oppimisympäristöjä osaamisen hankkimisessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää itselleen sopivia vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa tueksi käyttäen erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet, jotka edistävät työelämään sijoittumista ja omaa urasuunnitelmaa • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä oma-aloitteisesti • käyttää erilaisia oppimisympäristöjä osaamisensa hankkimisessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa pohjalta käyttäen aktiivisesti erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet tehden itsenäisesti uraansa edistäviä valintoja ja päätöksiä • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä aktiivisesti ja sitoutuneesti • käyttää ja valitsee omaa ammatillista kehittymistään tukevia oppimisympäristöjä.

Opiskelija hankkii tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää jatkokoulutukseen liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista ja suunnittelee omaa urasuunnitelmaansa • perehtyy jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sujuvasti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii monipuolisesti tietoa itselleen sopivista erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja tekee urasuunnitelman • perehtyy monipuolisesti jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii aktiivisesti tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja hyödyntää tietoa omassa urasuunnitelmassaan • perehtyy aktiivisesti ja oma-aloitteisesti jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin.

Opiskelija valmistautuu tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja uravaihtoehtoihin • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja harjoittelee osaamisensa esittelyä • hakee työpaikkoja tarviton ajoittain ohjausta hakujärjestelmien ja -menetelmien käytössä • päivittää urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy monipuolisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja kartoittaa itselleen sopivia uravaihtoehtoja • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan kattavasti • hakee työpaikkoja ja käyttää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä sujuvasti • päivittää omatoimisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää systemaattisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamat mahdollisuudet, niiden työympäristöt ja realistiset uravaihtoehdot oman suunnitelman pohjalta • tekee persoonallisen ja myyvän omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan innostavasti ja kattavasti • hakee itsenäisesti työpaikkoja ja hyödyntää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä monipuolisesti ja sujuvasti • päivittää aktiivisesti ja itsenäisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä edistäen.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia yrityksen tavoitteita edistäen
- ideoida liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii yrityksen tavoitteita edistäen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa kuvaa organisaation liiketoimintamallin osittain ohjatusti toimii taloudellisesti tunnistuen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuvaa yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa kuvaa organisaation liiketoimintamallin toimii tehtävissään taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistuen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuvaa alansa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa ja ennakoii alan tulevia kehitysnäkymiä kuvaa organisaation liiketoimintamallin itsenäisesti toimii tehtävissään oma-aloitteisesti, taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistuen työnsä vaikutukset organisaation tulokseen.

Opiskelija ideoi liikeidean ja arvioi sen toteuttamismahdollisuuksia.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean osittain ohjatusti löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä selvittää liikeidean edellyttämiä taloudellisia resursseja kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti löytää yrityksen perustamista tukevat keskeiset palvelut ja tietolähteet arvioi liikeidean edellyttämiä taloudellisia ja toiminnallisia resursseja kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä ja tunnistaa yritystoiminnan riskejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti ja arvioi sen toimivuutta löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä hyödyntäen eri kanavia arvioi liikeidean edellyttämien taloudellisten ja toiminnallisten resurssien saatavuuden kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja ja arvioi yhteistyömahdollisuuksia arvioi realistisesti valmiuksiaan toimia yrittäjänä tiedostaen yritystoiminnan riskit.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään
- arvioida toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyyttä
- edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan
- ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija huolehtii terveydestään ja toimintakyvystään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii osittain ohjattuna tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen toteuttamiskelpoisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon mm. liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen päivittäisissä toiminnoissa edistää osittain ohjattuna terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi tavoitteidensa toteutumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> etsii tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen yksilöllisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä monipuolisesti huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi edistää terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi realistisesti oman toimintansa vaikutuksia ja tavoitteidensa toteutumista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> etsii monipuolista tietoa ikäluokkansa terveyseroista ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen tilannekohtaisesti päivitettävän ja monipuolisen suunnitelman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi edistää terveyttään ja hyvinvointiaan aktiivisesti ja arvioi realistisesti suunnitelman toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista hyödyntäen arvioinnissa myös muilta saamaansa palautetta.

Opiskelija arvioi toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyttä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti, yhteistyössä muiden kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja työkyvyn kehittämisen merkityksen tarvitin ajoittain ohjausta • selvittää ohjattuna ergonomian vaikutukset työkykyyn
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojensa kehittämistarpeita • ottaa työssään monipuolisesti huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn erilaisissa työympäristöissä.

Opiskelija edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa liikkumisen tavallisimmista hyödyistä ja vaatimuksista opiskelu- ja työkyvyille sekä ottaa tiedot joiltain osin huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • harjoittaa joiltakin osin opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvyille ja ottaa tiedot huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • kehittää opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti erilaisissa liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvyille ja ottaa tiedot huomioon fyysisistä toimintakykyä edistävässä suunnitelmassaan huomioiden myös alakohtaiset vaatimukset opiskelu- ja työkyvyn ylläpitoon • kehittää oma-aloitteisesti ja monipuolisesti opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti ja parhaansa yrittäen kaikissa liikuntatilanteissa edistäen opiskelu- ja työkykyään.

Opiskelija ehkäisee tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoi mahdollisia tapaturmariskejä liikuntatilanteissa • antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa, tunnistaa osaamisensa rajat ja hakee lisäapua nopeasti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ehkäisee toiminnallaan liikuntatapaturmien syntymistä • antaa ensiapua ja hakee tilanteen niin vaatiessa lisäapua nopeasti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii huolellisesti ja ehkäisee liikuntatapaturmien syntymistä • antaa ensiapua ja hakee oikea-aikaisesti lisäapua • estää toiminnallaan lisätapaturmien syntymistä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla
- edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan ja noudattaa reilun pelin periaatteita • käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • seuraa kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen • soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • seuraa itsenäisesti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteiden toteutumista • soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja • arvioi perustellusti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä.

Opiskelija edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii opiskelijaryhmän jäsenenä osallisuutta edistävästi ja osallistuu opiskelijoille järjestettyihin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävästi sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia ja osallisuutta edistävästi.

Kestävän kehityksen edistäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet
- pohtia ratkaisuja eettisistä näkökulmista.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen käyttäen apuna asiantuntijoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön tuoden esille esimerkkejä näistä tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa kokonaisvaltaisesti ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön esittäen soveltamiskohteita tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti ja eri ulottuvuuksien näkökulmasta.

Opiskelija ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen tunnistaa tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden määrittää jonkin tuotteen elinkaaren yleisellä tasolla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen ja arvioi sen merkitystä arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden määrittää jonkin tuotteen elinkaaren itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen, arvioi sen merkitystä ja esittää kehittämismahdollisuuksia arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden esittäen tarvittavia uudistamistarpeita määrittää jonkin tuotteen elinkaaren ymmärtäen kokonaisvaikutukset.

Opiskelija pohtii ratkaisuja eettisistä näkökulmista.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työhön liittyviä joitakin vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii omien ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta yhdessä muiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa monipuolisesti työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii ja analysoi omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta erilaisten eettisten näkökulmien mukaisesti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- arvioida kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan
- suunnitella kestävä kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja
- toimia kestävä kehityksen edistäjänä työssään tai alallaan
- arvioida kestävä kehityksen edistämisen onnistumista työssään tai alallaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija arvioi kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen jostakin näkökulmasta (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen tai kulttuurinen) työyhteisön jäsenten kanssa yhdessä • arvioi keskeiset työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät ohjeiden mukaisesti • valitsee yhdessä työyhteisön jäsenten kanssa, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen eri näkökulmista (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) itsenäisesti • arvioi keskeiset työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät • valitsee, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää tehden joitakin aloitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen eri näkökulmista (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) kattavasti • arvioi työpaikan tai alan kestävään kehityksen vaikuttavat tekijät kokonaisvaltaisesti • valitsee, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää perustellen ratkaisunsa ja tehden tarvittavia aloitteita.

Opiskelija suunnittelee kestävän kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen yhteistyössä työyhteisön jäsenten kanssa • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat ohjeiden mukaisesti • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit yhteistyössä muiden kanssa • osallistuu tarvittavan yhteistyön määrittämiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen itsenäisesti • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit • suunnittelee tarvittavan yhteistyön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee selkeät ja konkreettiset tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat realistisesti • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit realistisesti • suunnittelee yhteistyön muodot ja osallistamistavat.

Opiskelija toimii kestävän kehityksen edistäjänä työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa työyhteisön jäsenten kanssa • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen • osallistuu yhteistyöhön muiden kanssa pyrkien muiden motivoimiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen välittäen muille tietoa toimintatapojen muutostarpeista • kannustaa ja motivoi muita osallistumaan ennalta määritellyllä menetelmällä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa tehden siihen tarvittavat muutokset tilanteen edellyttäessä • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen, välittää muille tietoa toimintatapojen muutostarpeista ja esittää aktiivisesti muutosehdotuksia • kannustaa ja motivoi muita osallistumaan tilanteeseen sopivia menetelmiä käyttäen.

Opiskelija arvioi kestävän kehityksen edistämisen onnistumista työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana käyttäen apuna tarvittavaa tukea • esittää kehittämistarpeita ja jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana, ja vertaa niitä entiseen • esittää selkeät kehittämistarpeet ja jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana, ja vertaa niitä entiseen ja arvioi prosessin onnistumista • esittää selkeät ja kehittämistarpeet ja perustellun jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi.

2.32. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella yrityksen liiketoimintaa
- rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
- harjoittaa yritystoimintaa
- arvioida ja kehittää yrityksen toimintaa.

Arviointi

Opiskelija suunnittelee yrityksen liiketoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yrityksen liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hyödyntää tietoa yritystoimintaa tukevista palveluista • asettaa yritykselle strategisia tavoitteita • tunnistaa yritystoimintaan liittyviä riskejä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää yritykselle strategiset tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen toimenpidesuunnitelman • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän aseman • tunnistaa yritystoimintaan liittyvät keskeiset riskit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää ennakoivasti ja perustellen yritykselle strategiset tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman ja toteuttaa suunnitelmaa tavoitteiden saavuttamiseksi • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman itsenäisesti tiedostaen yrittäjän aseman • tunnistaa ja arvioi yritystoimintaan liittyvät riskit.

Opiskelija rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää toiminnan kannalta keskeisiä yhteistyökumppaneita • suunnittelee yhteistyötä keskeisten kumppaneiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yksin tai ryhmän jäsenenä keskeisen yhteistyökumppanin • sopii yhteistyön muodosta hankkimansa yhteistyökumppanin kanssa • solmii tarvittaessa yhteistyösopimuksen vastuut ja velvollisuudet huomioiden
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yksin tai ryhmän jäsenenä yhteistyökumppaneita ja sopii yhteistyön muodoista • solmii yhteistyösopimuksia vastuut ja velvollisuudet huomioiden.

Opiskelija harjoittaa yritystoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa sovittua liiketoiminnan osa-aluetta • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita, mutta tarvitsee jonkin verran tukea • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa itsenäisesti sovittua liiketoiminnan osa-aluetta • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa itsenäisesti eri liiketoiminnan osa-alueita osoittaen toiminnassa joustavuutta ja hyvää ajankäytön hallintaa • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita varmistaen asiakastytyväisyyden • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti.

Opiskelija arvioi ja kehittää yrityksen toimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa toimintaansa yrityksessä osana kokonaisuutta • arvioi yksin tai ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi toimintaansa ja asettaa toiminnalleen tavoitteita yrityksen strategisten tavoitteiden mukaisesti • tekee yksin tai ryhmän jäsenenä ehdotuksia yrityksen toiminnan kehittämiseksi huomioiden asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset sekä laatu- ja kustannustavoitteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi toimintaansa yrityksessä suhteessa yrityksen strategiaan tavoitteisiin • tekee aktiivisesti perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yritystoiminnan kehittämiseksi strategisten tavoitteiden suuntaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä harjoittamalla yritystoimintaa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.33. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida omia vahvuuksia ja osaamistaan
- etsiä ja ideoida liiketoimintamahdollisuuksia
- kehittää liikeidean ja laatia sille liiketoimintasuunnitelman
- verkostoitua sidosryhmien kanssa
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Arviointi

Opiskelija arvioi omia vahvuuksiaan ja osaamistaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omia vahvuuksiaan toimia yrittäjänä • tuo esiin oman osaamisensa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omat vahvuutensa toimia yrittäjänä • esittelee yritystoiminnassa tarvittavan osaamisensa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuo esiin omat vahvuutensa ja niiden hyödyntämismahdollisuudet yrittäjänä toimittaessa • arvioi omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan.

Opiskelija etsii ja ideoi liiketoimintamahdollisuuksia.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omien vahvuksiensa pohjalta, millaisia liiketoimintamahdollisuuksia on löydettävissä • kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita • arvioi kartoituksen pohjalta liiketoimintamahdollisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi itsenäisesti, millaisia innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • esittelee yhden tai useamman yritysideoan tai liiketoimintamahdollisuuden.

Opiskelija kehittää liikeidean ja laatii sille liiketoimintasuunnitelman.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • kehittää toteuttamiskelpoisen liikeidean • esittää suunnitelman yrityksen toiminnoista, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta • selvittää yritystoiminnan käynnistämisen vaatimaa rahantarvetta • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja ennakoii markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää liikeidean pohjalta suunnitelman eri toimintojen hallinnoinnista ja resursoinnista • laskee yritystoimintaan liittyviä kustannuksia ja suunnittelee rahoitusta • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoii ja analysoi markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää liikeidean pohjalta realistisen ja perustellun suunnitelman eri toimintojen hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön.

Opiskelija verkostoituu sidosryhmien kanssa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yritystoimintaansa liittyviä sidosryhmiä esittelee yrityksen toimintamallin jollekin sidosryhmälle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee oman toimintansa kannalta keskeisiä sidosryhmiä esittelee havainnollisesti ja myyvästi yrityksen toimintamallin jollekin keskeiselle sidosryhmälle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee aloitteellista yhteistyötä valittujen sidosryhmien kanssa esittää havainnollisesti ja perustellen yrityksen toimintamallin valituille sidosryhmille.

Opiskelija laatii yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> valitsee ohjattuna yritykselle yritysmuodon laatii ohjattuna yrityksen perustamisasiakirjat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee sopivan yritysmuodon selvittää yrityksen keskeiset perustamisasiakirjat ja laatii ne
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee itsenäisesti ja perustellen yritysmuodon laatii itsenäisesti yrityksen perustamisasiakirjat ja muut tarvittavat sopimusasiakirjat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä laatimalla yksin tai ryhmän kanssa liiketoimintasuunnitelman kehittämälleen liikeidealle. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

3. Arviointiasteikko

T2 = Opiskelijan osaamisen taso ylittää selkeästi T1-tason, mutta ei yllä H3-tasolle.

H4 = Opiskelijan osaamisen taso ylittää selkeästi H3-tason, mutta ei yllä K5-tasolle.